

**BATMAN'IN
SÜRDÜRÜLEBİLİR
TEMATİK
TURİZM
ROTALARI
(KÜLTÜR,
TREKKING,
KELEBEK
GÖZLEMCİLİĞİ)
FİZİBİLİTE
ÇALIŞMASI
RAPORU**

2024

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

BATMAN'IN SÜRDÜRÜLEBİLİR TEMATİK TURİZM ROTALARI (KÜLTÜR, TREKKİNG, KELEBEK GÖZLEMCİLİĞİ) FİZİBİLİTE ÇALIŞMASI RAPORU

BATMAN ÜNİVERSİTESİ

BATMAN, 2024

“Dicle Kalkınma Ajansı 2024 yılı TRC3/22/FZD/0008 Destek Programı Kapsamında Hazırlanan bu yayının içeriğinden sadece Batman Üniversitesi sorumludur ve herhangi bir şekilde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Dicle Kalkınma Ajansı'nın görüş ya da tutumunu yansıtmamaktadır.

İçindekiler

1. PROJE KÜNYESİ.....	12
2. PROJENİN GEREKÇESİ, HEDEF VE AMAÇLARI.....	13
2.1. Projenin Konusu ve Sorun/İhtiyaç Tanımı	13
2.2. Projenin Arka Planı ve Müdahale Gerekçesi.....	14
2.3. Projenin Genel Hedefi.....	14
2.4. Projenin Genel ve Özel Amacı	15
2.5. Projenin Hedef Aldığı Kesim	16
2.5.1 Hedef Gruplar.....	16
2.5.2 Nihai Faydalanıcılar	16
3. PROJE FİKRİNİN KAYNAĞI ve DAYANAKLARI.....	18
3.1. Projenin Politika Dokümanlarına ve Yasal Mevzuatlara Uygunluğu	18
3.2. Proje Yürütücüsünün Mevcut Projeleri ve Diğer Kurum Projeleri ile Bağlantıları ..	29
3.3. Proje ile İlgili Geçmişte Yapılmış Etüt Araştırma ve Diğer Çalışmalar	29
3.4. Proje İhtiyacı/Talebi	30
3.5. Proje Alternatifleri	33
3.5.1 Projesiz Durum.....	33
3.5.2 Bakım Onarım veya Tevzii Yatırımı.....	33
3.5.3 En İyi İki İkinci Alternatif.....	33
3.5.4 En İyi Alternatif.....	34
3.6. Teknoloji ve Tasarım	59
4. PROJE UYGULAMASI İLE İLGİLİ AYRINTILI BİLGİLER	60
4.1. Proje Kapsamında Yapılacak Faaliyetler	60
4.2. Proje Bileşenlerinin Maliyeti ve Bütçe.....	64
4.3. Beklenen Çıktı ve Sonuçlar	64
4.4. Beklenen Etkiler	65
4.5. Projenin İl/ilçe/Bölge Ekonomisine Katkısı	67
4.6. Performans Göstergeleri	68
4.7. Proje Konusu Taşınmazların Mülkiyet Durumu.....	68
4.8. İş Planı	69
4.9. Projenin İşletme Modeli, Yönetim Yapısı ve Sürdürülebilirliği	72
4.9.1 Yönetim Yapısı	72
4.9.2 Proje Süresince Yönetim Modeli	72

4.9.3	Üretilecek Çıktı ve Hizmetler	72
4.9.4	Çıktı ve Hizmetlerin Kullanıcıları.....	72
4.9.5	Proje Sonrası Yönetim Modeli	74
5.	YER SEÇİMİ VE ARAZİ MALİYETİ.....	74
5.1.	Fiziksel ve Coğrafi Özellikler.....	77
5.2.	Ekonomik ve Fiziksel Altyapı	82
5.3.	Sosyal Altyapı ve Sosyal Etkiler	87
5.4.	Çevresel Etkiler	89
5.5.	Alternatifler, Yer Seçimi ve Arazi Maliyeti (Kamulaştırma Bedeli De Dâhil).....	90
6.	TALEP TAHMİNİ VE KAPASİTE SEÇİMİ	90
6.1.	Varsayımlar.....	93
6.2.	Talep Tahmin Yöntemi	93
6.3.	Talep Analizi.....	94
6.4.	Talep Tahmin Sonuçları	94
6.5.	Kapasite Seçimi	95
7.	YATIRIM TUTARI	96
7.1.	Sabit Sermaye Yatırım Tutarı.....	96
7.2.	Arazi Kamulaştırma Bedeli	102
7.3.	İşletme Sermayesi.....	102
7.4.	Toplam Yatırım Tutarı ve Yıllara Dağılımı.....	103
8.	PROJENİN FİNANSMANI VE FİNANSAL ANALİZ	104
8.1.	Finansman Öngörüsü.....	104
8.2.	Finansman İhtiyacı ve Kaynakları	104
8.3.	Finansman Koşulları ve Sermaye Maliyeti	104
8.4.	Finansman Tablosu ve Finansal Oranlar Analizi	104
9.	TİCARİ ANALİZ.....	105
9.1.	Ticari Analiz ile İlgili Temel Varsayımlar	105
9.2.	Ticari Faydalar ve Maliyetler	107
9.3.	Ticari Faydalar ve Maliyetler	113
10.	EKONOMİK ANALİZ	119
10.1.	Ekonomik Analiz ile İlgili Temel Varsayımlar.....	120
10.2.	Ekonomik Faydalar ve Maliyetler	121
11.	FİNANSAL ANALİZ.....	121

12.	RİSK ANALİZİ.....	121
12.1.	Duyarlılık Analizi.....	121
12.2.	Proje ile İlgili Riskler ve Etkiler	122
12.3.	Temel Risklerle İlgili Risk Azaltma Tedbirleri	122
13.	ÇEVRESEL ANALİZ	122
13.1.	Çevresel Etkilerin Ön Değerlendirmesi	122
13.2.	Çevresel Riskler ve Azaltma Tedbirleri	123
14.	SOSYAL ANALİZ	123
14.1.	Projenin Sosyal Etkileri	123
14.2.	Projenin Toplumsal Gruplara Etkisi.....	124
15.	PROJE YÖNETİMİ VE UYGULAMA PROGRAMI	125
15.1.	Proje Yürütücüsü Kuruluş ve Teknik Kapasitesi	125
15.2.	Proje Organizasyonu ve Yönetim	125
15.3.	Proje Uygulama Planı ve Projede Kritik Aşamalar.....	125
16.	SONUÇ	128
	KAYNAKÇA	128

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Mereto Dağı Rota Haritası	35
Şekil 2. Mereto Dağı Rota Yükselti Grafiği	36
Şekil 3. Mereto Dağı Alternatif Rota Haritası.....	38
Şekil 4. Mereto Dağı Alternatif Rota Yükselti Grafiği	38
Şekil 5. Zovaser Dağı Rota Haritası.....	40
Şekil 6. Zovaser Dağı Rota Yükselti Grafiği	41
Şekil 7. Zore Kanyonu Rota Haritası	43
Şekil 8. Zore Kanyonu Rota Yükselti Grafiği.....	43
Şekil 9. Hasankeyf Kalesi ve Kanyonu Rota Haritası.....	46
Şekil 10. Hasankeyf Kalesi ve Kanyonu Rota Yükselti Grafiği	46
Şekil 11. Alodino Kalesi Rota Haritası	49
Şekil 12. Alodino Kalesi Rota Yükselti Grafiği.....	49
Şekil 13. Aynegebire Dağı Rota Haritası.....	52
Şekil 14. Aynegebire Rota Yükselti Grafiği	52
Şekil 15. a. Cengaver (<i>Argynnis paphia</i>), b. Çokgözlü Mavi (<i>Polyommatus icarus</i>), c. Turuncusüslü (<i>Anthocharis cardamines</i>), d. Erik Kırlangıçkuyruğu (<i>Iphiclides podalirius</i>)... 55	55
Şekil 16. Anygebire rotasında görülebilecek bazı kelebek türleri	57
Şekil 17. Örnek Modern Kamp Alanı (Türkiye Kamp ve Karavan Derneği, 2021)	62
Şekil 18. Zovaser Dağı Yöresel Ürün Pazaryeri	63
Şekil 19. Zore Vadisi Doğal ve Rekreatif Alan	63
Şekil 20. Hazine ve Maliye Bakanlığı bölge teşvik destekleri.....	88

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Turizm Sektörü Hedefleri (On İkinci Kalkınma Planı, 2024-2028).....	22
Tablo 2. Batman Halkının Turizm Algısı.....	32
Tablo 3. Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) Fizibilitesinin Temel Faaliyetleri	33
Tablo 4. Kozluk kelebek tür listesi, Türkçe adları ve uçuş zamanları (Hesselbarth ve ark., 1995; Kemal ve ark., 2008; Kemal ve Koçak, 2008a, 2008b; Astan ve Seven, 2023)	57
Tablo 5. Yatırım Tutarları	64
Tablo 6. Çıktı ve Sonuç Göstergeleri	68
Tablo 7. Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) Fizibilitesi Proje Konusu Taşınmazların Mülkiyet Durumu	69
Tablo 8. Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği).....	71
Tablo 9. Batman İli aylık ve yıllık ortalama sıcaklık ve yağış miktarı değerleri.....	80
Tablo 10. Batman Tesise Giriş Sayıları	83
Tablo 11. 2019-2020 yılları Ocak-Ağustos Dönemi Batman'daki Konaklama Tesislerine Giriş ve Geceleme Sayısı	83
Tablo 12. Milliyetlerine Göre Ziyaretçi Sayıları.....	84
Tablo 13. Batman'da bulunan müzelerin ziyaretçi sayıları.....	87
Tablo 14. Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) Fizibilitesinin Tercih Edilen Alternatif Faaliyetleri.....	90
Tablo 15. TRC3 Bölgesinde Tesise Geliş ve Geceleme Sayıları (Tuik, 2024; Kuran, 2022)..	91
Tablo 16. TRC3 Bölgesi Toplam Konaklama Tesisi Sayısı, Yatak ve Oda Sayısı İstatistikleri (2020)	92
Tablo 17. On Yıllık Talep Tahmini.....	94
Tablo 18. Kamp Alanı Yıllık Tahmini Kapasite Kullanım Oranları.....	95
Tablo 19. Yöresel ürün Pazaryeri Yıllık Tahmini Kapasite Kullanım Oranları	96
Tablo 20. Komk Manastırı (Meryem Ana Kilisesi)	96
Tablo 21. Bir Adet Doğa Park ve Kamping Yatırım Tutarı.....	97
Tablo 22. Hasankeyf için Doğa Park ve Kamping Yatırım Tutarı.....	98
Tablo 23. Bir Adet Yöresel Ürün Pazaryeri İçin Toplam Yatırım Tutarı	99
Tablo 24. Bir Adet Sosyal ve Rekreatif Alan İçin Toplam Yatırım Tutarı	100
Tablo 25. Meryem Ana Kilisesi Restorasyon İşi	101
Tablo 26. Proje Bileşenleri İtibariyle Toplam Yatırım Tutarları.....	102
Tablo 27. Toplam Yatırım Tutarı ve Yıllara Dağılımı Tablosu.....	103

Tablo 28. Türkiye'nin Yıllar İtibariyle Enflasyon Oranları	105
Tablo 29. Kamp Alanı Beş Yıllık Tahmini Gelirler.....	108
Tablo 30. Kamp Alanı beş yıllık tahmini giderleri (1.000 TL).....	109
Tablo 31. Kamp Alanı Personel Gider Tablosu	109
Tablo 32. Yöresel Ürün Pazaryeri Beş Yıllık Tahmini İşletme Gelirleri.....	110
Tablo 33. Ticari Nakit Akış Tablosu (1000 TL)	111
Tablo 34. Yöresel Ürün Pazaryeri Ticari Nakit Akış Tablosu (1000 TL)	112
Tablo 35. Mereto Kamp Alanı Net Bugünkü Değer Tablosu (1000 TL).....	113
Tablo 36. Hasankeyf Kamp Alanı Net Bugünkü Değer Tablosu (1000 TL).....	114
Tablo 37. Mereto Dağı Kamp Alanı İç Karlılık (Verimlilik Oranı) (1000 TL).....	114
Tablo 38. Hasankeyf Kamp Alanı İç Karlılık (Verimlilik Oranı) (1000 TL)	114
Tablo 39. Mereto Dağı Kamp Alanı Geri Ödeme Süresinin (Başa baş Noktası) Hesaplanması (1000 TL)	115
Tablo 40. Hasankeyf Kamp Alanı Geri Ödeme Süresinin (Başa baş Noktası) Hesaplanması (1000 TL)	115
Tablo 41. Mereto Dağı Kamp Alanı Yatırımın Fayda/Maliyet Oranı (1000 TL)	116
Tablo 42. Hasankeyf Kamp Alanı Yatırımın Fayda/Maliyet Oranı (1000 TL)	116
Tablo 43. Yöresel Ürün Pazaryeri Net Bugünkü Değer Tablosu (1000 TL).....	117
Tablo 44. Yöresel ürün pazaryerine yatırımının İç Karlılık (Verimlilik) Oranı (1000 TL)...	117
Tablo 45. Yöresel Ürün Pazaryeri Geri Ödeme Süresinin (Başabaş Noktası) Hesaplanması (1000 TL)	118
Tablo 46. Yöresel Ürün Pazaryeri yatırımının Fayda/Maliyet Oranı (1000 TL).....	118
Tablo 47. Ekonomik Net Akış Tablosu.....	121
Tablo 48. Risk Analizi Tablosu.....	122
Tablo 49. Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği).....	127

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 1. Meryem Ana Kilisesi ve Mereto Dağı Trekking Yolu	36
Fotoğraf 2. Meryem Ana Kilisesi ve Mereto Dağı Trekking Yolu	39
Fotoğraf 3. Zovaser Dağı Trekking Yolu	41
Fotoğraf 4. Zore Kanyonu Trekking Yolu	44
Fotoğraf 5. Hasankeyf Kalesi ve Kanyonu Trekking Yolu.....	47
Fotoğraf 6. Alodino Kalesi Trekking Yolu	50
Fotoğraf 7. Aynegebire Kelebek Gözlemciliği Yolu	53
Fotoğraf 8. Komk Manastırı ve Meryem Ana Kilisesi.....	60

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1. Komk Manastırı (Meryem Ana Kilisesi) İçin Arazi Görseli.....	74
Harita 2. Mereto Dağı Doğa Park ve Kamping İçin Arazi Görseli	75
Harita 3. Hasankeyf Doğa Park ve Kamping İçin Arazi Görseli	76
Harita 4. Zore Vadisi Doğal ve Rekratif Alan İçin Arazi Görseli.....	76
Harita 5. Zovaser Dağı Yöresel Ürün ve Pazaryeri İçin Arazi Görseli.....	77
Harita 6. Batman İl ve İlçelerinin Türkiye Haritasındaki Yeri ve Konumu.....	78

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
BGUS	: Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi
ÇED	: Çevresel Etki Değerlendirmesi
DİKA	: Dicle Kalkınma Ajansı
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GSYH	: Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
ISO	: Uluslararası Standart Örgütü
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TL	: Türk Lirası
TURSAB	: Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNWTO	: The United Nations World Tourism Organization (Dünya Turizm Örgütü)

FİZİBİLİTE DESTEĞİ ETÜDÜ FORMATI

1. PROJE KÜNYESİ

Projenin Adı:	Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)
Projenin Türü:	Üst yapı, ortak kullanım alanları oluşturma, Ar-Ge ve yenilik
Projenin Yürütücüsü:	Projenin başvuru sahibi Batman Üniversitesi'dir. Doç. Dr. Volkan GENÇ ve Doç. Dr. Erdem SEVEN projenin yürütücülerindedir.
Ortaklar:	Projenin yürütülmesi sürecinde herhangi bir ortak bulunmamaktadır.
Uygulama Yeri:	Batman'ın Hasankeyf, Kozluk ve Sason İlçeleri
Uygulama Süresi:	14.06.2023/14.06.2024
Projenin Kapsamı:	Hazırlanan bu fizibilite raporuyla Mezopotamya içerisinde önemli bir destinasyon olan Batman'ın kültür, trekking ve kelebek gözlemciliği kapsamında rotaların açığa çıkarılarak şehrin özel ilgi turizmi kapsamında markalaşmasını sağlamak, bölgenin turizm potansiyelini ve turizm sektörünün bölgeye özgü yenilikçi fikirlerin hayata geçirilebilirliğini ortaya koyarak özelde illerin ekonomik, sosyo-kültürel yapısına genelde ise ülkemizin kalkınma hedeflerine katkı sunulması amaçlanmıştır.
Fizibilite Çalışma Grubu:	<ul style="list-style-type: none"> • Doç. Dr. Seray GÜLERTEKİN GENÇ • Behcet ÇİFTÇİ • Züleyha ARSLAN • Emrullah GİRGİN

2. PROJENİN GEREKÇESİ, HEDEF VE AMAÇLARI

2.1. Projenin Konusu ve Sorun/İhtiyaç Tanımı

Turizm, içerisinde sosyal, kültürel ve ekonomik olguyu barındıran dünyanın en büyük ve en önemli sektörlerinden biridir. Türkiye için de turizm gelirleri döviz girdisi bakımından en önemli sektörlerin başında gelmektedir. Bu nedenle, turizmle ilgili araçların üretimi toplumda büyük bir etkiye sahiptir. Seyahat öneri sistemleri, turistik gezileri organize etmek ve planlamak için çok popüler uygulamalar haline gelmiştir. Dünden bugüne bereketli topraklarıyla insanları kendine çeken Mezopotamya, tam manasıyla yerleşik tarihin başlangıcıyla medeniyetin beşiği olmuş, yerleşik tarihin başlangıcına ev sahipliği yapmış kadim bir bölgedir. Kültürel ve doğal mirasının zenginliği, çeşitliliği ve çok katmanlılığı bu bölgeyi her açıdan benzersiz kılmaktadır. Bölge arkeoloji, antropoloji, etnografya, sanat ve kültür tarihi alanlarında özgün birçok esere sahip olup neredeyse yaşayan bir müze niteliğindedir. TRC3 Bölgesi farklı uygarlık ve dolayısıyla peyzajın farklı katmanlarının bileşkesini oluşturması nedeniyle önemli bir bölgedir, ancak bu zengin içeriği olan peyzaj katmanlarının turizm ile ilişkisinin planlama disiplini perspektifinden kurulamaması önemli bir sorundur ve bu projenin temel sorunsalını oluşturmaktadır. Rota birden fazla doğal ve kültürel değeri bütüncül bir anlayışla bir araya getiren ve bu birliktelikten yeni anlamlar oluşmasını veya var olan anlamın ortaya çıkmasını sağlayan bir ağ sistemidir. Dünyada ve Türkiye’de son yıllarda rota planlaması turizmi çeşitlendirmek ve geliştirmek için kullanılan en önemli araçlardan biridir. Türkiye de Likya Rotası, Hitit Rotası ve Evliya Çelebi Rotası gibi rotalar hem turizm bölgeleri dışında kalan yerleşimlerin tarihi ve kültürel değerlerini öne çıkarmakta hem de bu yerleşimlerin turizme yönelik ilgi odakları olmasını sağlayarak kırsal kalkınmaya destek olmaktadır. Rotalar en temelde tekil bir anıt, tarihi bir alan veya doğal bir peyzaj alanından daha kapsamlı bir fiziksel karakter ve anlamı temsil eder. Diğer bir deyişle rota, birden fazla tarihi ve doğal alanın birlikteliğinden oluşan ve bu birliktelik sayesinde yeni bir anlam kazanan bir sistemdir. Bu açıdan bakıldığında bir kültür rotasının bölgesel ölçekteki bütünselliğini de ortaya çıkardığı söylenebilir. Kültürel rota miras izi terimi belirlenen coğrafi alandaki kültürel mirasın ilişkili varlıklarının ve değerlerinin essiz /benzersiz inşasıdır. Kültürel rotalar Avrupa Kültür Sözleşmesi, Avrupa Peyzaj Sözleşmesi ve Toplum için Kültür Varlıklarının Değerine ilişkin Avrupa Konseyi Çerçeve Sözleşmesi sözleşmeleri kapsamında geliştirilmektedir.

Türkiye’de ve dünyada Mezopotamya’yı bir marka haline getirerek zihinlere kazımak ve daha çok insanın bu bölgeyi ziyaret ederek unutulmaz anılar biriktirmesini sağlamak üzere Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı himayesinde GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı’nda, bölgeyi tek bir isimle markalaştırmayı önemli bir sürdürülebilir turizm destinasyonu yapmak amacıyla üç Kalkınma Ajansı (Dicle Kalkınma Ajansı, İpekyolu Kalkınma Ajansı ve Karacadağ Kalkınma Ajansı) iş birliği yapmaktadır. Bu kapsamda GAP Bölge İdaresi Başkanlığı ve kalkınma ajansları tarafından bölgedeki turizm fiziki altyapısını güçlendirmeye yönelik yürütülen birçok proje ve arkeolojik kazılara destekler sağlanmıştır. Mezopotamya markasının ulusal ve uluslararası hedef pazarlara yönelik destinasyon pazarlamasının yapılması ve bu amaca dönük etkinliklerin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Batman kapsamında gerçekleştirilen bu projede gerek Batman il ve ilçelerine gerekse Mezopotamya’ya katkı sağlayacaktır.

2.2. Projenin Arka Planı ve Müdahale Gerekçesi

Proje uygulama yeri için Türkiye’nin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 2017 SAGE verilerine göre Batman 72. sırada yer almaktadır. Projenin yapılacağı ilçeler incelendiğinde SAGE 2022 verilerine göre Hasankeyf 781, Kozluk 878 ve Sason 925. sırada yer almakta ve Batman’da işsizlik oranı ülke ortalamasının üzerinde seyretmektedir. Kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hasıla ise ülke ortalamasının gerisindedir (SAGE, 2022). İlin turizm potansiyeli bu projede ortaya koyulduğu gibi yüksek olmasına rağmen ili ziyaret eden ve konaklama yapan turist sayısı düşüktür. Bu durum bölgede turizm ve alternatif turizm olanaklarının yetersiz olması ve Batman’ın turistik potansiyelinin yüksek olmasına rağmen bölgenin proje ve tanıtım faaliyetlerinin yetersiz olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, turizm anlamında gelişmesi için bu proje ortaya konulmuştur.

2.3. Projenin Genel Hedefi

Hazırlanan bu fizibilite raporuyla Mezopotamya içerisinde önemli bir destinasyon olan Batman’ın kültür, trekking ve kelebek gözlemciliği kapsamında rotaların açığa çıkarılarak şehrin özel ilgi turizmi kapsamında markalaşmasını sağlamak, bölgenin turizm potansiyelini ve turizm sektörünün bölgeye özgü yenilikçi fikirlerin hayata

geçirilebilirliğini ortaya koyarak özelde illerin ekonomik, sosyo-kültürel yapısına genelde ise ülkemizin kalkınma hedeflerine katkı sunulması amaçlanmıştır.

2.4. Projenin Genel ve Özel Amacı

Hazırlanan bu fizibilite raporuyla Mezopotamya içerisinde önemli bir destinasyon olan Batman'ın kültür, trekking ve kelebek gözlemciliği kapsamında rotaların açığa çıkarılarak şehrin özel ilgi turizmi kapsamında markalaşmasını sağlamak, bölgenin turizm potansiyelini ve turizm sektörünün bölgeye özgü yenilikçi fikirlerin hayata geçirilebilirliğini ortaya koyarak özelde illerin ekonomik, sosyo-kültürel yapısına genelde ise ülkemizin kalkınma hedeflerine katkı sunulması amaçlanmıştır. Bu projenin özel amaçları aşağıda belirtilmiştir:

- Batman'ın sahip olduğu kültür, trekking ve kelebek gözlemciliği unsurları çerçevesinde kültür, doğa ve kelebek gözlemciliği rotaları belirlenerek, bilinmeyen yerleri keşfetmek,
- Araştırmalarımız sonucunda çeşitli web sayfalarında Batman turizmiyle ilgili var olan bilgi kirliliğini ortadan kaldırılmasını sağlamak,
- Batman'ın var olan turizm potansiyelini (kültür, trekking ve kelebek gözlemciliği) ortaya koymak,
- Turizm ile ilgili yapılabilecek yatırımların (pazar yeri, kamp alanı, kültürel miras restorasyonu ve sosyal-rekreatif vb. alanlar oluşturmak) risk, verimlilik ve ekonomik getirisi açısından değerlendirmek,
- Sürdürülebilir turizm için turizm paydaşlarına yol gösterici fikir ve öneriler sunmak,
- Mezopotamya markasının turizm potansiyelini artırabilmek için Batman'ın turistik çekiciliğini arttırmak,
- Turizm sektörüne yönelik farkındalık oluşturarak yeni girişimcilerin ortaya çıkmasına katkıda bulunmak,
- Ortaya çıkan rotalar ile ilgili www.batmanekoturizmrotalari.com.tr web sitesi kurularak rotaların tanıtılması, haritalandırılması ve www.mezopotamya.travel web sitesinde kırsal ve kentsel; doğa ve kültür değerlerinin turizm kapsamında değerlendirilmesi, bu rotaların ana destinasyon ağları ile entegrasyonu sağlamak,

- Kelebek gözlemciliği dünyada son yıllarda önemli bir rota örneği olmasına rağmen, Türkiye’de örneği bulunmamaktadır. Bu kapsamda, Batman’ın bir pilot şehir olarak markalaşmasını sağlamak.

2.5. Projenin Hedef Aldığı Kesim

2.5.1 Hedef Gruplar

Batman’da sürdürülebilir tematik turizm rotalarının oluşturulması (kültür, trekking, kelebek gözlemciliği) projesi kapsamında, hedef grupları farklı kategorilerde sıralayabiliriz. Proje ile turizm sektöründe doğrudan turizm işletmeleri, yerel halk, turistik bölge yönetimleri, turist rehberleri, seyahat acentaları gibi veya dolaylı paydaş (entomoloji, mimar, arkeoloji, tarım gibi) olarak yer alan farklı paydaşlar projenin hedef grubundadır. Turizm potansiyelinin yeniden tanımlanması ve turizm rotalarının geliştirilmesi ile bölgedeki turizm hareketliliğinin artırılması bu sayede turizm işletmeleri ve yerel halkın turizm kazanımlarından daha fazla istifade etmesi mümkün hale gelecektir (Şırnak, 2021). Benzer şekilde artan talep altyapı ve üstyapı yatırımlarını gerekli kılarak turizm sektöründen dolaylı bir şekilde faydalanan inşaat, mobilya, tarım, gıda gibi sektörlerin turizm sektörüne girdi üretimleri artış gösterecektir. Turistik ürünlere olan gereksinim beraberinde sektörel hareketlilik ve canlılığı getirerek doğrudan ve dolaylı olarak istihdam olanakları üretecektir.

2.5.2 Nihai Faydalanıcılar

Batman’da sürdürülebilir tematik turizm rotalarının oluşturulması projesinin nihai faydalanıcıları oldukça geniş bir yelpazeyi kapsar. Bunları aşağıdaki kategorilere ayırabiliriz:

Doğrudan Faydalanıcılar:

Turizm İşletmeleri: Oteller, pansiyonlar, restoranlar, kafeler, rehberlik hizmeti veren firmalar, tur operatörleri ve diğer turizm ile ilgili işletmeler projenin doğrudan faydalanıcıları arasındadır. Artan turist sayısı ve yeni turizm rotaları sayesinde bu işletmelerin cirolarında ve karlarında artış olması beklenmektedir.

Yerel Halk: Proje kapsamında yeni iş imkanları oluşacak ve yerel halk turizm sektöründe rehber, konaklama hizmeti veren, el sanatları satan ve yerel ürünler üreten gibi çeşitli rollerde istihdam edilebileceklerdir. Ayrıca, artan turist sayısı sayesinde yerel ürünlere olan talep de artacaktır.

Tur Rehberleri: Yeni turizm rotaları ve temalar sayesinde turist rehberlerinin iş imkânları artacaktır. Rehberler bu rotalar ve temalar hakkında bilgi edinerek turistlere daha iyi bir deneyim sunabileceklerdir.

Seyahat Acentaları: Yeni turizm rotaları ve temalar seyahat acentaları için yeni paketler oluşturma imkânı sunacaktır. Bu sayede seyahat acentaları daha fazla turist çekebilecek ve satışlarını artıracaklardır.

Dolaylı Faydalanıcılar:

Turistik Bölge Yönetimleri: Artan turist sayısı ve turizm gelirleri sayesinde turistik bölge yönetimleri altyapı ve üstyapı yatırımlarına daha fazla kaynak ayırabileceklerdir. Bu durum bölgenin daha yaşanabilir ve çekici bir hale gelmesine katkıda bulunacaktır.

İnşaat, Mobilya ve Tarım Sektörleri: Artan turist sayısı ve turizm yatırımları inşaat, mobilya ve tarım gibi sektörlerde de bir talep artışı yaratacaktır. Bu durum bu sektörlerin büyümesine ve gelişmesine katkıda bulunacaktır.

Entomoloji, Mimarlık, Arkeoloji ve Tarım gibi Alanlarda Çalışan Uzmanlar: Proje kapsamında yapılan araştırmalar ve çalışmalar entomoloji, mimarlık, arkeoloji ve tarım gibi alanlarda çalışan uzmanlar için de yeni bilgi ve bulgular ortaya koyacaktır. Bu durum bu alanlardaki bilimsel araştırmaların ve gelişmelerin ilerlemesine katkıda bulunacaktır.

Diğer Faydalanıcılar:

Çevre: Sürdürülebilir turizm ilkelerinin benimsenmesi ve uygulanması sayesinde bölgedeki doğal kaynakların korunması ve çevrenin korunmasına katkıda bulunacaktır.

Yerel Kültür: Artan turist sayısı ve farklı kültürlerden gelen insanlarla etkileşim sayesinde yerel kültürün korunması ve yaşatılması sağlanacaktır.

Sonuç olarak, Batman'da sürdürülebilir tematik turizm rotalarının oluşturulması projesinin nihai faydalanıcıları oldukça geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Bu proje

sayesinde bölgenin turizm potansiyeli artacak, yeni iş imkânları oluşacak, yerel halkın refahı artacak ve çevre korunacaktır.

3. PROJE FİKRİNİN KAYNAĞI ve DAYANAKLARI

3.1. Projenin Politika Dokümanlarına ve Yasal Mevzuatlara Uygunluğu

Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) projesi:

- Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), 2024-2028 Stratejik Planı;
- TRC3 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı;
- On İkinci Kalkınma Planı, 2024-2028;
- Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS), 2014-2023;
- Türkiye Turizm Zirvesi Çalıştay Raporları, 2023;
- Turizm 2030 Stratejisi ve Vizyonu;
- Şırnak Üniversitesi Şırnak'ta Sürdürülebilir Turizm Çeşitlendirmesi: Kültür ve Turizm Rotaları Projesi

Dokümanlarında yer alan stratejik amaç, hedef, öncelik ve politikalar ile uyumludur. Projenin öncelikleri bu ulusal ve bölgesel planlar dahilinde şekillendirilmiştir. Batman ilini de kapsayan bölgesel kalkınma stratejik planlardan biri olan “Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Bölge Kalkınma İdaresi” sulama ve enerji alanında yürüttüğü projeler, tarımda yenilikçi, çeşitli ve yüksek katma değerli üretimin yanı sıra, sürdürülebilir turizm yaklaşımıyla tanıtım ve markalaşması konusunda da araştırmalar yapmaktadır (GAP, 2024-2028). Ayrıca, mevcut durum tespitinde, veri toplama ve analizler başta olmak üzere Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS) ve TRC3 Bölgesi, dış çevresiyle birlikte birçok boyutuyla ele alınmış (BGUS, 2014; TRC3, 2014-2023), bölgenin ve ülkemizin On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) vizyonuna katkı sağlayacak gelişme senaryosu oluşturulmuş ve olabildiğince mekânsal yönelimleri destekleyen stratejiler geliştirilmiştir.

Türkiye Turizm Çalıştay Raporlarında, doğal varlıklar ve çekicilikleri konusunda öneriler sunulmuştur (Çetin ve Yıldırım, 2023). Bu önerilerin Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) Fizibilitesinde planlamasıyla örtüştüğü gözlenmiştir:

- Ülke ve bölge bazında doğal kaynak ve kaynak değeri envanterinin gözden geçirilmesi.
- Türkiye'nin sahip olduğu doğal alanlar ve kaynak değerleri çok çeşitli ve zengindir. Bu varlıkların ve değerlerin turizm talebi için yeni bir değer ve fırsat sunduğunun turizm yönetiminde etki ve yetki sahibi organlarca anlaşılması ve konunun kapsamlı olarak nasıl değerlendirileceğine ilişkin somut çalışmalar gerektirdiğinin anlaşılması.
- Doğal kaynakların etkin şekilde korunması ve mevcut koruma yöntemlerinin geliştirilmesi.
- Doğal kaynaklara bağlı mevcut turistik ürün durumunun gözden geçirilmesi, değerlendirilmesi, geliştirilmesi.
- Ülke, bölge, yöre genelinde doğa temelli turistik ürün gelişimi, bunların geliştirilmesi.
- Sürdürülebilir planlama yapılması.
- Koruma, kullanma ilkelerinin belirlenmesi.
- Stratejik plan geliştirilmesi. Orta ve kısa vadeli planlar ile önceliklerin belirlenmesi.
- Tüm paydaşlar ve kamu için etkin bir eğitim.
- Doğa temelli mevcut turistik ürünlerin durumunun iyileştirilmesi kalitenin yükseltilmesi.
- Marka ve marka değeri yüksek doğa temelli ürünlerin geliştirilmesi için çalışmalar yapılması.
- Yerel yönetimleri bu konularda eğitim, denetim ve kontrolünün yapılması.
- Hukuksal düzenlemeler.
- Doğa temelli ürünlere yönelik pazarlama ve tutundurma çabalarının sağlanması.
- Kriz yönetiminin oluşturulması ve stratejik planlama ve bu konuda gerçekçi ve etkin duruma kavuşulması.
- Uluslararası kurumlarla işbirliği.

Bununla birlikte, Ekoturizm/kırsal turizm konusunda Türkiye Turizm Zirvesi Çalıştay Raporları, Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) Fizibilite raporunu kapsayıcı niteliktedir: *“Genellikle dağlık alanlardaki yerleşimleri ve çekicilikleri kapsayan ekoturizm yükselen bir eğilim olmuştur. Çiftlik turizmi, yabani beslenme turizmi, gastronomi turizmi, milli parkların*

ziyaretleri, trekking vb. muhtelif kırsal faaliyetler ekoturizm kapsamında ürün haline getirilmelidir. Seyahat acentaları bu konuda yerel yönetimler ve girişimcilerle ortak projeler yapmalıdır. Kültür ve Bakanlığı ekoturizm merkezleri (destinasyonları) ilan etmeli ve buralarda turistik ürünleri ve yatırımları teşvik etmelidir. Kampçılık ve karavan turizmi, bisiklet turizmi kırsal alanlarda, doğal çekiciliklerle iç içe daha da gelişecektir. Bu nedenle yeni kamp alanları tespit edilerek işletmeye açılmalıdır” (Öter & Hazarhun, 2023).

Turizm-2030 vizyonuna göre, “Dünyanın geldiği noktada Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları küresel bir vizyonu temsil etmektedir. Bu çerçevede, yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegenimizi korumak, insanlığın barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak için evrensel eylem çağrısıdır. Bu anlayışla oluşturulan 17 amaç insanlığın eriştiği aşamada gezegenimiz ve üzerinde yaşayanlar için yeni öncelikler hedeflemektedir. Bunlar; iklim değişikliği, ekonomik eşitsizlik, yenilikçilik, sürdürülebilir tüketim, barış ve adalet gibi alanlardır. Buradaki en önemli konu bu amaçların birbiriyle bağlantılı olmalarıdır. Böylece başarının anahtarı da birbiriyle ilişkili/bağlantılı sorunları birlikte ele alarak çözüme kavuşturmak olacaktır. Kalkınmanın en önemli unsurlarından biri olan turizm endüstrisi de söz konusu küresel vizyon ışığında paradigmasını yenileme ve bu amaçlara uygun bir vizyon geliştirme çabası içindedir. Bu durum ülkemiz için de geçerlidir. Günümüzde en önemli endüstrilerden biri haline gelmiş olan turizm endüstrisinin yeni vizyonunun insanın ihtiyaçları ve çevreyle uyumlu olması en önemli gerekliliklerden biridir. Kalkınmanın, gelir adaletsizliğini gidermenin, barışın ve iletişimin güçlü destekçisi olan turizm küresel vizyonla yerel kültürlerin ve toplulukların korunması ve gelişmesini de desteklemektedir / desteklemelidir. Bu durumda geçerliliğini yitirmiş veya eski paradigmalara göre oluşturulmuş turizm anlayışıyla yol almaya çalışmak uzun vadede büyük negatif dışsallıklara neden olacak, toplumların ve çevrenin üzerinde bir yük oluşturacaktır. Turizm 2030 vizyonu, üzerinde uzlaşılan küresel hedeflere uygun olarak ülkemiz turizm endüstrisinin özgün durumunu tahlil ederek BM 2030 sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olarak yeni turizm paradigmasının ve bu paradigmayı uygulayacak yeni kurumların oluşturulmasına katkı vermek amacıyla önerilecektir. Bu yönde çalışan kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarının ülke turizm stratejisini oluşturma, turizm yönetimini biçimlendirme ve turizm politikalarını hayata geçirme

sürecinde yaptıkları çalışmalarını desteklemek, yeni akademik çalışmalara ilham olmak için bir açık kaynak platformu oluşturma gayesi güdülmüştür” (Turizm-2030, 2024).

Stratejik Öngörü Risk Önleme ve Davranışsal Ekonomi Grubu'nun, “2030'a Doğru Turizmi Yeniden Tasarlamak” adlı raporunda Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) Fizibilite raporunu destekleyecek şu ifadeler yer vermiştir: *“Bir ülkenin turizm arzı ayrı tek başına bir olgu olmayıp o ülkedeki yaşamı ilgilendiren bütün sektörlerle ilişkilidir: Ulusal turizm arz stratejileri yerel ve bölgesel toplulukları da içermelidir. Destinasyonu temsil eden kamu ve özel sektör otoritelerinin destinasyonun imajı ve turistik ürünün doğruluğu, otantikliği ile ilgili büyük sorumlulukları bulunmaktadır (Markalaşma). Turizm planlamasına ilişkin politikaları yerel, bölgesel ve ulusal seviyede yaklaşımlı, periyodik değerlendirmelerden geçirilmelidir. Turizm arzı turizm trendlerinin doğru analizine ve genel kabul görmüş ulusal ve uluslararası istatistiklerin değerlendirilmesi sonucunda oluşturulmalıdır. Turizmin hem ulusal hem uluslararası seviyede gelişimi, turizm arzı doğru planlanıp yüksek standartlarda kültürel, doğal mirasa saygılı bir şekilde konumlandığında turizmin değerleri sosyal, doğal, insani çevreyle birlikte o ulusun yaşam kalitesine büyük katkı yapar. Turizmin disiplinler arası yapısı ve topluma ilişkin birçok konuyu kapsamaması nedeniyle ülkenin kalkınmasıyla da paralel bir şekilde geliştiğini kabul etmek gerekir. BM Dünya Turizm Örgütü, sürdürülebilir kalkınma amaçlarını yakalama hususunda, haklı olarak, turizmin hızlandırıcı ve yapıcı bir rol oynayabileceğini belirtirken turizmin çok disiplinli, çok sektörle ilişkisi ve iş birliği üzerine kurulu yönetim yapısını öne çıkarmaktadır. Büyük bir potansiyeli barındıran ülkemiz turizm endüstrisinin de bugünlerde 80 milyar dolar düzeyinde olan (WTTC) ekonomik katkısının 2030'lu yılların ilk çeyreğinde milli gelirimizde 150 milyar dolar ekonomik büyüklüğe ulaşması sadece yeni bir tasarıma (www.turizm2030.org) ihtiyaç olarak önümüzde durmaktadır. Bu ihtiyacı gidermek ve sorunlarımızı çözmek ise birlikte karar vermemiz ve çalışmamız gereken en önemli konudur” (Turizm-2030, 2023).*

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığınca hazırlanan ve 2024-2028 yıllarını kapsayan On İkinci Kalkınma Planında *“Değişen tüketici eğilimleri doğrultusunda turizmin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi, sezon süresinin uzatılması, hizmet kalitesinin yükseltilmesi ve daha fazla harcama eğilimi olan ziyaretçinin ülkemize çekilmesiyle ziyaretçi başına turizm gelirinin artırılması, varış noktası*

yönetimi yaklaşımıyla sektörde yeşil ve dijital dönüşümün gerçekleştirilerek rekabetçiliğin geliştirilmesi ve koruma/kullanma dengesi gözetilerek ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkı sağlanması” temel amaç edinilmiştir. On İkinci Kalkınma Planı, (2024-2028) Turizm Sektörü Hedefleri, Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Turizm Sektörü Hedefleri (On İkinci Kalkınma Planı, 2024-2028)

	2022	2023	2028
Turizm Geliri (Milyar Dolar)	46,5	55,5	100
Ziyaretçi Sayısı (Milyon)	51,4	56,7	82,3
Turizm Gelirinin GSYH İçerisindeki Payı (%)	5,1	5,2	6,3
Ziyaretçi Başına Ortalama Harcama (Dolar)	905	980	1.215
Ortalama Konaklama Süresi (Gece)	10,3	9,8	9,4
Ziyaretçi Başına Gecelik Gelir (Dolar)	88	100	129

Kaynak: 2022 yılı verileri TÜİK ile Kültür ve Turizm Bakanlığına aittir. 2023 yılı verileri gerçekleşme tahmini olup 2028 yılı verileri On İkinci Kalkınma Planı hedefleridir.

Bu amaç doğrultusunda ülke geneli alınacak tedbirler ve uygulanacak politikalar yedi madde halinde (Madde 523-529) belirlenmiştir (On İkinci Kalkınma Planı, 2024-2028). Bu maddelerin ana başlıklarına göre şu şekildedir: **Madde 523.** *Turizm sektörünün sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde doğal, tarihi ve sosyal çevreyi koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde olması sağlanacak ve sektörde yeşil dönüşüm hızlandırılacaktır.* **Madde 524.** *Turizm sektörünün hızlı değişen talebi karşılayabilen rekabetçi bir yapıya kavuşması için dijital dönüşüme uyum sağlaması desteklenecektir.* **Madde 525.** *Rekabetçi ve hızla değişen talebi karşılayabilen bir turizm sektörü için hizmet kalitesi iyileştirilecektir.* **Madde 526.** *Tutarlı ve bütüncül turizm gelişimini sağlamak, varış noktalarının özgün kimliklerini oluşturmak ve yerel ekonomik döngüyü güçlendirmek üzere varış noktası yönetim örgütleri hayata geçirilecektir.* **Madde 527.** *Ziyaretçi başına turizm gelirinin artırılması amacıyla daha fazla gelir bırakan turizm çeşitleri geliştirilecektir.* **Madde 528.** *Turizm gelirinin artırılması, mevcut pazarların güçlendirilmesi, yeni pazarların oluşturulması ve harcama eğilimi yüksek ziyaretçilere ulaşılması amacıyla tanıtım faaliyetleri yürütülecektir.* **Madde 529.** *Turizm sektörünün daha etkin analiz edilebilmesi için gerekli veri altyapısı oluşturulacak ve mevcut turizm istatistikleri geliştirilecektir.*

On İkinci Kalkınma Planı’nda (2024-2028) yer alan; “Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum” hedefleri doğrultusundaki politikalar “Batman’ın Sürdürülebilir

Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) fizibilitesinin amaç, hedef ve çıktıları bakımından genel bir çerçeve oluşturmaktadır. Böylece, “Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum” başlığı altında turizm sektörüyle örtüşen maddeleri: **Madde 780.** “Yurt içi ve yurt dışındaki kültür mirasımız; toplumun kültür, tarih ve estetik bilincini geliştirecek, kültür turizmine katkı sağlayacak ve afet riskini dikkate alacak şekilde korunacak, taşınmaz vakıf kültür varlıklarına vakfiye şartları doğrultusunda işlevsellik kazandırılacaktır.” **Madde 780.1.** “Yurt içi ve yurt dışında taşınmaz kültür varlıklarımızın ihyasına yönelik bakım, onarım ve yenileme faaliyetleri nitelik ve nicelik olarak geliştirilecektir.” **Madde 780.2.** “Tarihi kent dokularına yönelik kentsel tasarımlar yapılacak, tarihi kent bölgeleri bu tasarımlara göre bütüncül anlayışla iyileştirilecektir.” **Madde 780.3.** “Yurt içi ve yurt dışındaki taşınmaz kültür mirasımızın korunmasına yönelik yürütülen tespit ve envanter çalışmalarına devam edilecek ve elde edilen veriler dijital ortama aktarılacaktır.” **Madde 782.1.** “Yerel yönetimler ve ilgili kamu kurumlarının, şehre kimlik katan önemli mekânlara ilişkin markalaştırma uygulamaları teşvik edilip yaygınlaştırılacaktır.” **Madde 784.1.** “Türk-İslam tarihinin farklı dönemlerine ait kültürel mirasımıza öncelik verilmek suretiyle, kültürel mirasımızın araştırılması, korunması, günümüz toplumuna ve gelecek kuşaklara aktarılması sağlanması” istenmektedir. Ayrıca, Kırsal Kalkınma alanında; **Madde 897.** Kırsalda nüfus kaybını önlemek ve tersine göçü sağlamak için beşeri ve sosyal sermaye geliştirilerek istihdam imkânları iyileştirilecek ve ekonominin çeşitlendirilmesi yoluyla kırsal alanların çekiciliği artırılması” gerektiği üzerinde durulmuştur. Tüm bu hedef ve planlar, Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) Fizibilitesinin çıktılılarıyla benzerlik göstermektedir. Ulusal turizm sektöründe; nitelikli işgücü, tesis ve hizmet kalitesi anlayışıyla uluslararası marka haline gelmesi, turizm alanında ürün ve hizmetlerinin iyileştirilmesi, turizm değer zincirinin tüm bileşenlerinde marka değerlerinin artırılması ve sürdürülebilir turizm ilkesinde ülke ekonomisine daha fazla katkıda bulunan önemli bir sektör haline gelmesi temel amaçtır. Turizm alanında doğal ve kültürel değerlerin koruma-kullanma dengesi gözetilerek sürdürülebilir bir büyümenin gerçekleştirilmesi ve turizm gelirin artırılması hedeflenmiştir.

Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan 2014-2023 yıllarını kapsayan Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisinin (BGUS, 2014) amaç, hedef ve planlamaları Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi “Sosyo-ekonomik ve mekânsal olarak bütünleşmiş, rekabet

*gücü ve refah düzeyi yüksek bölgeleriyle daha dengeli ve topyekûn kalkınmış bir Türkiye” vizyonu ile hazırlanmıştır. Bu vizyon doğrultusunda BGUS, genel, yerleşim sınıflarına göre mekânsal ve yatay amaçlar olmak üzere üç kısımda ele alınmış olup Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) Fizibilite projesinin faaliyetlerini kapsayıcı niteliktedir. Bununla birlikte benzerlik gösteren mekânsal ve yatay amaçlar için oluşturulan planlar aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır: **Madde 397.** “Ülke genelinde turizmin coğrafi ve tür bakımından çeşitlendirilmesinde bölgesel çekim merkezlerinin doğal ve kültürel özellikleri temel alınarak, bu şehirlerde kültür, inanç, gastronomi, doğa ve kış turizmi gibi turizm çeşitleri geliştirilecektir.” **Madde 410.** “Turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve kalitesinin artırılmasına hizmet edecek altyapı geliştirilecektir.” **Madde 426.** “Orta gelişmişlik düzeyine sahip ekonomisi genelde tek sektöre bağımlı aşağıda belirtilen özelliklere sahip kentler yapısal dönüşüm illeri kapsamında ele alınmaktadır. Ulusal düzeyde değerlendirildiğinde sanayi açısından belirli bir altyapıya sahip ancak bu potansiyeli daha ileri düzeye taşıyabilmek için yapısal bir dönüşüme ihtiyaç gösteren, büyük ölçekli kamu sanayi yatırımları bulunan ve henüz ekonomisini tek sektöre bağımlı yapıdan kurtarıp çeşitlendirememiş, sanayi konusunda temel düzeyde altyapıya sahip ve sanayi kenti olma yolunda ilerleyen, tarım ve doğal kaynaklara dayalı ekonominin hâkim olduğu, turizm alanındaki potansiyelini açığa çıkarması beklenen orta düzeydeki gelişmiş iller yapısal dönüşüm illeri kapsamında ele alınmaktadır.” **Madde 436.** “Kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi yönünde yerel koşul ve imkânlara dayalı olarak mikro girişimcilik desteklenecek, tarımsal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanmasına yönelik yapılar güçlendirilecek, yerele özgü ürünlerin üretimi desteklenerek katma değer artışı sağlanacak, kırsal turizm geliştirilecektir.” **Madde 443.** “Kültür ve sanat faaliyetleri desteklenecek, kente özgü tarihi ve kültürel değerler geliştirilecek; şehirlerin, yerel kültürün, yerele özgü ürün ve hizmetlerin tanıtımı ülke içinde ve dışında etkili bir şekilde yapılacaktır.” **Madde 496.** “Etkinliklerle bölge illerinin tanıtım imkânları sağlanarak turizmin geliştirilmesi desteklenecektir.” **Madde 570.** “Turizm konusunda düşük gelirli bölgelerde özel teşvik uygulamaları yapılacak ve kamu destekleri sağlanacaktır. Başta termal turizm olmak üzere turizmi çeşitlendirici yatırımlara özel teşvik tedbirleri uygulanacaktır.” **Madde 608.** “Turizm ekonomisinin bölgesel boyutunu güçlendirmek ve kalkınmaya katkısını artırmak amacıyla yönetişimi iyileştirilecek, yerindelik esasıyla merkezi kuruluşlar, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve ilgili paydaşlarla kurumsal iş birliği mekanizmaları hayata*

geçirilecektir.” **Madde 610.** “Turizm sektöründe sunulan hizmetlerde nitelik bakımından standartlaşmanın sağlanması, sektörde marka bilincinin geliştirilmesi, bölgelerin turistik potansiyelinin ve varlıklarının (tarihi kişilikler, kültürel mekânlar) koordineli bir şekilde tanıtılması ve pazarlanması sağlanacaktır.” **Madde 611.** “Bölgesel bazda destinasyonlar ve turizm türleri arası bağlantıların kurulmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.” **Madde 612.** “Turizm gelişim bölgeleri, turizm koridorları, turizm kentleri, eko turizm bölgeleri odağında planlama yapılması yoluyla noktasal planlama anlayışından farklılaşacaktır.” **Madde 623.** “Ortak turizmi geliştirme çabalarını ve geleneksel ürünleri için turizm ağları oluşturulacak, turizm hizmetlerinin çeşitlendirilmesi ve hizmet kalitesinin artırılması amacıyla eğitim faaliyetleri yürütülecek, alternatif turizm imkânları değerlendirilecektir.” **Madde 626.** “Ortak kültür öğelerinin öne çıkarılması suretiyle kültürel ağlar kurulmasına çalışılacak, bu amaçla kültür ve eğitim amaçlı girişimler desteklenecektir.” **Madde 631.** “Doğal kaynakların, kültürel ve tarihi mirasın sürdürülebilir kullanımı için kapasitenin artırılması amacıyla kamu kurum kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler arası iş birliği mekanizmaları tesis edilecektir.” ifadeleriyle turizm ile ilişkili stratejik plan belirlenmiştir.

TRC3 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planında, “TRC3 Bölgesi Mezopotamya’da yer almasından dolayı birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca geçiş noktası olarak hizmet ettiğinden; önemli derecede tarihi, kültürel ve inançsal mekân ve değer ihtiva etmektedir. Bu sebeple turizm potansiyeli açısından, TRC3 Bölgesi’nde kültür ve inanç turizmi öne çıkmakta” olduğu belirtilmiştir. Aynı planda “Bölge’nin kullanılmayı bekleyen diğer bir değeri hem doğal güzellikleri hem de özgün mimarisi ile kırsal yerleşim alanlarının sahip olduğu kırsal turizm potansiyelidir. Bölge’nin termal kaynakları kısıtlı olup dağınık şekilde Bölge’de yer almaktadır. Bu kaynaklar, çoğunlukla bölgesel hizmet vermektedir. Bölge’nin bir diğer turizm potansiyeli kentleşmenin artmasıyla beraber ihtiyaç duyulan mesire alanlarıdır. Bölge içine gelir akışı sağlamayacak bir turizm çeşidi olmasına rağmen Bölge’deki para akışını hızlandırıcı etkisi ve güvenlik ile imaj problemlerinden etkilenmeyen bir turizm çeşidi olmasından kaynaklı değerlendirilebilecek bir turizm çeşididir” ifadesi yer almaktadır (Şırnak, 2021). “Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)” fizibilite projesinin çıktılarını ifade eden problemlerin çözümünü desteklemektedir. Proje çıktısı olarak gerek pazar yeri, kamping alanları,

kültürel miras restorasyonu ve sosyal-rekreatif vb. alanlar gerekse kelebek gözlemciliği rotasının oluşturulması bölgenin turizm çeşitliliğini artıracak kırsal turizm potansiyelidir. *“Ülkemizdeki yatak kapasitesi ve tesis nitelikleri sürekli artmaktadır. Ancak hali hazırda deniz turizmi üzerinde yoğunlaşma gerçekleşmiştir. Bu nedenle farklı turizm çeşitlerinin kullanıma sunulması gerekmektedir.”* TRC3 Bölgesi'nin 2023 Türkiye hedefi için özellikle “kültür ve inanç turizmi konusunda katkı sunması beklendiği” vurgulanmıştır (TRC3, 2014-2023). “Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)” fizibilitesinin maliyetlerini oluşturan ana kalemler bu beklentileri karşılamaktadır.

Batman ilinin de dahil olduğu TRC3 Bölgesinde kültür, inanç, iş, kırsal, doğa ve termal sınıflandırılmasının yapıldığı altı (6) turizm çeşidi vardır (TRC3, 2014-2023): *“Doğa ve kırsal turizm konusunda Bölge'nin özellikle dağlık alanları öne çıkmaktadır. Kırsal ve doğa turizminin gelişmesinin önündeki en önemli engel devam eden güvenlik sorunudur. Bu sorunun çözülmesi ile Bölge'de doğa ve kırsal turizm faaliyetlerinin artması beklenmektedir. Mevcut potansiyele ek olarak, yeni barajlar da turizmin çeşitlendirilmesinde rol alacaktır”* denmektedir. “Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)” fizibilitesinin beklenen sonuçları dikkate alındığında bölge planlanmasında istenen doğa turizmini desteklediğini görebiliriz.

Bölge planının turizm sektörü için hedeflediği konular: *“Tarihi ve ören yerlerinin korunarak turizme kazandırılması; Bölge'nin tanıtımında, Bölge'de bulunan tarihi ve kültürel yerlerin öne çıkarılması; koruma kullanma dengesinin oluşturulması, sürdürülebilir koruma anlayışının geliştirilmesidir. Tarihi ve kültürel yerlerin tanıtımına yönelik fuar, festival vb. etkinliklerin yapılması, Turizm sektörü ile entegrasyon sağlanarak agro-turizm alanlarının hizmete geçirilmesi, Turizm ve rekreasyon alanlarının niteliklerini geliştirici önlemlerin alınarak desteklenmesi; turizmin, doğanın korunmasında araç olarak kullanılması ve alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi ve mevcut turizm alanlarıyla entegrasyonunun sağlanarak güçlendirilmesi; tur güzergâhları oluşturulması”* şeklinde özetlenebilir . Bu hedeflere ulaşmak için oluşturulan eylem planı ise (TRC3, 2014-2023);

- **Turizme Yönelik Teknik Altyapının Güçlendirilmesi:** *“Agro turizmine açılacak alanlarda temel sosyal ve teknik altyapı donatılarının sağlanması; orman*

alanlarında gerçekleştirilecek turizm ve rekreasyon fonksiyonlarına erişilebilirliğin artırılması için gerekli teknik çalışmaların gerçekleştirilmesi.”

- **Turizmi Geliştirmeye Yönelik İşbirliği Ağların Sağlanması:** “Tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin belediyeler, turizm alanındaki özel sektör temsilcileri ve STK’larla işbirliği içinde gerçekleştirilmesi; ulaştırma şirketleri, tur operatörleri turizm örgütleri ve yerel yönetim organları ile stratejik işbirliklerinin ve ortaklıkların kurulması; illerin turizm değerlerini (tarihi ve doğal) ulusal ve uluslararası alanda tanıtmak amacıyla; belediyelerin, sivil toplum kuruluşlarının, turizm sektörünün ve ilgili diğer kurumların katılımı ile ulusal ve uluslararası düzeyde etkin tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin yürütülmesi”
- **Turizmi Geliştirmeye Yönelik Tanıtım Faaliyetlerinin Geliştirilmesi:** “Ulusal ve uluslararası alanda açılan turizm fuarlarına, özel turizm firmaları ile birlikte katılım sağlanarak ve stant açarak planlama bölgesindeki illerin turizm ve kültür değerlerinin tanıtımı ve pazarlamasının yapılması; illerin turizm potansiyellerini, konaklama bilgilerini ve diğer turizm faaliyetlerini kapsayan web sayfalarının hazırlanması; illeri ziyaret eden turist sayısını arttırmak için diğeri illerdeki turizm işletmeleri ve tur operatörleri ile işbirliği yapılması.”
- **Nitelikli İşgücünün Oluşturulması:** “İşletmeciliği ve servis, tur düzenleyicileri, operatörleri ve seyahat acenteleri için gerekli turizm personelinin, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile TURSAB tarafından eğitilmesi; turizm meslek liselerinin ve yüksekokullarının turizmin geliştirileceği odak noktalarda açılması; turizm konusunda ara eleman ihtiyacını karşılayacak doğa turizmi rehberliği, kültür turizmi rehberliği, yerel rehberlik gibi rehberlik eğitim programlarının açılması; mevcut konaklama tesislerinin niteliklerinin iyileştirilmesi amacıyla yönetsel önlemlerin alınması ve tesislerin hijyen ve hizmet kalitelerini denetleyecek yerel kontrol mekanizmalarının sağlanması; ISO (International Organization for Standardization-Uluslararası Standartlar Kurumu) standartlarında hizmet verebilmek için tur operatörlüğü, turizm acenteliği ve turizm rehberliği faaliyetlerinin geliştirilerek ve yeterli hale getirilerek, turizm belgeli otel ve restoranlar ile turizm seyahat acentelerinin etkin bir şekilde denetlenmesi.”

- **Tarih ve Kültür Turizmine Katkı Sağlayacak Tarihi Kaynakların Korunarak Sunumlarının Güçlendirilmesi:** “Mardin ilinde Osmanlı ve Türk tarihi araştırmalarına yönelik bir merkezin kurulması ve bu alanda eğitim merkezi işlevini üstlenmesi; tarihi kaynakların restorasyonu ile peyzaj ve kentsel tasarım düzenlemelerinin yapılması ve sunumlarının güçlendirilmesi; sivil mimarlık örneği özelliği taşıyan ve koruma altına alınan tescilli yapıların yeniden işlevlendirilerek turizme kazandırılması; Arkeolojik Sit Alanı içinde kalan eski yapıların restorasyonunun yapılması, söz konusu alanların tanıtımının yapılması; Bölge genelinde tarihi kaynak envanteri çıkarılarak, yerel yönetimlerin ilgili kurumlarla işbirliği içinde onarım ve tanıtımlarının yapılması; nehir ve göletlerde sportif balıkçılığı desteklemek üzere gerekli altyapı ve rekreasyon yatırımlarının yapılması; mesire alanları olarak değerlendirilebilecek göl ve gölet çevrelerinde teknik altyapı ihtiyacının giderilmesi ve çevre düzenlemelerinin yapılması.”
- **Alternatif Turizm/Spor Olanaklarının Geliştirilmesi:** “Kış turizmi faaliyet alanlarına özel sektörün bu alanlarda yatırım yapmasının teşvik edilmesi.”
- **Tarım Turizminin Geliştirilmesi:** “Tarım turizmine uygun olduğu belirlenen aksta teknik altyapı eksikliklerinin giderilmesi; agro-turizmi için belirlenen lokasyonlarda konu hakkında bilinçlendirilme faaliyetlerinin yapılması; turistlerin ilgisini çekebilecek yerel ürünlerin pazarlanması amacı ile çiftçi marketleri ve yol boyu tezgahlarının kurulması; hobi bahçeciliği için uygun alanların belirlenmesi.”
- **Tarım-Turizm Entegrasyonunun Sağlanması:** “Tarım potansiyelini turizme entegre ederek agro-turizm geliştirilmesi ve yeni açılımların yaratılması; Çevre Düzeni Planı kapsamında belirlenen tarımsal turizm patikalarına erişimin artırılması ve tanıtıcı levhalar yardımı ile ziyaretçilerin yönlendirilmesi.”
- **Sağlık Turizminin Geliştirilmesi:** “Termal kaynakların değerlendirilerek kapasitelerinde artış sağlanması; Bölgesel olarak kaplıcaların tanıtımının sağlanması, termal kaynaklara erişim olanaklarının iyileştirilmesi; kaplıcalarda konaklama tesisi yatırımının sağlanması.”
- **Yerel Halkın Turizm Gelirinden Aldığı Payın Artırılması:** “Turizme yönelik el sanatlarının üretiminin desteklenmesi, tanıtımı ve pazarlanması için özel sektör faaliyetlerine destek verilmesi; geleneksel el sanatlarının tespitine ve

envanterinin çıkarılmasına yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi; yerel halkın ürünlerini satmasına olanak sağlayacak çiftçi marketi, yol boyu tezgâhları vb. olanakların sunulması.” olarak on (10) başlık altında sunulmuştur. “Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)” fizibilitesin etkileri ve getireceği çözümler, bu eylem planlarının büyük oranda benzerlik göstermekte ve bunlar sırasıyla nitelikli işgücünün oluşturulması, turizme yönelik teknik altyapının güçlendirilmesi, alternatif turizm/spor olanaklarının geliştirilmesi, yerel halkın turizm gelirinden aldığı payın artırılması ve turizmi geliştirmeye yönelik tanıtım faaliyetlerinin geliştirilmesidir (TRC3, 2014-2023).

Projede sorumlu kuruluş olan Batman Üniversitesi, 29 Mayıs 2007 tarih ve 26536 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 17 Mayıs 2007 tarih ve 5662 sayılı “Yükseköğretim Kurumları Teşkilat Kanununda ve Yükseköğretim Kurumları Öğretim elemanları Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Ekli Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun” Ek: 88 maddesi uyarınca kurulmuştur.

Batman Üniversitesi’nin misyonu; *‘Evrensel düzeyde bilgi üreterek topluma faydalı, nitelikli, araştırmacı, eleştirel düşünen, kişisel ve mesleki alanda kendini sürekli yenileyen milli, manevi, kültürel ve insani değerlere saygılı bireyler yetiştirmek’* tir.

3.2. Proje Yürütücüsünün Mevcut Projeleri ve Diğer Kurum Projeleri ile Bağlantıları

Diğer kurumların bu projeye benzer bir projesi bulunmamaktadır.

3.3. Proje ile İlgili Geçmişte Yapılmış Etüt Araştırma ve Diğer Çalışmalar

Proje Batman’ın kültür, trekking ve kelebek gözlemciliği turizm potansiyelini belirlemek ve bunların rotalarını ve fizibilitelerini oluşturarak yapılacak yatırımların verimli olup olmadığını ortaya koymaktadır. Daha önce bu proje içeriğine benzer olan bir projeye rastlanmamıştır. Ancak literatür araştırmaları sonucunda sürdürülebilir ve yenilenebilir ekolojik yaşamı destekleyecek bir araştırmanın yapıldığı görülmektedir:

Hasankeyf Kaymakamlığı (2015) tarafından “Hasankeyf Üçyol Ekolojik Köy” projesi yapılmıştır.

3.4. Proje İhtiyacı/Talebi

Batman, Mezopotamya'nın kalbinde yer alan ve tarihi, doğal güzellikleri ve kültürel zenginliği ile öne çıkan bir şehirdir. Batman'ın Hasankeyf, Kozluk ve Sason ilçeleri ise bu zenginliğin en önemli örneklerini barındıran bölgelerdendir. Bu ilçelerde bulunan tarihi yapılar, doğal güzellikler ve yöresel kültürel unsurlar, turizm açısından büyük bir potansiyele sahiptir.

Mevcut Durum: Ancak bu potansiyelin tam olarak değerlendirilemediği görülmektedir. Bölgedeki turizm faaliyetleri sınırlı ve plansız bir şekilde yürütülmektedir. Bu durum hem bölgenin kalkınması hem de turistlerin deneyimlerini olumsuz etkilemektedir.

İhtiyaç ve Talep: Bu nedenle, Batman'ın Hasankeyf, Kozluk ve Sason ilçelerinde sürdürülebilir tematik turizm rotalarının oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Bu rotalar, bölgenin tarihi, doğal ve kültürel zenginliklerini turistlere sunacak ve bölgenin turizm potansiyelini tam olarak değerlendirmesine imkân sağlayacaktır.

Gerekçe:

1. Bölgenin Kalkınması: Sürdürülebilir tematik turizm rotaları, bölgenin kalkınmasına önemli katkı sağlayacaktır. Bu rotalar sayesinde bölgeye gelen turist sayısı artacak ve bu durum yerel ekonomiye canlanma getirecektir. Yeni iş imkânları oluşacak ve bölge halkının refahı artacaktır.

2. Turizm Deneyiminin Geliştirilmesi: Sürdürülebilir tematik turizm rotaları, turistlere bölgenin tarihi, doğal ve kültürel zenginliklerini kapsamlı bir şekilde deneyimleme imkânı sunacaktır. Bu rotalar sayesinde turistler bölgenin tarihi ve kültürel kimliği hakkında bilgi edinebilecek ve unutulmaz bir deneyim yaşayabileceklerdir.

3. Çevre Koruma ve Sürdürülebilirlik: Sürdürülebilir tematik turizm rotaları, çevrenin korunmasına ve sürdürülebilirliğe katkıda bulunacaktır. Bu rotalar sayesinde bölgedeki doğal güzellikler korunacak ve turistlerin çevreye duyarlı bir şekilde davranmaları teşvik edilecektir.

4. Kültürel Mirasın Korunması: Sürdürülebilir tematik turizm rotaları, bölgedeki kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunacaktır. Bu rotalar sayesinde bölgedeki tarihi yapılar ve diğer kültürel unsurlar turistlere tanıtılacak ve bu unsurların korunması için farkındalık yaratılacaktır.

Sonuç: Batman'ın Hasankeyf, Kozluk ve Sason ilçelerinde sürdürülebilir tematik turizm rotalarının oluşturulması, bölgenin kalkınması, turizm deneyiminin geliştirilmesi, çevre koruması ve sürdürülebilirlik ve kültürel mirasın korunması için hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle, bu projenin hayata geçirilmesi için gerekli adımların atılması ve gerekli kaynakların ayrılması gerekmektedir.

Özetle:

- Bölgenin turizm potansiyeli tam olarak değerlendirilmemektedir.
- Batman'ın sürdürülebilir tematik turizm rotaları bölgenin kalkınmasına katkı sağlayacaktır.
- Turistlere bölgenin tarihi, doğal ve kültürel zenginliklerini deneyimleme imkânı sunacaktır.
- Çevre korumasına ve sürdürülebilirliğe katkıda bulunacaktır.
- Kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunacaktır.

Bu projenin hayata geçirilmesi ile Batman'ın Hasankeyf, Kozluk ve Sason ilçeleri, Türkiye'nin önemli turizm destinasyonlarından biri haline gelebilecek ve bölgenin kalkınması ve yerel halkın refahı için önemli bir adım atılmış olacaktır.

Turizm sektörünün bir yerde geliştirilmesinde yerel halkın tutumu oldukça önemlidir. Bu bağlamda, projede halkın turizme yönelik algısı anket çalışması (n: 418) ile ölçülmüştür. Toplamda 418 anket ile halkın turizme yönelik bakış açısı ve turizmi destekleme tutumu araştırılmıştır. Anket sorularının cevap seçenekleri 1 Kesinlikle katılmıyorum, 5 Kesinlikle katılıyorum arasında likert tipi ölçekle oluşturulmuştur. Sorularda turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkilerine yönelik halkın algısı ölçülmüş, ayrıca halkın turizmi destekleyip desteklemeyeceğine yönelik tutumları araştırılmıştır. Sorular daha önce farklı yerlerde kullanılan uluslararası geçerliliği olan ölçeklerin kullanıldığı araştırmalardan (Çelik, 2019; Çelik ve Rasoolimanesh, 2021; Eusébio vd., 2018; Şırnak, 2021) yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 2’de gösterilen ifadelerin cevapları ortalamalar üzerinden değerlendirmiştir. Bu bağlamda, halkın turizme yönelik algısının olumlu olduğu ancak turizmin olumsuz etkilerinin farkında olmadıkları görülmektedir. Katılımcıların turizm gelişiminin ekonomik, kültürel, çevresel olumlu etkiler yaratacağı tespit edilmiştir. Aynı zamanda, katılımcıların turizmi destekleme konusunda tutumu olumludur. Diğer ifadelere tabloda ayrıntılı yer verilmiştir.

Tablo 2. Batman Halkının Turizm Algısı

Boyutlar	İfadeler	Ort.
Ekonomik Etki Ort. 3,75	1. Turizm gelişirse, il-ilçem için daha fazla istihdam sağlar.	4,51
	2. Turizm gelişirse, il-ilçem daha fazla yatırım çeker.	4,50
	3. Turizm gelişirse, il-ilçem için daha fazla harcamaya yol açar.	3,57
	4. Turizm gelişirse, yaşam standardımız turizm sebebiyle önemli ölçüde yükselir.	4,05
	5. Turizm gelişirse, mal ve hizmetlerin fiyatları artar. *	3,43
	6. Turizm gelişirse, yerel halk ve küçük işletmeler için ekonomik fayda sağlar.	4,10
	7. Turizm gelirleri diğer sektörlerden gelen gelirlerden daha önemlidir.	3,00
	8. Turistik kamu alanlarının geliştirilmesi çok fazla maliyetlidir. *	2,82
Sosyal Etki Ort. 2,22	9. Turizm gelişirse, turistler yaşam tarzımızı olumsuz etkiler. *	2,37
	10. Turizm gelişirse, geleneksel ve kültürel değerlerimizi değiştirir. *	2,13
	11. Turizm gelişirse, yerli halk burada yaşamaktan zarar görür. *	2,49
	12. Turizme yatırım yapılması vergilerin israfına neden olur. *	2,13
	13. Turizm gelişirse, toplum içinde daha fazla şiddete yol açar. *	2,02
	14. Turizm gelişirse, il-ilçemizde suç oranını artırır. *	2,16
Kültürel Etki Ort. 4,21	15. Turizm gelişirse, bölgede yapılan çeşitli kültürel etkinlikler daha da artar.	4,35
	16. Turizm gelişirse, turistler ve yerel halk arasındaki kültür alışverişi artar.	4,33
	17. Turizm farklı toplumları anlamak için önemli bir fırsat sunar.	4,27
	18. Turizm gelişirse, kültürel kimliğimizde olumlu etkiler meydana getirir.	3,90
Çevresel Etki Ort. 3,45	19. Turizm gelişirse, çevre kirliliğine neden olur. *	3,67
	20. Otel ve diğer turistik tesislerin yapılması doğal çevreyi tahrip eder. *	2,60
	21. Turizm gelişirse, yerel halk için daha fazla park, dinlenme-eğlenme alanları açılır.	4,09
Genel Etki Ort. 3,38	27. Turizm gelişirse il-ilçemize faydalarının zararından daha fazla olacağını düşünüyorum.	3,96
	28. İl-ilçemde turizm gelişirse zarardan çok fayda getireceğini düşünüyorum.	4,02
	29. İl-ilçemde turizm gelişirse olumsuz etkilerinin olumlu etkilerinden fazla olacağını düşünüyorum.	2,16
Turizmi Destekleme Tutumu Ort. 3,90	30. İl-ilçemde turizm gelişimini şiddetle destekliyorum.	4,45
	31. İl-ilçemde turizm gelişimi için öneride bulunurum.	4,11
	32. İl-ilçemde turizm planlamasına aktif olarak katılırım.	3,03
	33. İl-ilçemde turizm projelerinin geliştirilmesine katılırım.	3,68
	34. İl-ilçemde çok turist görmek istiyorum.	4,24

*olumsuz ifadeler. Kaynak: Şırnak Üniversitesi Şırnak’ta Sürdürülebilir Turizm Çeşitlendirmesi: Kültür ve Turizm Rotaları Fizibilite Projesi (2021) çalışmasından alınmıştır.

3.5. Proje Alternatifleri

“Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)” fizibilite projesine söz konusu mal/hizmet üretiminin gerçekleştirilmesi için alternatif yer ve/veya yerler belirlenmiştir.

3.5.1 Projesiz Durum

Hâlihazırda proje konusu mal/hizmet ihtiyacı karşılanmamış olup fizibiliteye konu hedeflere mevcut durumda ulaşılmamıştır.

3.5.2 Bakım Onarım veya Tevzii Yatırımı

Hâlihazırda proje konusu mal/hizmet ihtiyacını karşılayan bir birim yoktur.

3.5.3 En İyi İki İkinci Alternatif

Temel hedeflere ulaşmayı sağlayacak ancak yapılacak analiz sonucunda tercih edilen alternatiften sonra gelen proje alternatifine dair bilgiler sadece lokasyon olarak belirlenmiş ve Tablo 3’te verilmiştir. Alternatif arazi seçimlerinde hazine arazi olmasına özen gösterildiği için projenin toplam yaklaşık maliyetlerinde herhangi bir değişiklik olmamıştır.

Tablo 3. Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) Fizibilitesinin Temel Faaliyetleri

Temel Faaliyet	Tercih Edilen Alternatif	İkinci En İyi Alternatif
Komk Manastırı (Meryem Ana Kilisesi)	Sason İlçesi Yürekli Köyü Ada: 101-Parsel: 1	---
Mereto Dağı Doğa Park ve Kamping	Sason İlçesi Örenağıl Köyü Ada: 101-Parsel: 1	Sason İlçesi Yürekli Köyü Ada: 101-Parsel: 1
Hasankeyf Doğa Park ve Kamping	Hasankeyf İlçesi Uzundere Köyü Ada: 107- Parsel: 3	Hasankeyf İlçesi Uzundere Köyü Ada: 109- Parsel: 1
Zore Vadisi Doğal ve Rekreatif Alan	Sason İlçesi Acar Köyü Ada: 224- Parsel: 1	Sason İlçesi Acar Köyü Ada: 227- Parsel: 2
Zovaser Dağı Yöresel Ürün ve Pazaryeri	Sason İlçesi Kaleyolu Köyü Ada: 113-Parsel: 5	Sason İlçesi Kaleyolu Köyü Ada: 136-Parsel: 4

3.5.4 En İyi Alternatif

Projenin başarıya ulaşması için yapılan saha gezileri sonucunda kültür, trekking ve kelebek gözlemciliği unsurlarını barındıran tematik rotalar oluşturulmuştur. Saha araştırmaları sonucunda ön plana çıkan rotaların haritalandırılması ile turizm sektörünün bölgeye olan katma değer oranının yüksek olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda 7 adet tematik kültür, trekking ve kelebek gözlemciliği rotası belirlenmiştir. Bu rotalar etaplar halinde verilmiştir. Rotalar belirlenirken saha çalışması yapılmış, her noktaya gidilmiş fotoğraf çekimleri yapılmıştır. Rotaların çizimi ve eğim ve uzunluk ölçümleri için Wikiloc ve Relive uygulamasından yararlanılmıştır.

Mereto Dağı Yürüyüş Rotası

1. Alternatif Rota

Rota Bilgisi : Yürekli köyü – Otnag yaylası – Mereto Dağı zirvesi

Toplam Mesafe : 18 km (Gidiş–Dönüş)

Yürüyüş Süresi : 9-10 saat

Zorluk Derecesi : Zor

Uygun Zaman : Her mevsim

Konaklama : Kamp faaliyetine uygun. Ayrıca yaz aylarında köylülerin kaldıkları yaylalarda kalınabilir.

Su Durumu : Rota üzerinde her mevsim akan çeşmeler mevcut; fakat zirve patikasından itibaren 2-3 saatlik yürüyüş mesafesinde su kaynağı sorunu var.

Yemek : Yiyecek ihtiyacı rotanın başlangıcında bulunan Yürekli köyünde, köylüler yardımıyla kısmen sağlanabilir. Aksi durumda ihtiyaçların karşılanması konusunda hazırlıklı gelinmelidir. Yaz dönemlerinde ise ihtiyaçlar yayladan karşılanabilir.

Rota Detayları

Mereto dağı, dağcılık faaliyetleri açısından bölgenin en yüksek dağlarından biridir. Bahar aylarında günübirlik yürüyüş ve tırmanışlar, kış aylarında kış faaliyetleri ve tırmanışları, yaz aylarında kampçılık faaliyetleri için oldukça elverişlidir.

Yürekli köyüne kadar araçla her dönem gidilebilir. Köyden itibaren toprak yoldan zirveye doğru 3 km yol aldıktan sonra isteyen toprak yoldan, isteyen patikadan Otnag yaylasına kadar yürüyebilir. İlkbahar dönemlerinde pek su sorunu olmaz. Fakat yaz ve sonbahar aylarında su ihtiyacı ancak Otnag yaylasındaki çeşmeden sağlanabilir. Otnag yaylası kamp yapmak için de elverişli koşullara sahiptir. Otnag yaylasından sonra zirveye tırmanış yürüyüşü gerçekleşir. Bundan sonraki 3 km'lik patika taşlı ve diktir.

Zirvede Meryem Ana kilisesi bulunmaktadır. Zirveye ulaşıldıktan sonra iniş için iki farklı rota mevcuttur. Şeybazid rotasından iniş taşlı ve çok diktir. Bu yüzden bu rota pek kullanılmaz. Aynı şekilde geri dönüş rotasından Otnag yaylasına ve daha sonra Yürekli köyüne inilebilir.

Mereto dağı tırmanış rotası Yürekli köyünden zirveye kadar ortalama 18-20 km dik patikası olan zor bir rottadır ve bu tırmanış faaliyeti efora bağlı olarak 8-10 saatte gerçekleştirilir (Şekil 1-2, Fotoğraf 1).

Şekil 1. Mereto Dağı Rota Haritası

Şekil 2. Mereto Dağı Rota Yükselti Grafiği

Fotoğraf 1. Meryem Ana Kilisesi ve Mereto Dağı Trekking Yolu

Fotoğraflar: Behcet Çiftçi

2. Mereto Dağı Alternatif Rota

Rota Bilgisi : Otnag yaylası – Mereto Dağı zirvesi

Toplam Mesafe : 5 km (Gidiş–Dönüş)

Yürüyüş Süresi : 4-5 saat

Zorluk Derecesi : Orta Zor

Uygun Zaman : Haziran ayından Kasım ayına kadar

Konaklama : Kamp faaliyetine uygun. Ayrıca yaz aylarında köylülerin kaldıkları yaylalarda kalınabilir.

Su Durumu : Rotanın zirve patikasından itibaren 2-3 saatlik yürüyüş mesafesinde su kaynağı sorunu var.

Yemek : Haziran ayından Eylül ayı ortalarına kadar yayladaki köylülerden yiyecek ihtiyacı karşılanabilir. Bunun dışındaki zamanlarda ihtiyaçların karşılanması konusunda hazırlıklı gelinmelidir.

Rota Detayları

Bu rota hem günübirlik tırmanış hem de kamplı tırmanış rotası olarak kullanılabilir. Araçla Çalışırlar köyü üzerinden Mereto dağı eteklerindeki Otnag yaylasına gelinebilir. Fakat Çalışırlar Köyü'nden yaylaya kadar her aracın çıkması zor olduğundan civar köylerde bu dağ yollarında tecrübeli şoförlerden yararlanılmalıdır.

Otnag yaylasında kamp kurulup, bir gece kalınabilir. Yayladan zirveye 3 km civarında dik ve taşlı bir patika mevcuttur. Buradan patikayı takip ederek zirveye ulaşmak 2-3 saati bulur. Zirvedeki Meryem Ana Kilisesinde mola verildikten sonra aynı patikadan tekrar yaylaya inilir.

Kamplı programlarda Mereto dağında güneşin doğuşu ve batışı izlemeye değerdir. Ayrıca yaz dönemlerinde gecenin ilerleyen vakitlerinde Samanyolu, dolunay vakitlerinde ay ve dağın yüksek tepelerinde civar şehirlerin ışıkları görülebilir (Şekil 3-4, Fotoğraf 2).

Şekil 3. Mereto Dağı Alternatif Rota Haritası

Şekil 4. Mereto Dağı Alternatif Rota Yükselti Grafiği

Fotoğraf 2. Meryem Ana Kilisesi ve Mereto Dağı Trekking Yolu

Fotoğraflar: Behcet Çiftci

Zovaser Dağı Yürüyüş Rotası

Rota Bilgisi : Sarıgan köyü – Zovaser Dağı zirvesi

Toplam Mesafe : 14-16 km

Yürüyüş Süresi : 9-10 saat

Zorluk Derecesi : Orta Zor

Uygun Zaman : Her mevsim

Konaklama : Kamp faaliyetine uygun

Su Durumu : Rota üzerinde her mevsim akan çeşmeler mevcut; fakat zirve kısmından itibaren içme suyu sorunu yaşanabilir.

Yemek : Yiyecek ihtiyacı rotanın başlangıcında bulunan Kaleyolu köyü veya Sarıgan köyünde, köylüler yardımıyla kısmen sağlanabilir. Aksi durumda ihtiyaçların karşılanması konusunda hazırlıklı gelinmelidir. Yaz dönemlerinde ise ihtiyaçlar yayladan karşılanabilir.

Rota Detayları

Zovaser dağı, Güneydoğu Torosları içerisinde 2721 metre yüksekliği ile yüksek zirvelerden biridir. Sason Muş ve Diyarbakır sınırlarının kesiştiği bölgede bulunur. Kayıtlarda resmi adı Subaşı Dağı olarak geçer. Bahar aylarında günübürlük yürüyüş ve

tırmanışlar, kış aylarında kış faaliyetleri ve tırmanışları, yaz aylarında kampçılık faaliyetleri için elverişlidir.

Kaleyoluna bağlı Sarıgan köyüne kadar araçla her dönem gidilebilir. Kaleyolu köyünden Sarıgan köyüne toprak yoldan araçla çıkılır. Sarıgan köyünden itibaren 1800 metre yükseltiden toprak yol veya patikadan çeşmeye kadar 2 km gidilir. Çeşmeden itibaren dağın yamacından zirveye doğru yatay 3 km yüründükten sonra 2400 metreye ulaştıktan sonra zirveye biraz dik tırmanış başlar. Boğazdan 4 km yol alarak zirveye varılır. Zovaser dağı zirvesi eğimi az yatay şekilde 3 km uzanır. Bu zirve kısmından 3 tane zirve sayılacak tepe ve bir sürü göl bulunmaktadır. Zirveden aşağıya 5 km dik yamaçtan çeşmeye farklı bir patikadan inilerek bir daire çizilmiş olur. Çeşmeden Sarıgan veya Kaleyolu köyüne inilir. Kaleyolu köyü, eskiden Sason ilçe merkezinin bulunduğu yerd. 1900'lerin başında ilçe merkezi bugünkü yerine taşındı.

Zovaser dağı tırmanış rotası Sarıgan köyünden zirveye kadar ortalama 15-18 km patikası olan ve 900 metre civarında irtifa farkına sahip orta zorlukta bir rotadır. Bu tırmanış faaliyeti efora bağlı olarak 8-10 saate gerçekleştirilir (Şekil 5-6, Fotoğraf 3).

Şekil 5. Zovaser Dağı Rota Haritası

Şekil 6. Zovaser Dağı Rota Yükselti Grafiği

Fotoğraf 3. Zovaser Dağı Trekking Yolu

Fotoğraflar: Behcet Çiftci

Zore Kanyonu Yürüyüş Rotası

Rota Bilgisi : Hasanlar köyü – Zore şelalesi

Toplam Mesafe : 12-14 km (Gidiş–Dönüş)

Yürüyüş Süresi : 7- 8 saat

- Zorluk Derecesi** : Kolay
- Uygun Zaman** : Haziran ayından Ekim ayına (5 ay)
- Konaklama** : Kamp faaliyetine uygun
- Su Durumu** : Rota üzerinde her mevsim akan çeşmeler mevcuttur.
- Yemek** : Yiyecek ihtiyacı rotanın başlangıcında bulunan Hasanlar köyünde, köylüler yardımıyla kısmen sağlanabilir. Aksi durumda ihtiyaçların karşılanması konusunda hazırlıklı gelinmelidir.

Rota Detayları

Zore kanyonu, Kulp ve Sason ilçelerinin sınırlarını çizer. Sorkan çayı olarak da bilinen Zore kanyonu, Andok ve Zovaser dağlarından akan derelerden oluşur. Batman ve Diyarbakır sınırlarının kesiştiği bölgede bulunan kanyon, gününbirlik yürüyüş, kanyon yürüyüşleri ve yaz aylarında kampçılık faaliyetleri için elverişlidir.

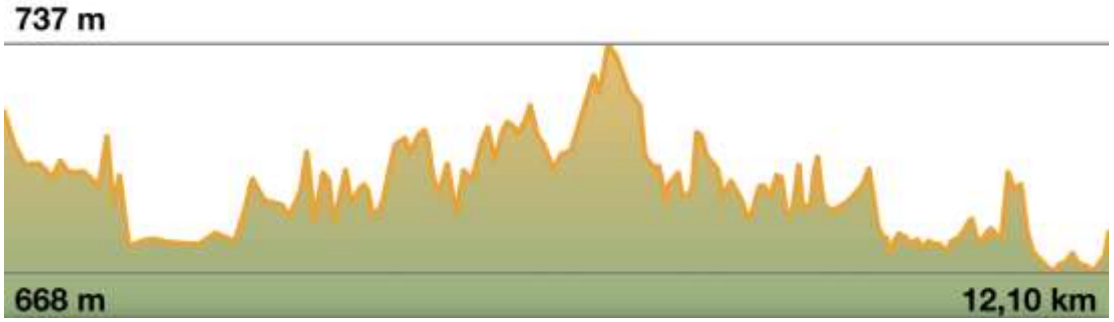
Sason'a bağlı Hasanlar köyüne kadar araçla her dönem gidilebilir. Kanyon girişinden itibaren şelaleye kadar 7 km civarında bir yürüyüşle varılır. Yürüyüş rotasının 5.km'sinde köylülerin aktif olarak kullandığı bir çeşme mevcuttur. Aynı zamanda şelaleden akan küçük su kaynakları da içme suyu olarak kullanılabilir. Aynı şekilde şelaleden Hasanlar köyüne 7 km yürüyüşle tekrar geri dönülür.

Haziran ayından Ekim ayına kadar olan sürede kanyon boyunca yürüyüşler ve yüzme faaliyetleri gerçekleştirilebilir. Fakat Sonbahar aylarından haziran ayına kadar yağışlardan dolayı su seviyesi yükseldiğinden dolayı kanyon içinde yürüyüşler, uygun değildir.

Zore kanyonu rotası Hasanlar köyünden Zore şelalesine kadar ortalama 7 km gidiş, aynı yoldan 7 km dönüş olmak üzere ortalama 14 km civarındadır. Bu kanyon faaliyeti efora ve yüzme faaliyetine bağlı olarak 8-10 saate gerçekleştirilir (Şekil 7-8, Fotoğraf 4).

Şekil 7. Zore Kanyonu Rota Haritası

Şekil 8. Zore Kanyonu Rota Yükselti Grafiği

Fotoğraf 4. Zore Kanyonu Trekking Yolu

Fotoğraflar: Behcet Çiftci

Hasankeyf Kalesi ve Kanyonu Yürüyüş Rotası

Rota Bilgisi : Karaköy– Hasankeyf Kalesi – Ağlayan Mağara

Toplam Mesafe : 16 km

Yürüyüş Süresi : 8 saat

Zorluk Derecesi : Orta

Uygun Zaman : Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül aylar sıcaklardan dolayı yürüyüş faaliyetlerine uygun değildir. Kamp ve diğer aktiviteler her mevsim yapılabilir.

Konaklama : Kamp faaliyetine uygun

Su Durumu : Rota üzerinde başlangıç rotası üzerindeki Karaköy’de, Şeyh Sevenç Türbesi çeşmesinde ve Ağlayan mağarada içme suyu sağlanabilir.

Yemek : Yiyecek ihtiyacı Hasankeyf ilçe merkezinde karşılanabilir. Bunun dışında rota üzerinde herhangi bir tesis şu an için mevcut değildir.

Rota Detayları

Hasankeyf kalesi ve kanyonları, tarihi ve doğal güzellikleri bir araya getiren bir keşif rotası sunmaktadır. Özellikle İlbahar ve sonbahar aylarında ziyaret edilmesi idealdir. Sıcak yaz aylarında yeterli su tüketimine dikkat edilmelidir. Bu rota gününbirlik yürüyüş, kanyon yürüyüşleri ve kampçılık faaliyetleri için elverişlidir. Hasankeyf kalesi ve kanyonlarının manzaralarını gözlemlemek ve doğanın tadını çıkarmak için fırsatlar sunar.

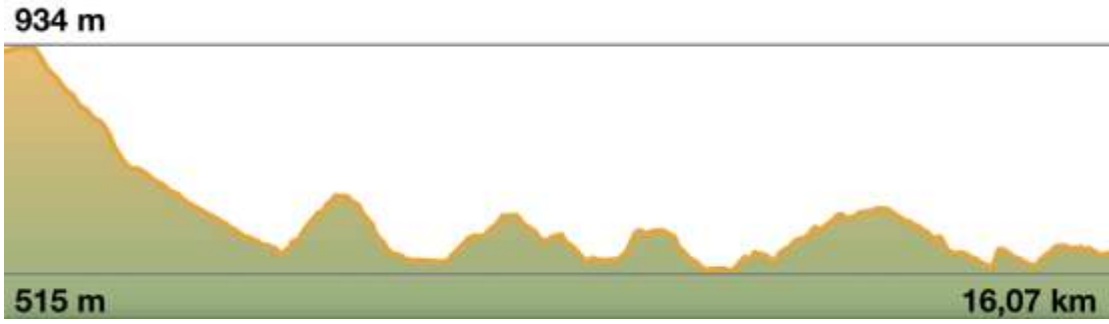
Yürüyüş rotasının başlangıcı olan Karaköy'e kadar araçla her dönem gidilebilir. Köyden kanyona iniş, 1 km civarında biraz taşlıdır. Kanyondan kaleye doğru Şeyh Sevenç türbesinin olduğu yere varılır. Buradaki çeşmeden su ihtiyacı karşılanabilir. Kalenin giriş kapısından itibaren kaleyi daire şeklinde, 3 km civarında, tarihi yapılar gezilerek Dicle nehrinin manzarası eşliğinde yürünebilir. Kaleden indikten sonra darphanenin olduğu sırtı aşarak derin ve muhteşem bir kanyona varılır. Buradan şelaleye kadar su altında kalan eski Hasankeyf ve Dicle nehrinin manzarası ile şelaleye ulaşılır. Kral kızı mağarasından kanyona inilerek ağlayan mağaralara varılır.

Bu rota üzerinde birçok tarihi yapı ve mağaralar bulunmaktadır. Yürüyüş sırasında kısa molalarla bunların hepsini görmek, fotoğraflamak mümkündür.

Hasankeyf kalesi ve kanyonları rotası, Karaköy'den Ağlayan mağaralara kadar 16 km civarındadır. Bu yürüyüş faaliyeti efora ve molalara bağlı olarak 7-10 saate gerçekleştirilir. Şeyh Sevenç türbesinden kaleye ve oradan da şelaleye kadar 8 km civarında herkesin yürüyebileceği daha kısa yürüyüş rotası da alternatif olarak kullanılabilir (Şekil 9-10, Fotoğraf 5).

Şekil 9. Hasankeyf Kalesi ve Kanyonu Rota Haritası

Şekil 10. Hasankeyf Kalesi ve Kanyonu Rota Yükselti Grafiği

Fotoğraf 5. Hasankeyf Kalesi ve Kanyonu Trekking Yolu

Fotoğraflar: Behcet Çiftçi

Alodino Kalesi Yürüyüş Rotası

Rota Bilgisi : Dicle Vadisi – Alodino Kalesi – Kumluca Köyü

Toplam Mesafe : 16 km

Yürüyüş Süresi : 8 saat

Zorluk Derecesi : Orta

Uygun Zaman : Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül aylar sıcaklardan dolayı yürüyüş faaliyetlerine uygun değildir. Kamp ve diğer aktiviteler her mevsim yapılabilir.

Konaklama : Kamp faaliyetine uygun

Su Durumu : Rota üzerinde herhangi bir çeşme mevcut değildir. Sadece Atlıhan köyünde içme suyu sağlanabilir.

Yemek : Yiyecek ihtiyacı Atlıhan köyünde, köylüler yardımıyla kısmen sağlanabilir. Aksi durumda ihtiyaçların karşılanması konusunda hazırlıklı gelinmelidir.

Rota Detayları

Alodino kalesi, Dicle nehri kenarında yüksekçe bir kayanın üzerinde kurulu eski bir sınır kalesi olarak minyatür bir Hasankeyf görünümündedir. Buradaki vadi ve kanyonlar güneybirlik yürüyüş, kanyon yürüyüşleri ve kampçılık faaliyetleri için elverişlidir.

Batman'dan Kantar köprüsü üzerinden Atlıhan köyüne araçla her zaman gidilebilir. Dicle vadisinden itibaren vadilerin arasından 2 km'lik bir yürüyüşle yüksek bir tepeye varılır. Buradan itibaren Atlıhan köyü ve Alodino kalesine kadar 5 km'lik bir yürüyüşle varılır. Kaleden inerek patikadan vadinin sırtlarına doğru yürüyerek meşe ağaçlarının arasındaki yamaç patikalardan Kumluca köyüne yakın yol üzerine ulaşılır. Bu patikanın kimi kısımlarında eğim fazladır.

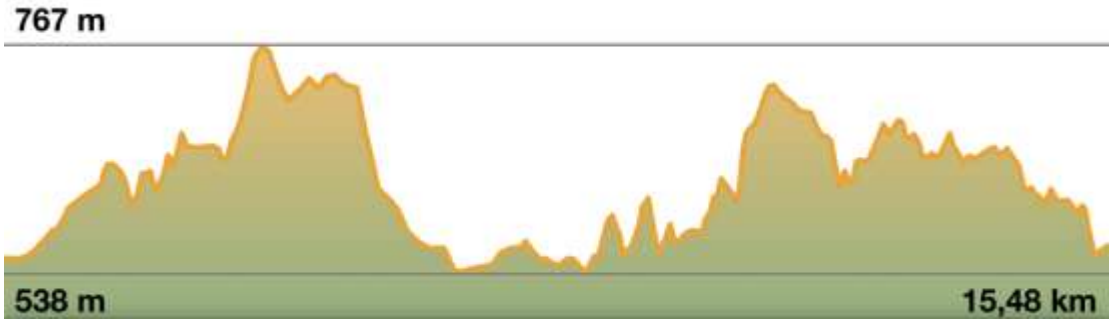
Haziran ayından Ekim ayına kadar olan sürede Alodino kalesi yürüyüşler için sıcaklıklardan dolayı çok uygun değildir. Ama kale ve köyün çevresinde kamp yapılabilir.

Alodino kalesi rotası, Dicle vadisinden Atlıhan (Kelehe) köyüne, Alodino kalesinden Kumluca (Mirdese) köyüne kadar 16 km civarındadır. Bu yürüyüş faaliyeti ortalama 8 saatte gerçekleştirilir (Şekil 11-12, Fotoğraf 6).

şekil 11. Alodino Kalesi Rota Haritası

şekil 12. Alodino Kalesi Rota Yükselti Grafiği

Fotoğraf 6. Alodino Kalesi Trekking Yolu

Fotoğraflar: Behcet Çiftci

Ayngebire Kelebek Gözlemciliği ve Yürüyüş Rotası

Rota Bilgisi : Alıçlı köyü – Ayngebire şelalesi

Toplam Mesafe : 12-13 km

Yürüyüş Süresi : 7 saat

Zorluk Derecesi : Orta Kolay

Uygun Zaman : Her mevsim

Konaklama : Kamp faaliyetine uygun

Su Durumu : Rota üzerinde her mevsim akan çeşmeler mevcut

Yemek : Yiyecek ihtiyacı Kozluk ilçe merkezinde veya rotanın başlangıcında bulunan Alıçlı köyünde, köylüler yardımıyla kısmen sağlanabilir.

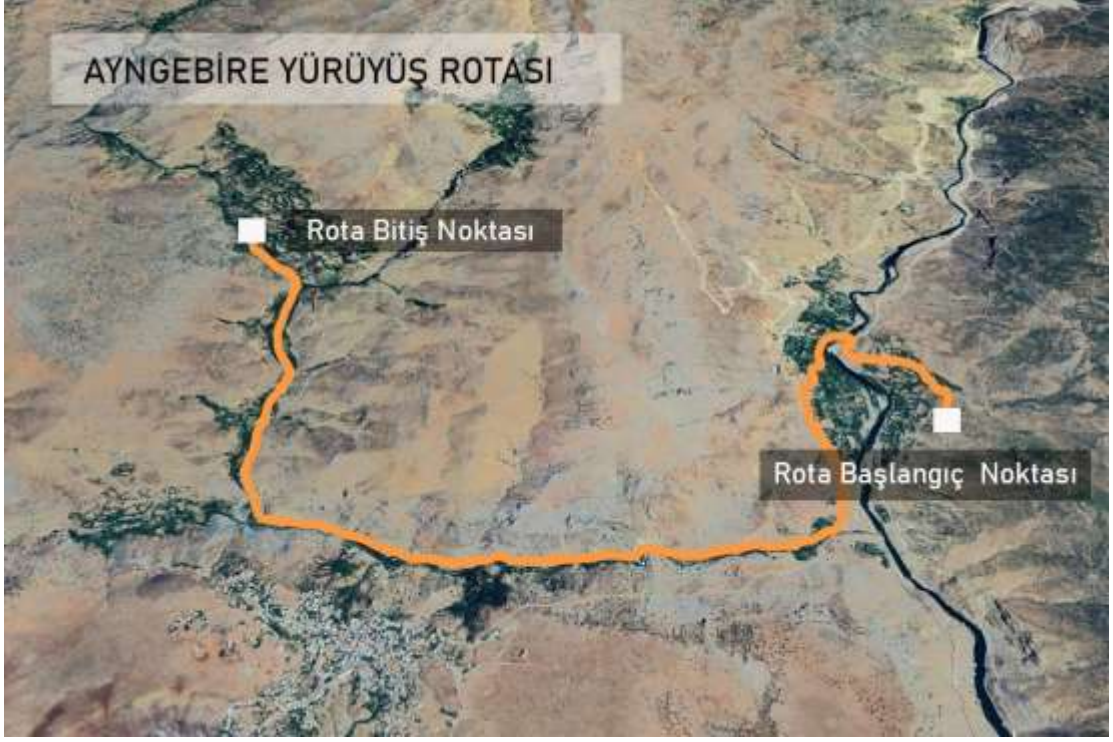
Rotanın bitiminde Aynegebire Mesire alanında yeme ve içme ihtiyaçlarının karşılanabileceği köylülerin işlettiği bir tesis var.

Rota Detayları

Garzan çayı kenarında bulunan Alıçlı köyü ve Aynegebire Kozluk ilçesi sınırları içinde yer alır. Bu rota kelebek gözlemciliği, gününbirlik yürüyüş ve kampçılık faaliyetleri için uygundur.

Alıçlı köyü ve Aynegebire'ye her dönem araçla gidilebilir. Rotanın başlangıcı Alıçlı (Norşen) köyü'dür. Köyü ortadan ikiye ayıran Garzan çayının doğu kısmından yürüyüşe başlayarak köyün içindeki patikalardan Aynegebire vadisine doğru 3 km yürümek gerekir. Buradan dere boyu Aynegebire'ye kadar 7-8 km civarında bir yürüyüş patikası var. Bu patika bazen taşlı, bazen de topraktır. Kozluk kalesinin altından bahçelerin arasından köprüye varılır. Asfalt yoldan biraz ilerledikten sonra yine dere kenarındaki çınar ağaçlarının arasından önce Şat, daha sonra Aynegebire mesire alanına varılır. Aynegebire'den sonra vadi boyu şelaleye kadar çok keyifli bir patika mevcuttur. Şelaleden sonra patika bozulduğu için tekrar aynı patikadan Aynegebire mesire alanına geri dönülür ve yürüyüş rotası son bulur.

Aynegebire kelebek gözlemciliği ve yürüyüş rotası, ortalama 12-13 km civarındadır. Bu yürüyüş faaliyeti efora ve molalara bağlı olarak 6-7 saatte gerçekleştirilir (Şekil 13-14, Fotoğraf 7).

Şekil 13. Ayngelibire Dağı Rota Haritası

Şekil 14. Ayngelibire Rota Yükselti Grafiği

Fotoğraf 7. Ayngbire Kelebek Gözlemciliği Yolu

Fotoğraflar: Behcet Çiftci

Ayngbire Kelebek Gözlemciliği Rotası

Doğadaki her canlı türü ekosistemin devamlılığına katkıda bulunmaktadır. Canlılar yaşam alanlarında hava, su ve besin gibi faktörlerin yanı sıra diğer canlılar ile de etkileşim içerisine girmekte ve böylelikle ekosistemi oluşturmaktadırlar. Yeryüzünde bilinen bütün faunanın yaklaşık %90'ını oluşturan böcekler sınıfı (Insecta), hayvanlar aleminde birey sayısı ve tür sayısı bakımından en büyük grubu temsil etmektedir (New, 1997). Üreme yetenekleri, kanatlı olmaları ekolojik ve beslenme toleranslarının yüksek olması gibi faktörlerden ötürü oldukça yaygın olarak bulunmakta, geniş bir dağılım göstermekte ve birçok habitat tipinde yaşayabilmektedirler. Bu sebeplerle böcekler ile insanlar arasında hem doğrudan hem de dolaylı olarak yakın ilişkiler bulunmaktadır (Demirsoy, 1997; Gullan ve Cranston, 2010; Salman, 2013). Böcekler sınıfında incelenen kelebekler diğer birçok böcek türünün aksine renkleri ve göze hitap etmeleri nedeniyle ilgi görmektedir. Kanatlarındaki pulların renk, şekil ve dizilimlerinin çeşitli

olması bu yapıların oluşmasındaki başlıca etmenlerdir (Choudhury ve ark., 2019). Estetik görünmeleri ve hayatın neredeyse birçok alanında bir simge haline gelmelerinin yanı sıra, kelebeklerin ekosistemlere de önemli katkıları bulunmaktadır.

Kelebekler, insanlar için en yaygın ve tanıdık böceklerden biridir. Halk arasında “Pırpırok”, “Perperok” veya “Kelebek” olarak bilinen ve Yunanca pul (lepís) ve kanat (pterón) kelimelerinden türetilen Pulkanatlılar (Lepidoptera) takımı, kelebek ve güve türlerini kapsamakta ve adından da anlaşılacağı gibi, kanat ve vücutlarındaki tüm desen ve şekillerin küçük renkli pullarla örtülü olmasıyla diğer böceklerden ayırt edilmektedirler. Kelebeklerin kanatlarını kaplayan binlerce küçük pulun sıra halinde üst üste dizilişi her kelebeğe farklı türde tasarımlar ve renkler oluşturarak onlara çekici bir görünüm kazandırmaktadır (Şekil 15). Kelebek adlandırmaları, türü ilk keşfeden bilim insanı tarafından ve evrensel olması için Latince ikili isimlendirme (Örneğin *Pieris ergane*) sistemine göre yapılmaktadır. Türler çoğunlukla keşfedildiği yerin adı, türe özgü morfolojik bir karakterinin ismi, mitolojik karakterlerin veya bilim insanlarının isimleri verilmektedir. Yeni türlerin tanımlanmasında fiziksel (morfolojik) yapılar ve genetik materyaller kullanılır.

Kelebek gözlemciliği, bir orman veya doğa yürüyüşünde profesyonel ve amatör kişiler tarafından kelebeklerin güzel renklerinin fotoğraflanması olarak tanımlanmaktadır ve kelebekleri yaşam alanlarında izleme ve tanımlama faaliyetlerini kapsamaktadır. Kelebek gözlemciliği, dünyada hızla yükselen önemli bir yaban hayatı gözleme turizmi aktivitesidir. Kelebekler pek çok hayvan ile kıyaslandığında gözlemlenmesi ve fotoğraflanması daha kolay, diğerlerine göre daha güzel, renkli ve çekici böceklerdir. Kelebekler, kanatlarındaki pulların renk yelpazesinin çok geniş olması ve doğanın birçok rengini barındırması nedeniyle her zaman dikkat çeken canlılar olmuşlardır (Genç ve Seven, 2020) (Şekil 15).

Şekil 15. a. Cengaver (*Argynnis paphia*), b. Çokgözlü Mavi (*Polyommatus icarus*), c. Turuncusüslü (*Anthocharis cardamines*), d. Erik Kırlangıçkuyruğu (*Iphiclides podalirius*).

Fotoğraflar: Erdem Seven

Ülkemizde 414 kelebek türü bilinmektedir (Hesselbarth ve ark., 1995; Kemal & Koçak, 2013; S. Seven, 2014; Carbonell, 2015; Koçak & Kemal, 2018; John ve ark., 2018, 2020; Çalışkan & Hasbenli, 2022). Türkiye’de bilinen 9 kelebek familyasından üçü (*Libytheidae*, *Danaidae* ve *Riodinidae*) tek bir türle temsil edilirken diğer familyalar (*Lycaenidae*, *Pieridae*, *Libytheidae*, *Papilionidae*, *Hesperiidae* ve *Nymphalidae*) birçok tür içermektedir. Özellikle mavi ve bakır renkli kelebekleri içeren *Lycaenidae* familyası en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Biyocoğrafik, topoğrafik, jeolojik ve iklimsel çeşitliliği sayesinde çok farklı kelebek türlerini barındıran Türkiye, bu bakımdan bölgedeki en zengin ülkelerden biridir ve neredeyse Avrupa Kıtası’ndaki tür sayısı kadar çeşitliliğe sahiptir (Tshikolovets, 2011; Koçak & Kemal, 2018).

Kozluk ilçesindeki çalışmalarda 115 kelebek türü tespit edilmiştir (Hesselbarth ve ark., 1995; Kemal ve ark., 2008; Kemal & Koçak, 2008a, 2008b; Astan & Seven, 2023).

Ayngebire kelebek gözlemciliği ve yürüyüş rotasında, Tablo 4’te listesi sunulan bu türleri görmek ve fotoğraflamak mümkündür (Şekil 16). Her türün kendine özgü uçuş takvimi olduğundan, fotoğraflamak istenen türün aktif olduğu zaman dilimi dikkate alınarak doğa yürüyüşleri gerçekleştirilmelidir.

Benekli Büyük İparhan (*Melitaea phoebe*)

Yırtkırıktık (*Polygonia c-album*)

Çokgözlü Mavi (*Polyommatus icarus*)

Dumanlı Apollo (*Parnassius mnemosyne*)

Mezopotamya Kolotisi (*Colotis fausta*)

Anadolu Orakkanadı (*Gonepteryx farinosa*)

İran Zızıp Perisi (*Coenonympha saadi*)

Sarı Antenli Zızıp (*Thymelicus sylvestris*)

Şekil 16. Anyebire rotasında görülebilecek bazı kelebek türleri

Fotoğraflar: Erdem Seven

Tablo 4. Kozluk kelebek tür listesi, Türkçe adları ve uçuş zamanları (Hesselbarth ve ark., 1995; Kemal ve ark., 2008; Kemal ve Koçak, 2008a, 2008b; Astan ve Seven, 2023)

	Bilimsel Tür Adı	Türkçe Adı	Uçuş Zamanı
NYMPHALIDAE	1. <i>Argynnis niobe</i>	Niyobe	Temmuz
	2. <i>Argynnis pandora</i>	Bahadır	Haziran-Ekim
	3. <i>Argynnis paphia</i>	Cengâver	Temmuz
	4. <i>Euapatura mirza</i>	Şehzade	Haziran
	5. <i>Issoria lathonia</i>	İspanyol Kraliçesi	Nisan-Eylül
	6. <i>Limenitis reducta</i>	Akdeniz Hanımeli Kelebeği	Mayıs-Ağustos
	7. <i>Melitaea arduinna</i>	Türkistan İparhanı	Mayıs-Haziran
	8. <i>Melitaea collina</i>	Hataylı İparhan	Nisan-Mayıs
	9. <i>Melitaea didyma</i>	Benekli İparhan	Mayıs-Haziran
	10. <i>Melitaea ornata</i>	Cezayirli İparhan	Mayıs
	11. <i>Melitaea persea</i>	İranlı İparhan	Nisan
	12. <i>Melitaea phoebe</i>	Benekli Büyük İparhan	Nisan
	13. <i>Melitaea syriaca</i>	Güzel İparhan	Mayıs
	14. <i>Nymphalis xanthomelas</i>	Sarı Ayaklı Nimfalis	Mayıs
	15. <i>Polygonia c-album</i>	Yırtık Pırtık	Haziran-Temmuz
	16. <i>Polygonia egea</i>	Anadolu Yırtıkpırtığı	Temmuz
	17. <i>Vanessa atalanta</i>	Atalanta	Ekim-Kasım
	18. <i>Vanessa cardui</i>	Diken Kelebeği	Mart-Kasım
LIBYTHEIDAE	19. <i>Libythea celtis</i>	Çitlembik Kelebeği	Mayıs, Temmuz
	20. <i>Celastrina argiolus</i>	Kutsal Mavi	Haziran-Eylül
	21. <i>Chilades trochylus</i>	Mücevher Kelebeği	Mayıs-Eylül
	22. <i>Cigaritis maxima</i>	Uygur Şeytancığı	Mayıs
	23. <i>Cupido osiris</i>	Mavi Osiris	Haziran- Temmuz
	24. <i>Glaucopsyche alexis</i>	Karagözmavisi	Nisan-Mayıs
	25. <i>Glaucopsyche lessei</i>	Anadolu Devmavisi	Mayıs
	26. <i>Lampides boeticus</i>	Lampides	Nisan-Ekim
	27. <i>Lycaena alciphron</i>	Büyük Mor Bakır	Nisan-Haziran

	28. <i>Lycaena asabinus</i>	Anadolu Ateşi	Mayıs-Eylül
	29. <i>Lycaena euphratica</i>	Fırat Bakırı	Nisan-Haziran
	30. <i>Lycaena kefersteinii</i>	Alev Ateşi	Mayıs-Eylül
	31. <i>Lycaena kurdistanica</i>	Kermanshah Ateşi	Ağustos-Ekim
	32. <i>Lycaena phlaeas</i>	Benekli Bakır	Mart-Ekim
	33. <i>Lycaena tityrus</i>	İsli Bakır	Nisan-Eylül
	34. <i>Plebejus carmon</i>	Doğulu Esmegöz	Nisan-Mayıs
	35. <i>Polyommatus alcedo</i>	Acem Çokgözlüsü	Temmuz
	36. <i>Polyommatus amandus</i>	Çokgözlü Amanda	Mayıs
	37. <i>Polyommatus agestis</i>	Çokgözlü Esmer	Nisan-Ekim
	38. <i>Polyommatus bellargus</i>	Çokgözlü Gök Mavisi	Nisan, Temmuz
	39. <i>Polyommatus bellis</i>	Çokgözlü Güzel Mavi	Mayıs
	40. <i>Polyommatus demavendi</i>	Çokgözlü Demavend Esmeri	Temmuz
	41. <i>Polyommatus daphnis</i>	Çokgözlü Dafnis	Temmuz
	42. <i>Polyommatus icarus</i>	Çokgözlü Mavi	Nisan-Kasım
	43. <i>Polyommatus isauricus</i>	Çokgözlü Toros Mavisi	Haziran
	44. <i>Polyommatus loewii</i>	Çokgözlü Gümüş Mavi	Nisan-Haziran
	45. <i>Polyommatus poseidon</i>	Çokgözlü Poseydon Mavisi	Temmuz
	46. <i>Polyommatus thersites</i>	Çokgözlü Menekşe Mavisi	Temmuz
	47. <i>Pseudophilotes vicrama</i>	Himalaya Mavisi	Ekim
	48. <i>Satyrrium abdominalis</i>	Sevbeni	Nisan-Haziran
	49. <i>Satyrrium marcidum</i>	İranlı Sevbeni	Mayıs
	50. <i>Satyrrium spini</i>	Güzel Sevbeni	Mayıs
	51. <i>Satyrrium zabni</i>	Mavi Benekli Sevbeni	Temmuz
	52. <i>Tarucus balkanicus</i>	Balkan Kaplanı	Mayıs-Ekim
	53. <i>Tomares callimachus</i>	Kafkasya Gelinciği	Nisan
	54. <i>Turanana endymion</i>	Anadolu Turan Mavisi	Nisan-Haziran
	55. <i>Zizeeria karsandra</i>	Karsandra	Kasım
PAPILIONIDAE	56. <i>Archon apollinaris</i>	Küçük Yalancı Apollo	Nisan
	57. <i>Iphiclides podalirius</i>	Erik Kırlangıçkuyruğu	Ağustos
	58. <i>Papilio machaon</i>	Kırlangıçkuyruk	Mayıs
	59. <i>Zerynthia deyrollei</i>	Step Fistosu	Nisan
PIERIDAE	60. <i>Anthocharis cardamines</i>	Turuncu Süslü	Nisan
	61. <i>Aporia crataegi</i>	Alıç Kelebeği	Mayıs-Temmuz
	62. <i>Colias alfacariensis</i>	Güzel Azamet	Nisan-Temmuz
	63. <i>Colias crocea</i>	Sarı Azamet	Mart-Kasım
	64. <i>Colotis fausta</i>	Mezopotamya Kolotisi	Kasım
	65. <i>Euchloe ausonia</i>	Dağ Öyklösü	Nisan-Haziran
	66. <i>Gonepteryx farinosa</i>	Anadolu Orakkanadı	Mayıs-Haziran
	67. <i>Pieris brassicae</i>	Büyük Beyazmelek	Mart-Ekim
	68. <i>Pieris ergane</i>	Dağ Beyazmeleği	Mart-Ekim
	69. <i>Pieris krueperi</i>	Krüper'in Beyazmeleği	Nisan-Mayıs
	70. <i>Pieris mannii</i>	Mann'in Beyazmeleği	Haziran-Ekim
	71. <i>Pieris persis</i>	İran Beyazmeleği	Haziran-Ekim
	72. <i>Pieris pseudorapae</i>	Yalancı Beyazmelek	Nisan-Kasım
	73. <i>Pieris rapae</i>	Küçük Beyazmelek	Nisan-Kasım
	74. <i>Pontia chloridice</i>	Küçük Beneklimelek	Nisan- Temmuz
75. <i>Pontia edusa</i>	Yeni Beneklimelek	Nisan-Kasım	
SATYRIDAE	76. <i>Brintesia circe</i>	Kara Murat	Mayıs-Ekim
	77. <i>Chazara briseis</i>	Cadı	Ekim
	78. <i>Coenonympha pamphilus</i>	Küçük Zıpzip Perisi	Nisan-Temmuz
	79. <i>Coenonympha saadi</i>	İran Zıpzip Perisi	Nisan-Haziran
	80. <i>Hipparchia parisatis</i>	Beyaz Bantlı Karamelek	Temmuz
	81. <i>Hipparchia pellucida</i>	Anadolu Kızılmeleği	Haziran-Temmuz

	82. <i>Hipparchia syriaca</i>	Büyük Karamelek	Temmuz-Ekim
	83. <i>Hyponephele lupina</i>	Esmerperi	Mayıs-Ekim
	84. <i>Hyponephele lycaon</i>	Küçük Esmerperi	Haziran-Temmuz
	85. <i>Hyponephele wagneri</i>	Ağrı Esmerperisi	Temmuz
	86. <i>Kirinia roxelana</i>	Ağaç Esmeri	Haziran-Temmuz
	87. <i>Lasiommata maera</i>	Esmerboncuk	Mayıs-Ekim
	88. <i>Lasiommata megera</i>	Küçük Emerboncuk	Haziran
	89. <i>Maniola jurtina</i>	Çayır Esmeri	Mayıs-Eylül
	90. <i>Maniola telmessia</i>	Doğu Çayır Esmeri	Mayıs, Ekim
	91. <i>Melanargia grumi</i>	Çöl Melikesi	Mayıs, Haziran
	92. <i>Melanargia syriaca</i>	Kara Melike	Mayıs-Temmuz
	93. <i>Pararge aegeria</i>	Karanlık Orman Esmeri	Haziran-Ekim
	94. <i>Pseudochazara anthelea</i>	Anadolu Yalancıcadısı	Ağustos
	95. <i>Pseudochazara pelopea</i>	Levantin Yalancıcadısı	Temmuz-Eylül
	96. <i>Pseudochazara telephassa</i>	Turan Yalancıcadısı	Haziran-Temmuz
HESPERIDAE	97. <i>Carcharodus alceae</i>	Hatmi Zıpzıpı	Mart, Temmuz-Ekim
	98. <i>Carcharodus lavatherae</i>	Mermer Zıpzıpı	Mayıs, Ekim
	99. <i>Carcharodus orientalis</i>	Şark Zıpzıpı	Mayıs, Ağustos
	100. <i>Eogenes alcides</i>	Alsides Zıpzıpı	Mayıs-Temmuz
	101. <i>Erynnis marloyi</i>	Kara Zıpzıp	Nisan
	102. <i>Muschampia nomas</i>	Suriye Zıpzıpı	Mayıs
	103. <i>Muschampia poggei</i>	Poggei Zıpzıpı	Haziran-Ekim
	104. <i>Muschampia proteides</i>	Anadolu Zıpzıpı	Eylül-Ekim
	105. <i>Muschampia tersa</i>	Azeri Zıpzıpı	Eylül
	106. <i>Muschampia tessellum</i>	Mozaik Zıpzıpı	Eylül-Ekim
	107. <i>Ochlodes venatus</i>	Orman Zıpzıpı	Mayıs-Haziran
	108. <i>Pyrgus armoricanus</i>	İspanyol Zıpzıpı	Ağustos-Ekim
	109. <i>Pyrgus serratulae</i>	Zeytuni Zıpzıpı	Mayıs-Ağustos
	110. <i>Spialia orbifer</i>	Kızıl Zıpzıp	Nisan
	111. <i>Spialia phlomidis</i>	Acem Zıpzıpı	Nisan
112. <i>Thymelicus acteon</i>	Sarı Lekeli Zıpzıp	Mayıs-Haziran	
113. <i>Thymelicus hyrax</i>	Levantin Zıpzıpı	Mayıs-Haziran	
114. <i>Thymelicus lineolus</i>	Siyah Antenli Zıpzıp	Nisan-Mayıs	
115. <i>Thymelicus sylvestris</i>	Sarı Antenli Zıpzıp	Nisan-Mayıs	

3.6. Teknoloji ve Tasarım

“Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)” fizibilitesi ile Batman il sınırları içerisinde üç noktada yerinde incelemeler yapılmıştır. Batman ilinin Hasankeyf, Kozluk ve Sason hattında yapılması planlanan tematik rotaların oluşturulması öncesinde, uygulama aşamasında ve sonrasında izlenecek belli başlı aşamalar bulunmaktadır. Bu aşamalar araştırma, rota yapımı, hayata geçirme ile süreklilik ve denetimdir.

Projede rotaların belirlenmesi için Wikiloc ve Relive rota oluşturma programı ve GPS cihazlarından yararlanılmıştır. Elde edilen koordinatlar Coğrafi Bilgi Sistemi teknolojilerinden Google Earth verileri derlenerek rotalar tasarlanmıştır. Tasarlanan rotalar ve bu rotalara ilişkin detaylı bilgilerin yer aldığı web Sitesi (<https://www.batmanekoturizmrotalari.com.tr>) kurulmuştur.

Öncelikle konuya ilişkin veriler literatür araştırmaları ve haritalar üzerinden elde edilmiştir. Literatürde yer almayan yerler için özellikle yerelden bölgeye tur düzenleyen kişilerle görüşülerek neler olabileceği belirlenmeye çalışılmıştır. Rota yapım aşamasındaki ilk çalışmalar sırasıyla Hasankeyf, Kozluk ve Sason ilçelerinden başlanmıştır. Wikiloc ve Relive programı kullanılarak başlangıç ve bitiş noktalarına ulaşım ve bağlantı noktaları belirlenmiştir. Mümkün olan konaklama, yeme-içme, yerel ulaşım ve bölgedeki temayı içeren tarihi alanlar ve kelebek gözlemciliği noktaları belirlenmiştir. Proje kapsamında kurulan web sitesi sayesinde rotaların haritalandırılması ve rota hakkındaki genel bilgiler bu sitede gösterilmiştir.

4. PROJE UYGULAMASI İLE İLGİLİ AYRINTILI BİLGİLER

4.1. Proje Kapsamında Yapılacak Faaliyetler

Meryem Ana Kilisesi: Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) fizibilitesi ile Sason Mereto Dağı zirvesinde trekking rotasında gezilebilme ve turizme kazandırmak için Sason ilçesi Yürekli Köyü 101/1 parsel numaralı 14.774.705,39 m² alan içerisinde Komk Manastırı (Meryem Ana Kilisesi) bulunmaktadır (Fotoğraf 8). Aslına uygun olarak restore edilecektir.

Fotoğraf 8. Komk Manastırı ve Meryem Ana Kilisesi

Fotoğraf: Behcet Çiftci

Kamp Alanı: Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) fizibilitesi kapsamında iki farklı ilçede kamping alanı konuşlandırılacaktır. Bunlardan ilki, Sason 101 ada 1 parsel numaralı Örenağıl köyünde toplam alanı 14.774.705,39 m²’dir. “Mereto Dağı Doğa Park ve Kamping” proje arazisindeki doğal tabiat dokusunun bozulmamasına özen gösterilecek ve projenin toplam kamping alanı 8.000,00 m² olup inşaat alanı (tesisleşecek alan) yaklaşık 1.000 m²’dir. Tesis harici alanlar doğal biçimde bırakılacak ve proje alanı içerisinde idari bina, bekçi kulübesi, kadın ve erkek duş ve WC’ler, umumi kullanıma açık mutfak, çocuk parkı, otopark, aydınlatma üniteleri ve bitkisel unsurlar yer almaktadır. Bununla birlikte çevre düzenlemesi ve peyzaj alanları için hafriyat geçirimsiz toprak vb. bitki gelişimini olumlu etkileyecek ve Sason ilçesi iklimine uygun maksimum 20 cm yüksekliğine sahip 500 m³ toprak dökülecektir. Çim ve yeşil alanların oluşturulmasında 2 cm kalınlığında 1000 m² alana 50,0 m³ gübre verilecek, 150,0 kg. çim tohumu 120 gr/m² gelecek şekilde ekilecektir. Aynı zamanda proje sahasına mevcutta yer alan ağaçlar muhafaza edilip, Sason bitki örtüsüne uygun ağaçlandırma işlemi yapılacaktır. Bu ağaçlar: 40 dişbudak, 50 meşe, 30 ılgın, 40 çınar, 50 söğüt, 20 ardıç, 30 kekik cinsi bitkilerden dikilerek alanın bitki miktarı artırılacaktır. Batman Sason Kamping alanı projesine ait temsili görsel Şekil 17’de verilmiştir. Şekil 17’ye ait planlama Türkiye Kamp ve Karavan Derneği’nin örnek kamp alanına ait genel görünüş görseli, tasarımcı Mete Dercan tarafından çizilmiş Şırnak Üniversitesi *Şırnak’ta Sürdürülebilir Turizm Çeşitlendirmesi: Kültür ve Turizm Rotaları Fizibilite Projesi* (2021) çalışmasından alınmış ve bu fizibilite çalışması için kullanılmıştır.

Şekil 17. Örnek Modern Kamp Alanı (Türkiye Kamp ve Karavan Derneği, 2021)

Aynı zamanda Batman İlinin Hasankeyf İlçesi Uzundere Köyü 107 ada 3 parsel numaralı ve tarla arazisi olan arazinin toplam alanı 43.112,01 m²'dir. Bu arsada da **“Hasankeyf Doğa Park ve Kamping”** alanı projesi yapılacak ve **“Mereto Dağı Doğa Park ve Kamping”** alanında uygulanacak tüm aşamalar bu arazi için de uygulanacaktır.

Yöresel Ürün Pazaryeri: Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) fizibilitesi kapsamında **“Zovaser Dağı Yöresel Ürün ve Pazaryeri”**nde organik ve yerli ürünlerin satılabileceği yöresel ürün pazaryeri satış alanı yapılacaktır. Bu kapsamda 113 ada 5 parsel numaralı Kaleolu Köyü ve iki katlı taş ev ve ahır ve arsası arazisi olan yerin toplam alanı 2.208,03 m²'dir. Proje kapsamında kurulması planlanan Çelik Konstrüksiyon Pazar Yeri 500 m² olacak şekilde tasarlandı. Geometrik yapısı: Tonozlar ve kubbeden oluşmakta, çatı kaplamasında şeffaf ve trapez çatı örtüsü kombinasyon kullanılacak, havalandırma elemanları eklenecek ve kolonlar çelik olup, en az 30 m açıklıklar olacaktır. Zovaser Dağı Yöresel Ürün Pazaryeri'ne ait temsili görsel, Şekil 18'de sunulmuştur. Bu görsel, Şırnak Üniversitesi Şırnak'ta *Sürdürülebilir Turizm Çeşitlendirmesi: Kültür ve Turizm Rotaları Fizibilite Projesi* (2021) çalışmasından alınmıştır.

Şekil 18. Zovaser Dağı Yöresel Ürün Pazaryeri

Sosyal ve Rekreatif Alan: “Zore Vadisi Doğal ve Rekreatif Alan”ında sosyal ve rekreatif alan projesi Batman Sason İlçesi 224 ada 1 parsel numaralı Acar Köyü’nde gerçekleştirilecektir. Toplam alanı 22.683,98 m²’dir. Bu alanın 2.000 m²’sinde piknik ve aile etkinlik alanları oluşturulacaktır. Bu kapsamda piknik masaları, çocuk oyun alanları, doğal gölgelikler ve barbekü alanları yapılacaktır. Sosyal ve rekreatif alan ait temsili görsel Şekil 19’da verilmiştir.

Şekil 19. Zore Vadisi Doğal ve Rekreatif Alan

4.2. Proje Bileşenlerinin Maliyeti ve Bütçe

Projenin temel faaliyetleri için öngörülen bütçe Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Yatırım Tutarları

Yatırım Harcamaları	Tutarlar		KDV Dahil
	KDV Hariç	KDV Dâhil (%20)	Dolar Karşılığı
Meryem Ana Kilisesi Restorasyonu	2.766.400,00	3.319.680,00	108.055
Mereto Dağı Doğa Park ve Kamping Alanı	2.281.200,00	2.737.440,00	89.103
Hasankeyf Doğa Park ve Kamping Alanı	17.881.200,00	21.457.440,00	698.437
Zore Vadisi Doğal ve Rekreatif Alanı	9.061.000,00	10.873.200,00	353.921
Zovaser Dağı Yöresel Ürün Pazaryeri	2.549.400,00	3.059.280,00	99.579
Toplam Yatırım Maliyeti	34.539.200,00	41.447.040,00	1.349.095 Dolar

4.3. Beklenen Çıktı ve Sonuçlar

Batman'da mevcut turizm potansiyeli dikkate alınarak 7 tane yürüyüş rotası (1 kelebek gözlemciliği, 4 tematik kültür, 2 tane rotası) tespit edilmiş ve ekonomik, sosyal, çevresel etkileri ve yatırım olanakları belirlenmiştir. Bu rotalar üzerinde ihtiyaç olabilecek yatırım fikirleri ortaya konulmuş ve bunların yatırım yapılabilirliği fizibilite raporunda detaylı bir şekilde ele alınmıştır. İlde gelişmesi muhtemel turizm sektörüyle birlikte belirlenen rotalar üzerinde yöresel gastronomik değerlerin, el sanatları ürünlerinin satışının yapılması ve kadınların işgücüne katılımlarının sağlanması amacıyla Sason İlçesi, Kaleköyü'nde yöresel-organik ürün satış yerleri için finansal analizler yapılmıştır. Bununla birlikte Komk Manastırı (Meryem Ana Kilisesi Restorasyonu, Mereto Dağı ve Hasankeyf kamp alanları için de finansal analizler yapılmıştır. Ayrıca Sason İlçesi Acar Köyü'nde Zore Vadisi Rekreatif alan için finansal analizler yapılmıştır. DİKA tarafından desteklenen 2023 Fizibilite Desteği programına dahil ve yürütücü kuruluş: Batman Üniversitesi'dir. Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) projesinin uygulama süresi on iki (12) ay olup, uygulama yeri Batman'ın Hasankeyf, Kozluk ve Sason ilçeleridir. Proje süresince ve elde edilen sonuçlar;

- 1) Batman turizm sektör durumunun şu anki durumu ortaya konuldu.

- 2) Batman'da var olan doğal ve kültürel unsurlar belirlendi.
- 3) Batman'da var olan potansiyel ile 7 tane tematik yürüyüş, kültür ve kelebek gözlemciliği rotası oluşturuldu.
- 4) Yatırımcıların ve kamu kurumlarının turizm sektörüne yönelik girişimlerde bulunmaları için farkındalık oluşturuldu.
- 5) Batman'da turizmin kadın istihdamına ve kırsal kalkınmaya katkı sunması planlandı.
- 6) Proje kapsamında kurulan internet sitesi ile Batman tanıtıldı ve bilinirliği artırıldı.

4.4. Beklenen Etkiler

Batman'ın Hasankeyf, Kozluk ve Sason ilçelerinde yürütülen bu proje, bölgenin turizm potansiyelini harekete geçirerek önemli ekonomik, sosyal ve çevresel faydalar sağlayabilecek kapasiteye sahiptir. Projenin etkileri şu şekildedir:

Ekonomik Etkiler:

Artan Turizm Geliri: 7 yeni tematik rotaların oluşturulması ve pazarlanması ile bölgeye daha fazla turist çekilmesi beklenmektedir. Bu durum, konaklama, yeme-içme, ulaşım ve diğer turizm hizmetlerine olan talebi artırarak bölgedeki işletmelerin gelirlerini ve istihdam imkanlarını önemli ölçüde artıracaktır.

Yatırım Fırsatları: Proje kapsamında yapılan yatırım analizleri, yeni tesislerin ve altyapıların geliştirilmesi için yatırımcıların ilgisini çekecektir. Bu durum, bölgenin turizm altyapısının güçlenmesine ve yeni iş imkanlarının oluşmasına katkıda bulunacaktır.

Yerel Ürün Satışı: Yöresel gastronomik ürünlerin ve el sanatları ürünlerinin satışının teşvik edilmesi, bölgedeki küçük işletmelere ve yerel halka ek gelir imkanları sağlayacaktır.

Kadın İstihdamına Katkı: Kadınların turizm sektörüne katılımının teşvik edilmesi, kadınların ekonomik güçlenmesine ve aile refahının artmasına katkıda bulunacaktır.

Sosyal Etkiler:

Kırsal Kalkınma: Turizm gelirinin artması ve yeni iş imkanlarının oluşması, bölgedeki kırsal kalkınmaya önemli katkı sağlayacaktır.

Yaşam Kalitesinde Artış: Turizm altyapısının gelişmesi ve yeni iş imkanlarının oluşması, bölgedeki insanların yaşam kalitesinde önemli bir artış sağlayacaktır.

Kültürel Mirasa Sahip Çıkma: Projenin kapsamında yapılan çalışmalar, bölgenin tarihi ve kültürel mirasının korunmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunacaktır.

Yerel Kimliğin Korunması: Turizmin yerel kimliğe saygılı bir şekilde geliştirilmesi, bölgedeki insanların kültürel kimliklerinin korunmasına ve yaşatılmasına katkıda bulunacaktır.

Çevresel Etkiler:

Sürdürülebilir Turizm: Proje kapsamında yapılan çalışmalar, turizmin çevreye zarar vermeden geliştirilmesine odaklanmaktadır. Bu sayede bölgenin doğal güzellikleri korunacaktır.

Çevre Bilincini Artırma: Turizm faaliyetleri aracılığıyla çevre bilincini artırmak ve çevre korumaya yönelik duyarlılığı geliştirmek mümkündür.

Atık Yönetimi: Turizm faaliyetleri ile artan atık miktarının çevreye zarar vermeden yönetilmesi için gerekli altyapının oluşturulması gerekmektedir.

Bölgesel ve Sektörel Değerlendirme:

Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) projesi, bölgenin turizm potansiyelini harekete geçirerek önemli bir kalkınma hamlesi başlatabilir. Bu proje, bölgenin ekonomik kalkınmasına, sosyal refahın artmasına ve doğal güzelliklerin korunmasına katkıda bulunacaktır.

Sektörel açıdan ise:

Turizm Sektörünün Gelişmesi: Projenin hayata geçirilmesi, Batman'ın Türkiye'nin önemli bir turizm destinasyonu haline gelmesine katkıda bulunacaktır.

Yeni Yatırımlar: Proje kapsamında yapılan yatırım analizleri, yeni tesislerin ve altyapıların geliştirilmesi için yatırımcıların ilgisini çekecektir.

İstihdamın Artması: Turizm sektörünün gelişmesi ile birlikte bölgedeki istihdam imkânları önemli ölçüde artacaktır.

4.5. Projenin İl/ilçe/Bölge Ekonomisine Katkısı

Bu proje, bölgenin turizm potansiyelini harekete geçirerek bölge ekonomisinin geliştirilmesine yönelik program hedeflerine önemli katkılar sağlayabilir. Projenin bu hedeflere katkısını ve etkileyeceği sektörleri temel göstergeler şunlardır:

Program Hedeflerine Katkı:

- **Bölgesel Ekonomik Gelişme:** Projenin hayata geçirilmesi ile bölgeye gelen turist sayısı artacak ve bu durum konaklama, yeme-içme, ulaşım ve diğer turizm hizmetlerine olan talebi artıracaktır. Bu durum, bölgedeki işletmelerin gelirlerini ve istihdam imkânlarını önemli ölçüde artıracaktır.
- **Yatırım Teşviki:** Proje kapsamında yapılan yatırım analizleri, yeni tesislerin ve altyapıların geliştirilmesi için yatırımcıların ilgisini çekecektir. Bu durum, bölgenin turizm altyapısının güçlenmesine ve yeni iş imkânlarının oluşmasına katkıda bulunacaktır.
- **Kırsal Kalkınma:** Turizm gelirin artması ve yeni iş imkânlarının oluşması, bölgedeki kırsal kalkınmaya önemli katkı sağlayacaktır.
- **Kadın İstihdamına Katkı:** Kadınların turizm sektörüne katılımının teşvik edilmesi, kadınların ekonomik güçlenmesine ve aile refahının artmasına katkıda bulunacaktır.
- **Yöresel Ürün Satışı:** Yöresel gastronomik ürünlerin ve el sanatları ürünlerinin satışının teşvik edilmesi, bölgedeki küçük işletmelere ve yerel halka ek gelir imkânları sağlayacaktır.

- **Kültürel Mirasa Sahip Çıkma:** Projenin kapsamında yapılan çalışmalar, bölgenin tarihi ve kültürel mirasının korunmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunacaktır.

Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) projesinin bölge ekonomisinin geliştirilmesine önemli katkıları olması beklenmektedir. Projenin başarısı, yukarıda belirtilen temel göstergeler kullanılarak takip edilebilir. Bu proje, Dicle Kalkınma Ajansı'nın bölgedeki sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasında önemli bir rol oynayabilir.

4.6. Performans Göstergeleri

Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) projesinin performansını ölçmek için bu tabloda yer alan göstergeler kullanıldı.

Tablo 6. Çıktı ve Sonuç Göstergeleri

	Gösterge	Birim	Başlangıç Değeri	Hedef
Çıktı Göstergeleri	Meryem Ana Kilisesi Restorasyonu	Tamamlanma Durumu	Tamamlanmamış	Tamamlanmış
	Doğa ve Kamping Alanı Oluşturma	Sayı	0	2
	Yöresel Ürün Pazaryeri Oluşturma	Sayı	0	1
	Sosyal ve Rekreatif Alan Oluşturma	Sayı	0	1
	Tematik Rota Oluşturma	Sayı	0	7
	Turizm Geliri	Milyon TL	-	10
Sonuç Göstergeleri	İstihdam Sayısı	Kişi	-	157
	Yatırım Miktarı	Milyon TL	-	34.539.200,00
	Kırsal Kalkınma Göstergeleri	-	-	İyileşme
	Kadın İstihdamı	Kişi	-	50
	Yöresel Ürün Satış Miktarı	Ton	-	50
	Kültürel Mirasın Korunması	-	-	İyileşme

4.7. Proje Konusu Taşınmazların Mülkiyet Durumu

Projenin uygulanacağı taşınmazların mülkiyetinin durumu Tablo 7'de açıklanmıştır.

Tablo 7. Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) Fizibilitesi Proje Konusu Taşınmazların Mülkiyet Durumu

Temel Faaliyet	Tercih Edilen Alternatif	İkinci En İyi Alternatif	Mülkiyet Durumu
Komk Manastırı (Meryem Ana Kilisesi)	Sason İlçesi Yüreklı Köyü Ada: 101-Parsel: 1	---	Devlet Arazisi
Mereto Dağı Doğa Park ve Camping	Sason İlçesi Örenağılı Köyü Ada: 101-Parsel: 1	Sason İlçesi Yüreklı Köyü Ada: 101-Parsel: 1	Devlet Arazisi
Hasankeyf Doğa Park ve Camping	Hasankeyf İlçesi Uzundere Köyü Ada: 107- Parsel: 3	Hasankeyf İlçesi Uzundere Köyü Ada: 109- Parsel: 1	Tarla Arazisi
Zore Vadisi Doğal ve Rekreatif Alan	Sason İlçesi Acar Köyü Ada: 224-Parsel: 1	Sason İlçesi Acar Köyü Ada: 227-Parsel: 2	Tarla Arazisi
Zovaser Dağı Yöresel Ürün ve Pazaryeri	Sason İlçesi Kaleyolu Köyü Ada: 113-Parsel: 5	Sason İlçesi Kaleyolu Köyü Ada: 136-Parsel: 4	Tarla Arazisi

4.8. İş Planı

Projenin tahmini iş planı Tablo 8’de verilmiştir. “Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)” Fizibilitesi projesinin temel faaliyetleri ve proje kapsamında kurulacak tesisler projelendirilerek, inşa edilmesi ve hizmete girmesine ile ilişkin oluşturulan zaman planlaması aşağıda Tablo 8’de sunulmuştur. Hazırlanan uygulama planında, beş ana iş kalemi (1. Etüd ve Projelendirme; 2. İhale ve Sözleşme İşleri; 3. İnşaat İşleri, 4. Ekipman-Makine-Teçhizat İhale İşleri ve 5. Tesis Düzenleme Faaliyetleridir) ve belirlenen ana kalemlere ait alt iş kalemleri yer almaktadır. Proje planındaki tüm faaliyetlerin süresi, başlangıç ve bitiş tarihleri verilmiştir ve her bir tesisin (Meryem Ana Kilisesi, Yöresel Ürün Pazaryeri, Doğa Park ve Camping, Rekreatif Alan) tamamlanması gereken sürenin yaklaşık 300 gün olarak öngörülmektedir.

Etüd ve Projelendirme: Bu iş paketindeki yürütülecek çalışmalar arasında projenin tatbik edileceği alanda gerçekleştirilecek etüd ve keşif çalışmaları, imar izinleri gibi işler tesise ait mimari, statik, mekanik ve elektrik projelerinin hazırlanması faaliyetleri yer almaktadır.

İhale ve Sözleşme İşleri: Projelendirme faaliyetlerinin tamamlanması ile projelerin uygunluğu işveren tarafından değerlendirilip onaylanacak ve projelerin uygulamaya geçirilebilmesi için ihale sürecine geçilecektir. Bu dosyaları hazırlanması, ihale

işlemleri, yüklenici seçimi ve sözleşme işlerinin tamamlanması için öngörülen süre 60 gündür.

İnşaat İşleri: Proje kapsamında Komk Manastırı restorasyonu, projenin ilk yılında inşa edilmesi için gerekli süre 210 gün olarak öngörülmüştür. İkinci yılda Doğa Park ve Kamping tesislerinin ikinci yılında inşa edilmesi için gerekli süre 210 gün ve üçüncü yılda Yöresel Ürün Pazaryeri alanlarının oluşturulması için gerekli süre 100 gün öngörülmüştür. Ayrıca rotaların tabela ve bilgilendirme levhalarının yapımı ve arazide kullanıma açılması 180 gün olarak belirlenmiştir. Bu ana paket tesisin kurulacağı arsa üzerinde aplikasyon işleri, kaba inşaat faaliyetleri, ince inşaat faaliyetleri, mekanik ve elektrik işlerini ve son olarak tesise ait çevre ve peyzaj düzenlemelerini kapsamaktadır.

Ekipman-Makine-Teçhizat İhale İşleri: Tüm tesislerin hizmete girmesi için gerekli olan ekipman, makine ve teçhizat temini için ihale öncesi çalışmaların yürütülmesinde, ihale işlemleri ve ekipman, makine ve teçhizat tedarik süreçlerinin ilgili yılda 60 gün içinde tamamlanması öngörülmektedir.

Tesis İşletme Faaliyetleri: Tesisin hizmete girmesi için gerekli olan süre 30 gün olarak öngörülmüştür. Bu süre zarfında, makine teçhizat kontrol işleri, mahallere ait tefrişat işleri ve işletmeye alma faaliyetlerinin yürütülmesinde planlanmıştır.

Tablo 8. Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)

Proje Faaliyetleri		1. Yıl												2. Yıl												3. Yıl												
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Proje Açılışı ve Lansmanı		■																																				
Faaliyet ve İş Planının Yapılması		■	■																																			
Meryem Ana Kilisesi Restorasyonu	Etüd ve Projelendirme			■	■																																	
	İhale ve Sözleşme				■	■																																
	İnşaat İşleri					■	■	■	■	■	■	■	■																									
	Ekipman Makine-Teçhizat Alımları										■	■																										
	İşletmeye Alma											■																										
Mereto Dağı ve Hasankeyf Kamp Alanı	Etüd ve Projelendirme														■	■																						
	İhale ve Sözleşme															■	■																					
	İnşaat İşleri																■	■	■	■	■	■	■	■	■													
	Ekipman Makine-Teçhizat Alımları																						■	■														
	İşletmeye Alma																							■														
Zore Vadisi Rekreatif Alan Tesisi	Etüd ve Projelendirme																																					
	İhale ve Sözleşme																																					
	İnşaat İşleri																																					
	Ekipman Makine-Teçhizat Alımları																																					
	İşletmeye Alma																																					
Yönlendirme Tabelası						■																																
Gelişme ve Faaliyet Raporu Hazırlama						■																																
Ara ve Nihai Raporlar																																						

4.9. Projenin İşletme Modeli, Yönetim Yapısı ve Sürdürülebilirliği

4.9.1 Yönetim Yapısı

Kurulması hedeflenen kamp alanlarında da bir mesul müdür, üç ön büro personeli, üç çevre düzenleme ve temizlik görevlisi ile dört güvenlik görevlisinin istihdam edilmesi planlanmaktadır. İstihdam edilecek 11 personelin tahmini yıllık maliyetinin 2.952.210 TL olacağı düşünülmektedir.

4.9.2 Proje Süresince Yönetim Modeli

Projenin Batman Valiliği yürütücülüğünde olması düşünülmektedir. Çünkü proje bir bütün olarak farklı ilçelerde gerçekleşmektedir. Bunu koordine edebilecek en güçlü kurum Batman Valiliği'dir. Batman Valiliği'nin teknik kapasitesi ve mali gücü projeye yürütmek için yeterlidir. Finansman ihtiyacı için Batman Valiliği'nin yeterliliği vardır. Ancak proje başvuruları ile de önerilen yatırımlar gerçekleştirilebilir.

4.9.3 Üretilecek Çıktı ve Hizmetler

- Mereto Dağı'nda (Sason) kamp alanı ve pazar yeri fizibilitesini oluşturma, zirvedeki Meryem Ana Kilisesi için fizibilitesini çıkarma.
- Zovaser Dağı'nda (Sason) yerel ürünler için (pazar yeri) fizibilitesini oluşturma.
- Zore Vadisi'nde (Sason) sosyal ve rekreatif alan fizibilitesi oluşturma.
- Hasankeyf ve Alodino kalesi için kamp alanı fizibilitesi çıkarma.
- Aynegebire'de (Kozluk) kelebek gözlemciliği rotası belirlemek.
- Kelebek gözlemciliği rotasındaki habitat ve kelebek türlerinin tespitinin sağlanması.

4.9.4 Çıktı ve Hizmetlerin Kullanıcıları

Mereto Dağı Kamp Alanı: Doğayla iç içe olmak ve kamp yapmak isteyen kişiler bu hizmetten faydalanabilecektir. Kamp alanını kullanmak için belirli bir ücret ödenmesi ve önceden rezervasyon yaptırılması beklenecek.

Zovaser Dağı'nda (Sason) Yerel Ürünler Pazar Yeri Fizibilitesi:

Pazar Yeri: Yöresel ürünler satın almak isteyen turistler ve yerel halk bu hizmetten faydalanabilecektir. Pazar yerinde satılan ürünlerin belirli bir kalite standardına uygun olması ve fiyatların makul olması sağlanacaktır.

Zore Vadisi'nde (Sason) Sosyal ve Rekreatif Alan Fizibilitesi:

Sosyal ve Rekreatif Alan: Ailece ve arkadaşça vakit geçirmek isteyen kişiler bu hizmetten faydalanabilecektir. Alanda piknik alanları, oyun alanları, yürüyüş ve bisiklet parkurları gibi çeşitli imkanlar bulunacaktır. Alanı kullanmak için herhangi bir ücret ödenmesi gerekmeyecektir.

Hasankeyf ve Alodino Kalesi için Kamp Alanı Fizibilitesi:

Kamp Alanı: Doğayla iç içe olmak ve tarihi ve kültürel mekanları gezmek isteyen kişiler bu hizmetten faydalanabilecektir. Kamp alanını kullanmak için belirli bir ücret ödenmesi ve önceden rezervasyon yaptırılması beklenecek.

Ayngebire'de (Kozluk) Kelebek Gözlemciliği Rotası Belirleme:

Kelebek Gözlemciliği Rotası: Kelebek gözlemciliği yapmak isteyen kişiler bu hizmetten faydalanabilecektir. Rota, kelebeklerin en yoğun olduğu bölgeleri kapsayacak şekilde belirlenmiştir. Rotayı kullanmak için herhangi bir ücret ödenmesi gerekmeyecektir.

Kelebek Gözlemciliği Rotasında Habitat ve Kelebek Türlerinin Tespiti:

Habitat ve Kelebek Türleri: Kelebek gözlemciliği yapmak isteyen kişiler ve araştırmacılar bu hizmetten faydalanabilecektir. Bu hizmet, bölgedeki kelebek popülasyonunun korunmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Genel Koşullar:

Tüm bu hizmetlerden faydalanmak için Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı veya yabancı uyruklu turist olmak gerekmektedir.

Hizmetlerden faydalanmak için belirli yaş sınırlamaları veya sağlık koşulları olabilir.

4.9.5 Proje Sonrası Yönetim Modeli

Projenin Batman Valiliği bünyesinde öz kaynaklarla yapılması düşünülmektedir. Ayrıca öz kaynak yetmediği takdirde, GAP, DİKA ve AB projeleri ile hibe bulunması için Batman Üniversitesi iş birliği ile proje hazırlanarak, bu projenin faaliyete geçirilmesi ve projenin de sürdürülebilmesi düşünülmektedir.

5. YER SEÇİMİ VE ARAZİ MALİYETİ

Fizibilite projesi kapsamında yapılacak kilise restorasyonu, doğa park ve kamping alanları ve yöresel ürün ve pazaryerine ait lokasyonlar Tablo 8’de verilmiş olup tüm bu temel faaliyetler hazine arazisi, orman arazisi ve tarla arazileri üzerinde tesisleşecektir (Şırnak, 2021). Bu nedenle Komk Manastırı (Meryem Ana Kilisesi), Mereto Dağı Doğa Park ve Kamping, Hasankeyf Doğa Park ve Kamping, Zore Vadisi Doğal ve Rekreatif Alan, Zovaser Dağı Yöresel Ürün ve Pazaryeri için arazi farklı maliyetler söz konusudur. Komk Manastırı (Meryem Ana Kilisesi) Sason İlçesi Yürekli Köyü Ada: 101-Parsel: 1 orman arazisi üzerinde yer almaktadır. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü-Parsel Sorgulama Uygulaması kullanılarak araziye ait alan kırmızı renk ile işaretlenip Harita 1’de verilmiştir.

Harita 1. Komk Manastırı (Meryem Ana Kilisesi) İçin Arazi Görselfi

Mereto Dağı Doğa Park ve Kamping tesisi Sason İlçesi Örenağıl Köyü Ada: 101-Parsel:1 orman arazisinde yapılacaktır. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü-Parsel Sorgulama Uygulaması kullanılarak araziye ait alan kırmızı renk ile işaretenip Harita 2’de verilmiştir.

Harita 2. Mereto Dağı Doğa Park ve Kamping İçin Arazi Görseli

Hasankeyf Doğa Park ve Kamping tesisi Hasankeyf İlçesi Uzundere Köyü Ada: 107-Parsel:3 tarla arazisinde yapılacaktır. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü-Parsel Sorgulama Uygulaması kullanılarak araziye ait alan kırmızı renk ile işaretenip Harita 3’te verilmiştir.

Harita 3. Hasankeyf Doğa Park ve Kamping İçin Arazi Görseli

Zore Vadisi Doğal ve Rekreatif Alan tesisi Sason İlçesi Acar Köyü Ada: 224-Parsel:1 tarla arazisinde yapılacaktır. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü-Parsel Sorgulama Uygulaması kullanılarak araziye ait alan kırmızı renk ile işaretlenip Harita 4'te verilmiştir.

Harita 4. Zore Vadisi Doğal ve Rekratif Alan İçin Arazi Görseli

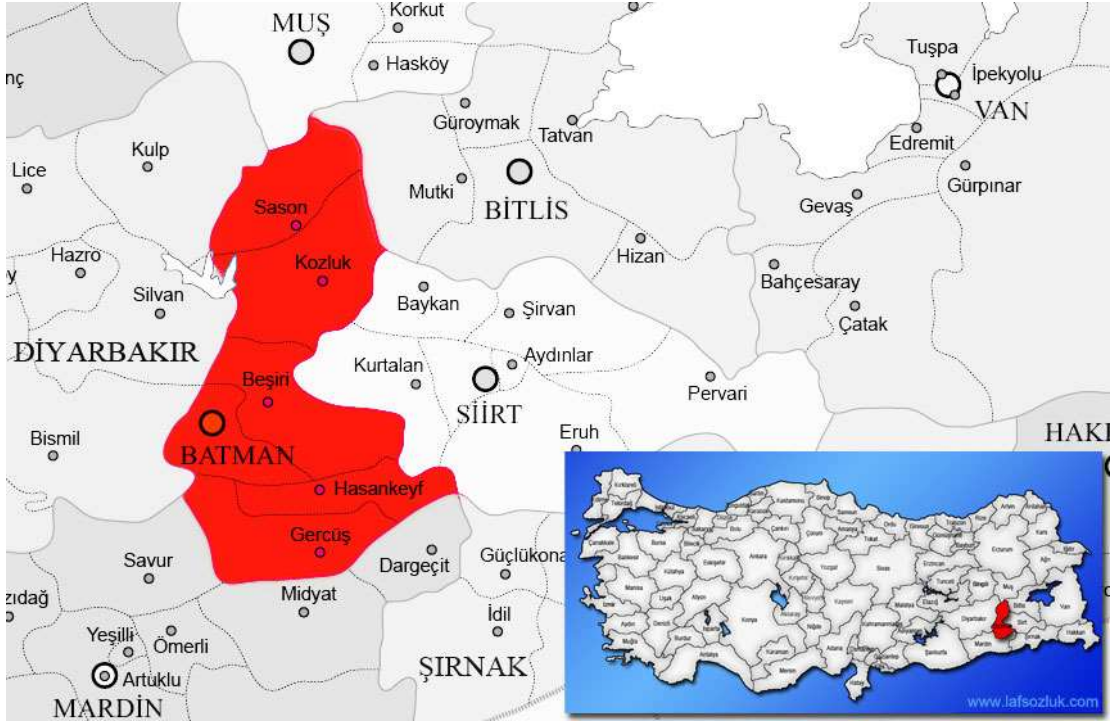
Zovaser Dağı Yöresel Ürün ve Pazaryeri tesisi Sason İlçesi Kale yolu Köyü Ada: 113-Parsel:5 tarla arazisinde yapılacaktır. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü-Parsel Sorgulama Uygulaması kullanılarak araziye ait alan kırmızı renk ile işaretlenip Harita 5’te verilmiştir.

Harita 5. Zovaser Dağı Yöresel Ürün ve Pazaryeri İçin Arazi Görseli

5.1. Fiziksel ve Coğrafi Özellikler

Batman ili Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Dicle Bölümünde yer almaktadır. Kuzeyde Muş ve Bitlis, batıda Diyarbakır, doğuda Siirt ve güneyde Mardin illeri ile komşudur. Batman ili, 4.477 km² toplam yüzölçümü ile Türkiye’de 69. sıradadır. İl topraklarında yer şekilleri bakımından dağlık ve düzlük alanlar dengeli bir şekilde yer kaplamaktadır. İlin en yüksek noktası Güneydoğu Toroslar üzerinde yer alan Aydın (Mereto) Tepesi (2.973 m.)’dir. Batman, Gercüş ve Beşiri ovaları düz alan olarak sayılmaktadır. Batman (540 m.) şehir merkezi ve Hasankeyf (500 m.) en düşük yükselti basamağında kurulan yerleşmelerdir (Yakut, 2022) (Bakınız Harita 6).

Harita 6. Batman İl ve İlçelerinin Türkiye Haritasındaki Yeri ve Konumu

Batman ilinde dağlık sahalar ilin kuzeyinde ve kısmen güneyinde geniş yer tutmaktadır. İlin kuzeyinde Aydın Dağları yer alırken, güneyde Raman Dağları, Karakaş (Mava) Dağı ve Midyat Dağları, batısında ise Kıra Dağı yer almaktadır. Diyarbakır Havzası ili doğu-batı yönünden kaplamaktadır. Bu nedenle ilin orta kesimleri ova ve havzalardan oluşmuştur. Batman'ın kuzeyi (Sason ve Kozluk ilçeleri), Doğu Anadolu Fay hattının uzandığı bir sahada konumlanmıştır. Batman il toprakları, hidrografya açısından neredeyse bütünüyle Dicle Nehri su toplama havzası içerisinde yer almaktadır. Dicle'nin kollarından Batman Çayı, Garzan Çayı ve Sason Çayı en önemli akarsulardır (Yakut, 2022).

İklimi: Batman ilinde karasal iklim özellikleri hakimdir. İlin güneyinde Mardin Eşiği gibi nispeten alçak yükseltilerin olması güneyden gelen sıcak kütlelerin geçişine imkân sağlamaktadır. Çevresine göre daha alçak yükselti kademesinde yer alması nedeniyle Batman Ovası çevresine göre daha ılımandır. İlin kuzeyinde yer alan Sason'da ise hem yükseltinin artması hem de karasallık derecesinin artmasına bağlı olarak sert karasal iklim özellikleri görülmektedir (Yakut, 2022) İlde kışlar soğuk olmakta ve en çok yağış bu mevsimde düşmektedir. Yaz mevsimi ise enlemin ve güneyden esen çöl rüzgarlarının

etkisiyle çok sıcak ve kurak geçer. Buharlaşma şiddeti çok fazla olduğundan yaz mevsiminin en kurak geçtiği illerden biridir (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2023) (Tablo 9).

Tablo 9. Batman İli aylık ve yıllık ortalama sıcaklık ve yağış miktarı değerleri

BATMAN	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ölçüm Periyodu (1959-2022)													
Ortalama Sıcaklık (°C)	2.5	4.6	9.2	14.4	19.4	26.0	30.2	29.5	24.2	17.3	9.6	4.3	15.9
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	7.7	10.8	15.9	21.7	27.8	35.1	39.5	39.5	34.6	26.7	17.0	9.7	23.8
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	-1.5	0.0	3.6	7.9	11.4	15.9	20.3	19.7	15.0	10.1	4.1	0.5	8.9
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	3.3	4.7	5.5	7.4	9.2	11.6	12.0	11.2	9.9	7.1	5.2	3.0	7.5
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	11.28	10.45	11.91	11.28	8.39	2.20	0.41	0.38	1.08	5.78	7.52	10.14	80.8
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	61.1	64.6	76.6	73.2	46.8	8.6	1.7	1.9	4.9	34.1	54.2	63.0	490.7
Ölçüm Periyodu (1959-2022)													
En Yüksek Sıcaklık (°C)	18.6	24.6	30.6	35.8	42.0	45.1	48.8	46.2	43.8	37.0	28.6	22.6	48.8
En Düşük Sıcaklık (°C)	-24.0	-22.2	-17.0	-9.0	0.9	0.0	11.8	11.5	4.4	-3.0	-7.6	-23.0	-24.0

Flora ve Faunası: Batman'da orman vejetasyonu, step vejetasyonu, kayalık alan vejetasyonu, çayır vejetasyonu, sulak alan vejetasyonu ve Alpin vejetasyonu olmak üzere 6 farklı vejetasyon tipi tespit edilmiştir (Çed ve İzin Şube Müdürlüğü, 2023). Batman ilinin bitki örtüsü esas olarak meşe ormanları ve açıklıkları dağ bozkırı, çeşitli meyve ağaçları ve kayalık alanlardaki çeşitli çalılıklarla birlikte ot çeşitliliğinin fazla olduğu habitatlardan oluşmaktadır. Batman florasını tam olarak yansıtmamakla birlikte 'Türkiye Bitkileri Veri Sistemi'nde ilde 34 familyaya ait ve 120 bitki türü listelenmiştir. Bunların 18'ini endemik bitki türleri oluşturmaktadır (TÜBİVES, 2023). Batman'da aralarında endemik bitkilerinde olduğu 984 adet bitki taksonu tespit edilmiştir. Örneğin, Ters Lale Sason İlçesi Mereto dağı ile Helkıs dağlarında Nisan – Mayıs aylarında görünen endemik bir türdür (Çed ve İzin Şube Müdürlüğü, 2023).

Batman ilinde en yaygın bitki tipi step ve çalılıklardır. Daha sonra meşe ağacı ağırlıklı geniş yapraklı ormanlık alanlar yer tutmaktadır. Batman ilinde ekonomik faaliyetler, doğal ortam koşullarına bağlı olarak tarım ve hayvancılık faaliyetlerine ortam hazırlamıştır. Tarım faaliyetleri Batman merkez ve Beşiri ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Burada mısır, pamuk, tütün, buğday, mercimek ve fıstık yetiştirilmektedir. Gercüş ilçesinde de bağcılık (üzüm) ve fıstıkçılık, Sason'da meyvecilik (çilek ve ceviz) önemli tarımsal faaliyetlerdir (Yakut, 2022).

Batman ilinde omurgasız hayvanlar grubunda; süngerler, sölenler, solucanlar, yumuşakçalar, derisi dikenliler ve böceklerin de dahil olduğu eklem bacaklılara ilişkin 147 Arthropoda ve 128 Invertebrata (Arthropoda harici) türü bilinmektedir (Seven, 2018). Kelebek türleri bakımından zengin olan Batman ilinde toplam 124 türün yayılış gösterdiği tespit edilmiştir (Astan ve Seven, 2023). Omurgalı hayvanlar grubunda ise 16 familyaya ait toplam 33 memeli hayvan türü dağılım göstermektedir (Oğuz, 2019). Ayrıca 143 kuş, 32 balık, 30 sürüngen, 5 amfibi hayvan türü Batman'dan bilinmektedir (Çed ve İzin Şube Müdürlüğü, 2023).

Toprak ve Arazi Yapısı: Batman İlinde 2002 yılında ormanlık alan 69.084 ha olup yüzölçümünün %16'sı orman iken yapılan orman ve rehabilitasyon çalışmalarında hali hazırda 88.896 ha alana ulaşmıştır. Bu da Batman İlının %25'ine tekabül etmektedir.

88.896 ha Orman alanının %25,6'sı verimli, %74,4'ü bozuk sahalardan oluşmaktadır (Çed ve İzin Şube Müdürlüğü, 2023).

Sulak alanlar, doğal ya da yapay, sürekli ya da geçici, durgun ya da akar, tatlı, acı ya da tuzlu bütün sular ile bataklık, sazlık, ıslak çayır ve turbalıkları kapsamaktadır. İlde bu kapsamda değerlendirilebilecek akarsu, gölet ve baraj gölü mevcuttur. Batman'ın en önemli akarsuyu; Dicle Nehridir. Batman İli sınırlarındaki en önemli kolları Garzan Çayı ve Batman Çayı'dır. Batman Çayını oluşturan ana kollar Kulp Çayı, Sarım Çayı ve Talori Çayıdır. Bu kollardan Kulp ve Sarım Çayı Diyarbakır İl sınırlarında, Sason ve Talori Çayları ise Batman İli sınırları dâhilindedir (Çed ve İzin Şube Müdürlüğü, 2023).

Batman jeolojik olarak Üst Miyosen-Pliyosen yaşlı çamurtaşı, kumtaşı ve konglomeralardan oluşan Şelmo Formasyonu ve Kuvaterner birimleri üzerine kurulmuştur. Batman ilinin büyük bölümünde görülen bu birimlerin dışında güneyde Batı Raman Dağı'nda yüzeyleyen Eosen-Oligosen birimleri, alandaki en yaşlı birimlerdir. Batman şehrinin kuzey ve güneyinde 700-800 m yükseltileri arasında geniş düzlükler yer almaktadır. Batman Çayı sekilerinin oluşumu geçmişte değişen tektonik rejim ve iklim değişikliklerine bağlıdır (Tonbul ve Sunkar, 2008).

5.2. Ekonomik ve Fiziksel Altyapı

Turizm İstatistikleri: Batman'ın turizm açısından gelişimini görebilmek için turizm istatistiklerine de bakmak gerekmektedir. Tablo 10'da Batman'ın doğa, kültürel ve gastronomi unsurlarının gelen ziyaretçiler açısından değerlendirildiğinde Batman'a 2018 ve 2019 yılları arasında yaklaşık olarak 160 bin ziyaretçi gelmiştir. Bu ziyaretçilerin büyük çoğunluğunun yerli turist olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Batman Tesise Giriş Sayıları

BATMAN TESİSE GİRİŞ SAYILARI				
YIL	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	DEĞİŞİM (%)
2017	4.974	125.702	130.676	2018/2019 -1,14
2018	10.728	150.185	160.913	
2019	13.707	145.359	159.066	

Kaynak: Batman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Tablo 11’de 2019-2020 yılları arasında Batman’da konaklama tesislerine giriş ve geceleme sayıları ile ilgili veriler incelendiğinde Covid-19 pandemisinin etkisiyle 2020 yılındaki geceleme sayısı bir önceki yıla göre %28 oranında gerilemiştir.

Tablo 11. 2019-2020 yılları Ocak-Ağustos Dönemi Batman’daki Konaklama Tesislerine Giriş ve Geceleme Sayısı

2019-2020 YILLARI OCAK-AĞUSTOS DÖNEMİ BATMAN’DAKİ KONAKLAMA TESİSLERİNE GİRİŞ VE GECELEME SAYILARI						
	TESİSE GELİŞ SAYISI			GECELEME		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
2019	9.154	98.151	107.305	14.267	155.666	169.933
2020	3.229	68.791	72.020	5.022	117.250	122.272
2019/2020 DEĞİŞİM %	-64,7	-29,9	-32,9	-64,8	-24,7	-28,0

Kaynak: Batman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Tablo 12 incelendiğinde 16 bin 413 ile en çok gecelemeyi Irak milliyetine ait vatandaşların yaptıkları görülmektedir. Batman’ın Irak sınırına yakın olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir.

Tablo 12. Milliyetlerine Göre Ziyaretçi Sayıları

Milliyetlerine Göre Batman'ı En Çok Tesise Giriş Yapan Ziyaretçi Sayısı (2019 Yılı)		
	Tesise Giriş	Geceleme
Irak	11.594	16.413
Almanya	794	2.402
İran	148	241
Hollanda	69	278

Kaynak: Batman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Batman'da sağlık turizm açısından da önemli girişimler bulunmaktadır (Batman İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2023). Bunlar arasında;

- Batman'da 3 sağlık tesisine “Sağlık Turizmi Yetki Belgesi” verilmiştir.
- 2019-2020 yılı içerisinde toplam 19 kamu sağlık kuruluşuna toplamda 548.159.277 milyon TL yatırım harcaması yapılmıştır.
- İl dışından ilimize gelen toplam hasta sayısı 415.396'dır (2019 Yılı).
- İl dışından ilimize özellikli sağlık hizmeti (Yoğun bakım, KVC, Anjiyo, Onkoloji, Nükleer Tıp, ERCp) için gelen hasta sayısı 8.927'dir (2019 Yılı).

Yukarıdaki veriler incelendiğinde Batman sağlık turizm açısından da önemli bir gelişim göstermektedir.

Doğal ve Kültürel Çekicilikler: Batman İlinde orman ve fundalık alanlar il yüzölçümünün %17'sini kaplamaktadır. Ancak eskiden güz ormanlarla kaplı olduğu söylenen Gercüş, Sason ve Hasankeyf bölgesi ormanlık alanları; halkın yakacak temini amacıyla bilinçsizce yapılan kesimler sonucu yer yer seyrekleşerek dağınık ağaç görüntüsü vermesine rağmen, çevre ilçelerle karşılaştırıldığında ormanlık alan bakımından daha zengin olduğu görülmektedir. Orman İşletme Şefliğinin çalışmaları doğrultusunda ormanlık alanlar korunmakta, ağaçlandırma çalışmaları sürdürülmektedir. Ancak Orman İşletme Şefliklerinin teknik eleman sıkıntısı mevcuttur ve kırsal kesim halkının bu çalışmalara katılımının teşvik edilmesi gerekmektedir. Orman alanları, meşe başta olmak üzere melengiç (bitim), ceviz, çınar, kavak ve çeşitli meyve ağaçlarından oluşmaktadır.

Batman İlinde 2002 yılında Ormanlık alan 69.084 ha olup yüzölçümünün %16'sı orman iken yapılan orman ve rehabilitasyon çalışmalarında hali hazırda 88.896 ha alana ulaşmıştır. Bu da Batman İlının %25'ine tekabül etmektedir. 88.896 ha Orman alanının %25,6'sı

verimli, %74,4'ü bozuk sahalardan oluşmaktadır. Batman ili, Kozluk ilçesi sınırları içerisinde yer alan 96 hektarlık saha, taşıdığı tabii kaynak değerleri ve rekreasyon potansiyeline istinaden Tarım ve Orman Bakanlığınca “Malabadi Tabiat Parkı” olarak ilan edilmiştir.

Batman zengin kültür varlıklarına sahiptir. Batman İl Kültür Envanteri'ne göre Beşiri'de 146, Gerçüş'te 342; Hasankeyf'te 808; Kozluk'ta 97, Batman Merkezde 288 ve Sason'da 87 olmak üzere toplam 1768 adet kültür varlığı belgelenmiştir. Bunlar arasında resimli kaya sığınıkları, höyükler, kaleler, kaya konutları, camiler, İslami dönem mezarlık alanları ve mezar taşları, kaya mezarları, manastır, kiliseler, mescitler, şapeller, zaviyeler, hanlar, değirmenler, hamamlar, köprüler, sarnıçlar, su tünelleri, su kanalları, su toplama hazneleri, işlikler, yerel sivil mimari, kayalık alan yerleşimleri, külliyeler, türbeler, ziyaret yerleri yer almaktadır (Kozbe, 2017; Batman Kültür Envanteri, 2023).

Bu kültürel varlıklar açısından en öne çıkan unsurlar ise şöyledir: Beşiri'de Mor Kuryakos Manastırı; Kozluk'ta Hazzo Kalesi, Erzen Balıklıgöl, Şeyh Muhammet Zilan Türbesi ve İbrahim Bey Camii'dir. Gerçüş'te Mor Aho Kilisesi, Kırkat Mesire Alanı ve Gerçüş Sokak ve Konaklarıdır. Hasankeyf'te ise Zeynel Bey Türbesi, İmam Abdullah Türbesi, Kızlar Camii, Sultan Süleyman Camii, Ulu Camii ve El-Rızk Camii'dir. Sason'da ise Mereto Meryem Ana Kilisesi'dir (Kozbe, 2017).

Batman kültür varlıkları açısından oldukça zengin olmasının yanında pek çok turizm faaliyetini de yürütmektedir. Bunlar; Hasankeyf'te doğa ve su sporları ve tüplü dalış aktiviteleridir. Bununla birlikte kano sporu, tekne gezileri, zipline; Batman'da trekking ve kamping rotaları bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi Sason'da bulunan Mereto Dağı'dır. Kaya tırmanışı aktiviteleri de bu kapsamda gelişme gösteren bir turizm deneyimidir. Ayrıca yamaç paraşütü, ATV turları da yapılmaktadır. Bisiklet rotaları oluşturulması için de gerekli çalışmalar devam etmektedir (Batman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023).

Yukarı Mezopotamya havzasında yer alan Batman, inanç turizmi açısından önemli bir tarihi ve kültürel mirasa sahiptir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan Turizm Stratejisi 2023 kapsamında Turizm Gelişim Koridorları arasında bulunan inanç turizm koridoru, Batman'ı da kapsar. Yezidi, Ermeni, Süryani, Hristiyan ve Müslüman cemaatlerinin birlikte yaşadığı bu coğrafya, çok sayıda kutsal mekâna ev sahipliği

yapmaktadır. Batman'da önemli bir inanç turizm destinasyon konumundadır. Batman son yıllarda gastronomi ve coğrafi işaretler açısından da gelişme göstermiştir. Sason balı, Sason çileği, tandır ekmeği, Gerçüş Mezrone üzümünden elde edilen pekmez coğrafi işaret alan ürünler arasındadır. Ayrıca Batman gelen turistlere otantik deneyimler de sunmaktadır. Bu unsurların başlıcaları el sanatları ve yöresel ezgiler, Hasankeyf dokuması, rabab (kemençe) arasındadır (Batman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023).

Müze ve Ören Yerleri: Bölgenin önemli müzelerinden biri olan Batman Müzesi, Paleolitik-Neolitik, İlısu ve Hasankeyf Salonu olmak üzere 3 teşhir salonuna sahiptir. Müzede, Paleolitik Dönem'den Orta Çağ'a kadar geniş tarih yelpazesinde yaklaşık 500 adet eser sergilenmektedir. Batman Müzesi, Batman ve Siirt illerinde bulunan ve İlısu Barajı suları altında kalacak olan höyüklerde gerçekleştirilen toplam yedi kurtarma kazısına başkanlık etmektedir. Müzede bulunan en önemli eser, Başur Höyük kazısında ortaya çıkarılan Oyun Taşları'dır. Gusir Höyük'ten "Dikili Taş", Başur Höyük'ten "Tunç Mezar Hediyeleri", Hasankeyf'ten "Tanrı Bes" müzede yer alan önemli eserler arasındadır. Müzenin teşhir salonunda, Batman Müzesi'ne bağlı gerçekleştirilen kazılarla ilgili belgesel filmlerin izlenebildiği projeksiyon odası yer alır. Müzede ayrıca arkeoloji, kültür, sanat tarihi gibi konuları içeren kitaplardan oluşan zengin bir kütüphane ile kazılardan elde edilen eserlerin restorasyonunun yapıldığı bir laboratuvar bulunmaktadır. Batman Müze Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen Müzepark Projesi Türkiye'de bir ilk olma özelliğine sahiptir. Bu proje ile müze bahçesinde oluşturulan tarihi yaşam alanlarında ziyaretçilerin tarihi yaşayarak ve uygulayarak öğrenebilmeleri amaçlanmaktadır. Müze Park alanında, İlısu Barajı HES Projesi kapsamında kazılan Gusir ve Gre Amer höyüklerinden ev modelleri, Başur, Gre Amer ve Kuriki höyüklerinde görülen ölü gömme gelenekleri, Başur Höyük Oyun Taşları, Hasankeyf Artuklu Kapısı, Hasankeyf'te Orta Çağ Yaşam Alanı ile yakın döneme ait köy örnekleri ve köy hayatı canlandırılmıştır. Müzepark alanında ayrıca ilkokuldan liseye kadar tüm öğrencilere tarih bilincini aktarmak ve arkeolojik kazıların nasıl yapıldığını anlatmak için uygulamalı kazı alanları bulunmaktadır (Batman Müze Müdürlüğü, 2023). Bu alanlarda, konularında uzman arkeologlar eşliğinde öğrencilere uygulamalı arkeolojik kazı eğitimi verilmektedir. Ayrıca, çocuk ziyaretçilere yönelik oluşturulan arkeolojik kazıların anlatıldığı kısa film ve çeşitli simülasyon alanları ile Müzepark daha da eğlenceli hale getirilmiştir. Türkiye'de ilk kez yapılan bu uygulama,

yerli ve yabancı tüm ziyaretçilere hizmet vermeyi amaçlamaktadır. Tablo 13'te Batman'daki müzelere ait ziyaretçi sayıları yer almaktadır.

Tablo 13. Batman'da bulunan müzelerin ziyaretçi sayıları

Müzenin Adı	2018	2019	2020	2021
Batman Müzesi Ziyaretçi Sayısı	7.625	14.200	3.200	5.600
Hasankeyf Müzesi Ziyaretçi Sayısı	450	16.300	1.100	Kapalı
TOPLAM	8.075	30.500	4.300	5.600

Kaynak: Batman İl Kültür Turizm Müdürlüğü. (2023)

5.3. Sosyal Altyapı ve Sosyal Etkiler

Batman'ın 2023 nüfusu 647.205'tir. Batman 81 il arasında nüfus büyüklüğü bakımından 33., nüfus yoğunluğunda 18., nüfus artış hızında 22., genç nüfus oranında 9. sırada yer almaktadır (Batman Valiliği, 2024). Batman'da, iş gücüne katılım oranı %40, istihdam oranı % 26, işsizlik oranı ise %33.5'tir. Bu verilere göre Batman Türkiye'de gelişmişlik endeksi bakımından en alt sıralarda bulunmaktadır (TUİK, 2020). Bölgesel gelişmişlik ve farkları azaltmak için 15.7.2009 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan 2009/15199 sayılı Karar ile yeni bir teşvik sistemine geçilmiş ve yatırımcılara bu sistem kapsamında cazip imkânlar getirilmiştir. 15.06.2012 tarih ve 2012/3305 Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe giren yeni teşvik sistemi 4 farklı uygulamadan oluşmaktadır.

- 1) Genel Teşvik Uygulamaları
- 2) Bölgesel Teşvik Uygulamaları
- 3) Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki
- 4) Stratejik Yatırımların Teşviki

Teşvik uygulamaları açısından illerin gelişmişlik düzeyini gösteren bölgesel harita ve il dağılımını gösteren durum Şekil 20'de sunulmuştur. Bölgelere göre destekler aşağıdaki tablo ve şekilde verilmiştir. Batman ili teşvik bakımından en avantajlı grup olan 6. Bölgede yer almaktadır.

BÖLGESEL TEŞVİK UYGULAMALARINDA SAĞLANAN DESTEK UNSURLARI

Destek Unsurları			BÖLGELER					
			I	II	III	IV	V	VI
KDV İstisnası			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Gümrük Vergisi Muafiyeti			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Vergi İndirimi*	Yatırıma Katkı Oranı* (%)	OSB ve EB Dışı	15	20	25	30	40	50
		OSB ve EB İçi	20	25	30	40	50	55
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği**	Destek Süresi	OSB ve EB Dışı	2 yıl	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl
		OSB ve EB İçi	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl	12 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Faiz veya Kar Payı Desteği	İç Kredi				3 Puan	4 Puan	5 Puan	7 Puan
	Döviz / Döviz Endeksli Kredi		YOK	YOK	1 Puan	1 Puan	2 Puan	2 Puan
Sigorta Primi (İşçi Hissesi) Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl
Gelir Vergisi Stopajı Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl

EB: İmalat sanayiine yönelik olarak Endüstri Bölgesinde gerçekleştirilen yatırımlar

*İmalat sanayiine yönelik (US-97 Kodu:15-37) düzenlenen yatırım teşvik belgeleri kapsamında, 1/1/2017 ile 31/12/2022 tarihleri arasında gerçekleştirilecek yatırım harcamaları için yatırıma katkı oranı her bir bölgede geçerli olan yatırıma katkı oranına 15 puan ilave edilmek suretiyle, vergi indirimi oranı tüm bölgelerde %100 oranında ve yatırıma katkı tutarının yatırım döneminde kullanılabilir oranı %100 olarak uygulanır.

** Teşvik belgesi düzenlenmesine ilişkin müracaat aşamasında talep edilmesi halinde, vergi indiriminden yararlanılmamak kaydıyla, desteğin sabit yatırım tutarına oranı yatırıma katkı oranının yarısı kadar artırılarak uygulanır.

¹ 2017-2021 yılında imalat sektöründe gerçekleştirilecek teşvik belgeli tüm yatırımlara ilişkin bina-inşaat harcamaları KDV iadesinden yararlanabilmektedir.

Şekil 20. Hazine ve Maliye Bakanlığı bölge teşvik destekleri

Genç nüfusun öne çıktığı TRC3 Bölgesi, tekstil ve hazır giyim sektöründe öne çıkmaktadır. Tekstil ve hazır giyim sektöründe 400'den fazla firmada 35 bin kişi istihdam edilmektedir.

Batman'da petrol arama faaliyetleri 1933 yılında başlamış olup ilk petrol yatağına Raman-1 kuyusunda 1940 yılında rastlanmıştır. Ekonomik anlamda ise ilk petrol Raman-8 kuyusunda 1948 yılında elde edilmiştir. 1954 tarihinde kamu adına hidrokarbon arama, sondaj, üretim, rafineri ve pazarlama faaliyetlerinde bulunmak amacıyla 6327 sayılı kanunla kurulan Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO), Garzan petrol sahaları ile Batman Rafinerisi'ni Maden Tetkik Arama (MTA) Genel Müdürlüğünden devralmıştır.

1948-2019 (ilk altı ay) yılları arasında Batman ilindeki sahalardan toplam 305.659.535 varil petrol üretilmiştir. Batman Bölge Müdürlüğüne bağlı tüm sahalardan ise toplam 426.072.928 varil üretim yapılmıştır. Halihazırda 88 üretim sahası ve 1.149 kuyudan günlük ortalama 28.421 varil petrol ve petrol eşdeğeri doğal gaz üretilmektedir. 2019 yılı doğal gaz sahalarından üretilen doğal gaz miktarı toplam 5.328.506 sm³'tür.

Batman ekonomisi tarım ve hayvanlığı da dayanmaktadır. Tarım ekonomide birinci olma özelliği taşımaktadır. Batman il genelinde tarımsal ürünlerin yetiştirilme periyodu bütün yıla taşımaktadır. Batman il genelinde tarımsal ürünlerin yetiştirilme periyodu bütün yıla yayılmaktadır. Eylül-ekim aylarında başlayan buğday, arpa, mercimek ve nohut tarımı, haziran ayının ilk yarısında sona ermekte ve nisan ayının sonu ile mayıs ayının ilk haftasında pamuk tarımı başlayıp kasım sonu-aralık ayının ilk haftasına kadar devam etmektedir (Akbaş ve Kuru, 2022).

5.4. Çevresel Etkiler

“Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)” fizibilite projesi oluşturulacak tüm unsurlar doğanın korunması ve sürdürülebilirliği dikkate alınarak oluşturulmuştur ve bu bağlamda çevreye olumsuz bir etkisi bulunmamaktadır. 13. Bölümde de bu durum ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

5.5. Alternatifler, Yer Seçimi ve Arazi Maliyeti (Kamulaştırma Bedeli De Dâhil)

Bu proje kapsamında alternatifler oluşturulurken alanın fizibilite projesine uygunluğu, yürütülen rotalara yakınlığı, su ve elektrik durumu dikkate alınarak oluşturulmuştur. Tablo 14’te tercih edilen alternatif ve ikinci en iyi alternatifler yer almaktadır.

Tablo 14. Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) Fizibilitesinin Tercih Edilen Alternatif Faaliyetleri

Temel Faaliyet	Tercih Edilen Alternatif	İkinci En İyi Alternatif
Komk Manastırı (Meryem Ana Kilisesi)	Sason İlçesi Yüreklı Köyü Ada: 101- Parsel: 1	---
Mereto Dağı Doğa Park ve Kamping	Sason İlçesi Örenağıl Köyü Ada: 101- Parsel: 1	Sason İlçesi Yüreklı Köyü Ada: 101-Parsel: 1
Hasankeyf Doğa Park ve Kamping	Hasankeyf İlçesi Uzundere Köyü Ada: 107- Parsel: 3	Hasankeyf İlçesi Uzundere Köyü Ada: 109- Parsel: 1
Zore Vadisi Doğal ve Rekreatif Alan	Sason İlçesi Acar Köyü Ada: 224- Parsel: 1	Sason İlçesi Acar Köyü Ada: 227-Parsel: 2
Zovaser Dağı Yöresel Ürün ve Pazaryeri	Sason İlçesi Kale yolu Köyü Ada: 113- Parsel: 5	Sason İlçesi Kale yolu Köyü Ada: 136-Parsel: 4

6. TALEP TAHMİNİ VE KAPASİTE SEÇİMİ

Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği) projesi kapsamında ortaya konulan turizm rotaları Batman’a gelecek turist tercihlerine etkisi olacaktır. Covid-19 pandemi sonrası ortaya çıkan turizm projeksiyonları insanların tercih alışkanlıkta değişiklik olduğunu göstermektedir. Özellikle turistlerin şehir turizm ve sayfiye turizmin dışında kalabalıktan uzak ve rekreatif olarak dinlenebilecekleri niş rotalar aradıklarını ortaya koymaktadır (Genç ve Gülertekin Genç, 2021). Bu değişimin Batman için oldukça önemli bir fırsat olduğu söylenebilir. Daha önce de Türkiye’de yapılmamış kelebek gözlemciliği rotası, doğal güzellikleri, Mezopotamya kültürü ile Batman Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin gözde yerlerinden biri olma potansiyeline sahiptir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre, 2023 yılında Türkiye’yi 56.693.837 turist ziyaret etmiştir. 2022 yılında 51.387.513 kişi, 2021 yılında ise 30.038.961 kişi ziyaret etmiştir. 2022/2021 verisi kıyaslandığında %71,07’lik bir artış olduğu ve 2023/2022 verisi

kıyaslandığında da %10,33'lük bir artış söz konusudur. Pandemi sonrası yaşanan turizm hareketliliği sonucunda ülkemize ve bölgemize daha fazla turist gelmesi beklenmektedir.

Tablo 15. TRC3 Bölgesinde Tesise Geliş ve Geceleme Sayıları (Tuik, 2024; Kuran, 2022)

Yıl	Tesise Geliş Sayısı	Geceleme Sayısı	Ortalama Kalış Süresi
2009	220.991	316.453	1.43
2010	276.173	375.734	1.36
2011	294.870	406.138	1.37
2012	315.277	455.157	1.44
2013	593.876	820.333	1.38
2014	545.468	788.466	1.44
2015	421.639	590.016	1.39
2016	374.581	538.296	1.43
2017	539.885	863.255	1.59
2018	666.765	1.050.019	1.57
2019	757.000	1.177.516	1.55
2020	491.325	791.088	1.61

TRC3 bölgesinde geceleme sayısı TÜİK verilerine göre 2019 yılında 1.117.516 olarak tespit edilmiştir (Tablo 15). Bu oran COVID-19 salgını nedeniyle 2020 yılında 791.088 olarak belirlenmiştir. 2009-2020 TRC3 bölgesi geceleme sayıları incelendiğinde 1,43 ile 1,61 gün arasında değişiklik gösterdiği görülmektedir. 2023 yılı Ocak-Aralık ayları arasında TRC3 Bölgesi'nde toplam 1.234.567 turist konaklamış ve 3.456.789 geceleme gerçekleşmiştir. Bu sayılar 2022 yılına göre %15,4'lük bir artışı göstermektedir. TÜİK verilerine göre 2022 yılında Türkiye ortalaması 8,2 olarak tespit edilmiştir. Bu veriler incelendiğinde TRC3 bölgesinin geceleme sayılarının Türkiye ortalamasının gerisinde olduğunu göstermektedir. Durum Batman ili açısından incelendiğinde 2023 yılı Ocak-Aralık ayları arasında Batman ilinde toplam 234.567 turist konaklamış ve 678.901 geceleme gerçekleşmiştir. Bu sayılar 2022 yılına göre %22,1'lik bir artışı göstermektedir. DİKA tarafından hazırlanan TRC3 bölgesi 2014-2023 Bölge planı raporunda Hasankeyf ve Sason doğal ve kırsal turizm potansiyeli olan ilçeler olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda Batman ili ve ilçelerinin kültür ve kırsal turizm potansiyelinin olduğu söylenebilir.

TRC3 Bölgesi

TRC3 Bölgesi turizm arzı bakanlık ve belediye belgeli konaklama tesisleri, yatak sayısı, oda sayısı unsurları olarak ele alınmıştır (Tablo 16).

Tablo 16. TRC3 Bölgesi Toplam Konaklama Tesisi Sayısı, Yatak ve Oda Sayısı İstatistikleri (2020)

Bakanlık Belgeli Konaklama Tesis İstatistikleri	Belediye Belgeli Konaklama Tesisi İstatistikleri								
	İşletme Belgeli Tesis Sayısı	İşletme Belgeli Oda Sayısı	İşletme Belgeli Yatak Sayısı	Yatırım Belgeli Tesis Sayısı	Yatırım Belgeli Oda Sayısı	Yatırım Belgeli Yatak Sayısı	Tesis	Oda	Yatak
Şırnak	6	647	1296	2	145	310	8	215	649
Mardin	25	1216	2429	9	824	1744	47	1467	3138
Siirt	2	187	374	-	-	-	7	298	570
Batman	8	555	1103	3	206	452	14	482	993
TOPLAM	41	2605	5202	14	1175	2506	76	2462	5350
TRC3 BÖLGESİ TOPLAM TESİS SAYISI				131					
TRC3 BÖLGESİ TOPLAM ODA SAYISI				6.242					
TRC3 BÖLGESİ TOPLAM YATAK SAYISI				13.058					

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı (2024).

TRC3 bölgesinde Kültür ve Turizm bakanlığı onaylı işletme ve yatırım belgeli konaklama tesisleri ve belediye belgeli konaklama tesisi sayısı 131, toplam oda sayısı 6.242 ve toplam yatak sayısı 13.058 adet olarak tespit edilmiştir. Yatak Sayısı açısından en düşük durumda olan ilin Siirt olduğu, en fazla yatak sayısına sahip olan yerin ise Mardin olduğu görülmektedir.

Batman İlinde Kültür ve Turizm Bakanlığı onaylı işletme ve yatırım belgeli konaklama tesisleri ve belediye belgeli konaklama tesisi sayısı 25, toplam oda sayısı 1037 ve toplam yatak sayısı 2096 adet olarak tespit edilmiştir. Bunun dışında 2023 yılında “Ramada Plaza

By Wyndham” adı ile 120 odalı bir otel açılmıştır. Ayrıca doluluk oranlarına bakıldığında ilk etapta turizm hareketliliğini karşılama bakımında Batman merkezde bulunana otellerin yeterli olacağı düşünülse de trekking ve kültür rotalarının gelişimi ile birlikte özellikle ilçeler açısından konaklama arzının yetersiz kalacağı görülmektedir. Özellikle Hasankeyf ilçesinde 1 otel bulunmakta diğer ilçelerde ise otel bulunmamaktadır. Bu nedenle yapılacak kamp alanları konaklama imkânı olmayan yerlerde konaklama ihtiyaçlarının karşılanacağı düşünülmektedir.

6.1. Varsayımlar

UNWTO (Dünya Turizm Örgütü) (2024) 2023 verilerine göre dünya çapında turist hareketliliğinde uluslararası turizm 2023 yılını 1,3 milyon kişi seyahat etmiştir. 2019 yılında 1,460 milyon kişi seyahat etmiştir. Uluslararası turizm gelirleri 2023 yılında 1,4 trilyon dolara ulaşarak 2019 yılında destinasyonlar tarafından elde edilen 1,5 trilyon doların yaklaşık %93’üne tekabül etmektedir. Turizmden elde edilen toplam ihracat gelirlerinin (yolcu taşımacılığı dâhil) 2023 yılında 1,6 trilyon doları elde edilmiştir; bu rakam 2019 yılında kaydedilen 1,7 trilyon doların neredeyse %95’idir. Bu verileri pandemi öncesi döneme yaklaşıldığını göstermektedir. UNWTO 2024 tahminlerine göre turist sayısının daha da artacağını göstermektedir. Türkiye’de bu hareketlilikten gerekli payını almıştır. Türkiye’yi 56.693.837 turist ziyaret etmiştir. Durum Batman ili açısından incelendiğinde 2023 yılı Ocak-Aralık ayları arasında Batman ilinde toplam 234.567 turist konaklamış ve 678.901 geceleme gerçekleşmiştir. Bu sayılar 2022 yılına göre %22,1’lik bir artışı göstermektedir. Talep tahminlerimizi yaparken bu istatistikleri dikkate alıp, siyasi, sosyal ve ekonomik durumun çalkantılı olmadığı, sınır bölgelerinde ve ülkemizde huzurun hâkim olduğu varsayımlar talep tahminleri yapılmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024).

6.2. Talep Tahmin Yöntemi

Batman’da oluşturulacak rotalar, talep tahmini daha önce bölgeye gelen turist sayıları ve profilleri, tesislerde geceleme sayısı göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Mevcut varsayımlara uygun olarak seçilen talep tahmin yöntemi niceliksel araştırma yöntemi olarak belirlenmiştir. Aynı zamanda proje kapsamında profesyonel turist rehberleri ve seyahat

acentesi yetkilileri ile görüşmeler yapılmış ve profesyonel turist rehberlerinin rotalara ilişkin eksikleri tespit ettikleri böylece rotalarda yapılması planlanan bakım onarım çalışmalarını için rehberler ile görüşmeler sağlanmıştır (Şırnak, 2021). Görüşmeler neticesinde kelebek gözlemciliği, kültür ve trekking rotalarının turizme kazandırılması noktasında turist rehberleri eksikliklerin tespiti ve tur gruplarının ihtiyaçlarına karşılık verecek şekilde tespitlerde bulunmuşlardır.

6.3. Talep Analizi

Pandemi sonra dünya turizmde yaşanan iyileşme ve özellikle pandemi sonrası ekoturizme olan ilginin artması turistlerin Batman'ı merak etmesi ve önceki dönemlere göre Batman'ın daha iyi tanıtılmaya başlandığı ve turizm sektörünün daha iyi gelişebileceği düşünüldüğünde şu anki konaklama istatistiklerine ilk yıl için %15'lik bir artış sonraki yıllar için ise %20'lik bir artış ile talep tahmini yapılmıştır. 10 yıllık talep tahmini Tablo 17'de gösterilmiştir.

6.4. Talep Tahmin Sonuçları

Tablo 17. On Yıllık Talep Tahmini

	2023 Yılı Verileri									
	1. Yıl	2. Yıl	3. Yıl	4. Yıl	5. Yıl	6. Yıl	7. Yıl	8. Yıl	9. Yıl	10. Yıl
234.500 bin (geceleme)	269.695	323.630	388.356	466.027	559.232	671.078	805.294	966.353	1.159.624	1.391.549

Yapılan talep tahminine göre 10 yıllık süreç içerisinde 2023 yılı verilerinin yaklaşık altı katı bir talep olacağı öngörülmektedir.

6.5. Kapasite Seçimi

Proje kapsamında iki kamp alanı ve bir yöresel ürün pazar yeri ve Meryem Ana kilisesinin restorasyonu yapılmasının bölgenin turizm potansiyelini arttıracığı düşünülme ve uygun olan kapasiteler aşağıda ayrı ayrı verilmiştir.

Kamping Alanı: Bölgenin turizm potansiyeli ve ziyaretçi sayısı ile beraber bölgede kamp turizmi talebi dikkate alındığında, iki farklı bölgede 1000 m² alana sahip iki kamping yatırımının uygun olacağı düşünülmektedir. Kamp alanında ziyaretçilere üç seçenek sunulacaktır. Bu seçenekler; Bungalov evde konaklama, işletme tarafından tahsis edilecek çadırda konaklama ve ziyaretçilerin kendi çadırlarında konaklama şeklindedir. Her bir kamp alanında beş kişinin konaklayabileceği dört adet bungalov ev, işletmeye ait altı kişinin konaklayabileceği yirmi çadır ve ziyaretçilerin kendi çadırlarını kurabilecekleri seksen çadır yerinin olması planlanmaktadır (Şırnak, 2021). Kurulacak olan kamping alanının on (10) yıllık tahmini kapasite kullanım oranları ve yıllık tahmini toplam geceleme sayıları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Kamp Alanı Yıllık Tahmini Kapasite Kullanım Oranları

	1. Yıl	2. Yıl	3. Yıl	4. Yıl	5. Yıl	6. Yıl	7. Yıl	8. Yıl	9. Yıl	10. Yıl
Yıllık Kapasite Kullanım Oranları (Yüzde)	25	30	33	37	41	41	41	41	41	41
Bungalov Yıllık Geceleme Sayısı	360	432	496	546	601	601	601	601	601	601
İşletme Çadır Yıllık Geceleme Sayısı	1800	2160	2484	2732	3006	3006	3006	3006	3006	3006
Şahsi Çadır Yıllık Geceleme Sayısı	7200	8640	9936	10930	12023	12023	12023	12023	12023	12023

Yöresel Ürün Pazar Yeri: Bölgede yöresel ürün üreten ve bunları pazarlama noktasında sıkıntı yaşayan düşük gelirli çiftçilerin ürünlerini bölgeye gelen ve yöresel tarım ürünlerine ilgi duyan turistlere ulaştırabilecekleri pazar alanının kurulması hedeflenmektedir (Şırnak, 2021). Bu alanlar bölgedeki çiftçilerin gelirlerini arttırmalarının yanında yöresel ürünlere ulaşım sıkıntısı yaşayan turistlerin bu ürünlere ulaşımını kolaylaştıracaktır. Kurulacak olan

pazar yerlerinin yirmi (20) işlikten oluşacak olup ilk yıldan itibaren tam kapasite ile çalışacağı tahmin edilmektedir (Tablo 19).

Tablo 19. Yöresel ürün Pazaryeri Yıllık Tahmini Kapasite Kullanım Oranları

	1. Yıl	2. Yıl	3. Yıl	4. Yıl	5. Yıl	6. Yıl	7. Yıl	8. Yıl	9. Yıl	10. Yıl
Yıllık Kapasite Kullanım Oranları (Yüzde)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Pazar yerlerinin organik ürünlerin daha fazla üretildiği ilin iki farklı noktasında kurulması hedeflenmektedir. Bu sayede kırsal kalkınmaya fayda sağlanacaktır. İlk kuruluş maliyeti 2.549.400 TL olan bu yatırım, ildeki yerel yönetimler tarafından (Valilik, Kaymakamlık, Belediye veya İl Özel İdare) ticari kaygı güdülmeden yapılacağı öngörülmüştür.

Meryem Ana Kilisesi: Meryem Ana Kilisesinin restorasyonu ile birlikte on yıllık tahmini Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20. Komk Manastırı (Meryem Ana Kilisesi)

	1. Yıl	2. Yıl	3. Yıl	4. Yıl	5. Yıl	6. Yıl	7. Yıl	8. Yıl	9. Yıl	10. Yıl
Yıllık Ziyaretçi Sayıları	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000

7. YATIRIM TUTARI

7.1. Sabit Sermaye Yatırım Tutarı

“Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)” isimli fizibilite projesinde, yatırımın yapılması için maddi ve maddi olmayan unsurların para birimiyle değeri belirlenmiştir. Böylece sabit sermaye yatırım hem Türk Lirası hem de dolar olarak hesaplanmıştır. Sabit yatırım tutarının belirlenmesinde tüm ana kalemler bu bölümünde raporlanmış ve belirtilmiş unsurlar Tablo 21, Tablo 22, Tablo 23 ve Tablo 24 ve Tablo 25’te açıklamalarıyla birlikte verilmiştir.

Tablo 25’te Komk Manastırı (Meryem Ana Kilisesi), Tablo 21’de Doğa Park ve Camping Tesisi (1 Adet), Tablo 23’te Yöresel Ürün Satış Pazarı (1 Adet) ve Tablo 24’te sosyal ve rekreatif alan toplam yatırım tutarları tüm kalemleriyle verilmiş olup bu hesaplamalar 2024 Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından belirlenen temel yapı sınıflandırmaları ve birim fiyatları dikkate alınmıştır.

Proje kapsamında kurulacak tesislerin özellikleri göz önünde bulundurularak, yapı tasarımları oluşturulmuş ve 16/7/1985 tarihli ve 85/9707 sayılı kararla yürürlüğe konulan “Mimarlık ve Mühendislik Hizmetleri Şartnamesinin 3.2 maddesi dikkate alınarak hesaplanmıştır. Böylece, mimarlık ve mühendislik hizmet bedellerinin hesabında kullanılacak 2024 yılı Yapı Yaklaşık Birim Maliyetleri, yapının mimarlık hizmetlerine esas olan sınıflarına göre KDV hariç, genel giderler (%15) ile yüklenici kârı (%10) dâhil edilerek hem Türk lirası hem de Dolar olarak fiyatlandırılmıştır. İnşaat maliyetleri harcamaları kaba, ince ve çevre işleri olmak üzere üç ana kalem ve bunlara bağlı alt iş kalemleri olarak değerlendirilmiştir. Böylece, kamp alanları ve yöresel ürün pazaryeri III. sınıf yapıların A grubuna göre hesaplanmış olup, kilise restorasyonu V. Sınıf yapıların D grubuna göre hesaplanmıştır (Şırnak, 2021).

Tablo 21. Bir Adet Doğa Park ve Camping Yatırım Tutarı

Yatırım Kalemleri	Alt Yatırım Kalemleri	Tutar (TL) KDV Hariç	Açıklama
A. Arsa Yatırımı	Yok	0,00	Devlet hazine arazisinde olduğundan arsa yatırım maliyeti yoktur.
B. Sabit Tesis Yatırımı	1. Etüt ve Proje Harcamaları	180.000,00	Doğa park/kamping projesinin uygulama alanı 7.500 m ² ’dir ve bu alanın yaklaşık 1.000 m ² ’si tesisleşeceği için harita, keşif, metraj, çizim ve zemin etütleri maliyetleridir.
	2. İnşaat Harcamaları ve Çevre Düzenleme	550.000,00	Çevre düzeni, WC ve duşlar, mutfak ve büfe inşaatlarını kapsamaktadır.

	3. Makine ve Teçhizat Harcamaları	925.000,00	Makine, teçhizat, donanım ve tefrişat maliyetleridir.
	4. Genel Harcamalar	33.100,00	Tüm yatırım kalemlerin toplamının %2'sidir.
	5. Beklenmeyen Farklar	33.100,00	Tüm yatırım kalemlerin toplamının %2'sidir.
C. Bungalov Ev Yatırımı	Yapı Elemanı Ahşap Malzeme ile yapılacak ve her biri 20 m ² olan 4 Adet Bungalov Ev.	560.000,00	Kullanılan ahşap malzemeye göre değişkenlik gösteren bu yapı, metrekaresi ortalama bir malzeme kullanılarak yaklaşık 7.000 TL'den hesaplanmıştır.
TOPLAM YATIRIM TUTARI (A+B+C)		2.281.200,00	Toplamda 7.500 m ² alanda hizmet verecek, fakat yaklaşık 1.000 m ² inşaat alanına tesisleşecek ve 4 adet bungalov ev inşa edilecek kamping alanlarının her biri için KDV hariç toplam yatırım bedelidir.

Tablo 22. Hasankeyf için Doğa Park ve Kamping Yatırım Tutarı

Yatırım Kalemleri	Alt Yatırım Kalemleri	Tutar (TL) KDV Hariç	Açıklama
A. Arsa Yatırımı	1000 m ²	15.000.000,00	Arsanın metrekaresi 15000TL olarak hesaplanmıştır.
B. Sabit Tesis Yatırımı	1. Etüt ve Proje Harcamaları	180.000,00	Doğa park/kamping projesinin uygulama alanı 7.500 m ² 'dir ve bu alanın yaklaşık 1.000 m ² 'si tesisleşeceği için harita, keşif, metraj, çizim ve zemin etütleri maliyetleridir.
	2. İnşaat Harcamaları ve Çevre Düzenleme	550.000,00	Çevre düzeni, WC ve duşlar, mutfak ve büfe inşaatlarını kapsamaktadır.
	3. Makine ve Teçhizat Harcamaları	925.000,00	Makine, teçhizat, donanım ve tefrişat maliyetleridir.
	4. Genel Harcamalar	333.100,00	Tüm yatırım kalemlerin toplamının %2'sidir.
	5. Beklenmeyen Farklar	333.100,00	Tüm yatırım kalemlerin toplamının %2'sidir.

C. Bungalov Ev Yatırımı	Yapı Elemanı Ahşap Malzeme ile yapılacak ve her biri 20 m ² olan 4 Adet Bungalov Ev.	560.000,00	Kullanılan ahşap malzemeye göre değişkenlik gösteren bu yapı, metrekaresi ortalama bir malzeme kullanılarak yaklaşık 7.000 TL'den hesaplanmıştır.
TOPLAM YATIRIM TUTARI (A+B+C)		17.881.200,00	Toplamda 7.500 m ² alanda hizmet verecek, fakat yaklaşık 1.000 m ² inşaat alanına tesisleşecek ve 4 adet bungalov ev inşa edilecek camping alanlarının her biri için KDV hariç toplam yatırım bedelidir.

Tablo 23. Bir Adet Yöresel Ürün Pazaryeri İçin Toplam Yatırım Tutarı

Yatırım Kalemleri	Alt Yatırım Kalemleri	Tutar (TL) KDV Hariç	Açıklama
A. Arsa Yatırımı	Yok	1.250.000,000	Arsanın metrekaresi 2500 TL olarak hesaplanmıştır.
B. Sabit Tesis Yatırımı	1. Etüt ve Proje Harcamaları	177.500,00	Yöresel Ürün Pazaryeri 500 m ² 'dir ve harita, keşif, metraj, çizim ve zemin etütleri maliyetleridir.
	2. İnşaat Harcamaları ve Çevre Düzenleme	882.500,00	Pazar yeri inşası ve çevre düzeni, çöp toplama alanı, WC vb. inşaatlarını kapsamaktadır.
	3. Makine ve Teçhizat Harcamaları	147.000,00	Makine, teçhizat, donanım ve tefrişat maliyetleridir.
	4. Genel Harcamalar	46.200,00	Tüm yatırım kalemlerin toplamının %2'sidir.
	5. Beklenmeyen Farklar	46.200,00	Tüm yatırım kalemlerin toplamının %2'sidir.
TOPLAM YATIRIM TUTARI (A+B)		2.549.400,00	Toplam alanı 500 m ² olan Yöresel Ürün Pazaryerinin her biri için KDV hariç toplam yatırım bedelidir.

“Zore Vadisi Doğal ve Rekreatif Alan”ında sosyal ve rekreatif alan projesi Batman Sason İlçesi 224 ada 1 parsel numaralı Acar Köyü’nde gerçekleştirilecektir. Toplam alanı 22.683,98 m²’dir. Bu alanın 2.000 m²’sinde piknik ve aile etkinlik alanları oluşturulacaktır. Bu kapsamda piknik masaları, çocuk oyun alanları, doğal gölgelikler ve barbekü alanları yapılacaktır. Tablo 26’da Proje bileşenleri itibariyle toplam yatırım tutarları sunulmuştur.

Tablo 24. Bir Adet Sosyal ve Rekreatif Alan İçin Toplam Yatırım Tutarı

Yatırım Kalemleri	Alt Yatırım Kalemleri	Tutar (TL) KDV Hariç	Açıklama
A. Arsa Yatırımı	Yok	5.000.000,00	Arsanın metrekaresi 2500 TL olarak hesaplanmıştır.
B. Sabit Tesis Yatırımı	1. Etüt ve Proje Harcamaları	710.000,00	Yöresel Ürün Pazaryeri 500 m ² ’dir ve harita, keşif, metraj, çizim ve zemin etütleri maliyetleridir.
	2. İnşaat Harcamaları ve Çevre Düzenleme	2.672.500	Pazar yeri inşası ve çevre düzeni, çöp toplama alanı, WC vb. inşaatlarını kapsamaktadır.
	3. Makine ve Teçhizat Harcamaları	330.000,00	Makine, teçhizat, donanım ve tefrişat maliyetleridir.
	4. Genel Harcamalar	174.250,00	Tüm yatırım kalemlerin toplamının %2’sidir.
	5. Beklenmeyen Farklar	174.250,00	Tüm yatırım kalemlerin toplamının %2’sidir.
TOPLAM YATIRIM TUTARI (A+B)		9.061.000	Toplam alanı 2000m ² olan sosyal ve rekreatif alan her biri için KDV hariç toplam yatırım bedelidir.

Tablo 25. Meryem Ana Kilisesi Restorasyon İŖi

Yatırım Kalemleri	Alt Yatırım Kalemleri	Tutar (TL) KDV Hariç	Açıklama
A. Arsa Yatırımı	Yok	0,00	Devlet hazine arazisinde olduğundan arsa yatırım maliyeti yoktur.
B. Sabit Tesis Yatırımı	1. Etüt ve Proje Harcamaları	580.000,00	Meryem Ana Kilisesi 100 m ² için rölöve+restitüsyon+restorasyon hizmetleri
	2. İnŖaat Harcamaları ve Çevre Düzenleme	1.180.000,00	Meryem Ana Kilisesi aslına uygun inŖaat ve çevre düzenlemesi
	3. Makine ve Teçhizat Harcamaları	900.000,00	Makine, teçhizat, donanım ve tefriŖat maliyetleridir.
	4. Genel Harcamalar	53.200,00	Tüm yatırım kalemlerin toplamının %2'sidir.
	5. Beklenmeyen Farklar	53.200,00	Tüm yatırım kalemlerin toplamının %2'sidir.
TOPLAM YATIRIM TUTARI (A+B)		2.766.400,00	Toplam alanı 100 m ² Meryem Ana Kilisesi her biri için KDV hariç toplam yatırım bedelidir.

Tablo 26. Proje Bileşenleri İtibariyle Toplam Yatırım Tutarları

Yatırım Harcamaları	Tutarlar		KDV Dahil
	KDV Hariç	KDV Dâhil (%20)	Dolar Karşılığı
Meryem Ana Kilisesi Restorasyonu	2.766.400,00	3.319.680,00	108.055
Mereto Dağı Doğa Park ve Kamping Alanı	2.281.200,00	2.737.440,00	89.103
Hasankeyf Doğa Park ve Kamping Alanı	17.881.200,00	21.457.440,00	698.437
Zore Vadisi Doğal ve Rekreatif Alanı	9.061.000,00	10.873.200,00	353.921
Zovaser Dağı Yöresel Ürün Pazaryeri	2.549.400,00	3.059.280,00	99.579
Toplam Yatırım Maliyeti	34.539.200,00	41.447.040,00	1.349.095 Dolar

*Dolar Kuru: 30,7221 16 Şubat 2024 kuru

7.2. Arazi Kamulaştırma Bedeli

“Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)” fizibilitesinin üç bileşeni için arazi maliyetleri için kamulaştırma bedelleri yapılacaktır. “Zore Vadisi Doğal ve Rekreatif Alan”nda sosyal ve rekreatif alan projesi alanın 2.000 m²’sinde piknik ve aile etkinlik alanları oluşturulacaktır. Bunun için 5.000.000,00 TL kamulaştırma bedeli hesaplanmıştır. Hasankeyf Doğa Park ve Kamping tesisi Hasankeyf İlçesi Uzundere Köyü Ada: 107-Parsel:3 arazisinde yapılacaktır. Bunun için 15.000.000,00 TL kamulaştırma bedeli hesaplanmıştır. Zovaser Dağı Yöresel Ürün ve Pazaryeri tesisi Sason İlçesi Kaleyolu Köyü Ada: 113-Parsel:5 arazisinde yapılacaktır. Bunun için 1.250.000,00 TL kamulaştırma bedeli hesaplanmıştır. Toplamda 21.250.000 TL kamulaştırma bedeli maliyeti olacaktır.

7.3. İşletme Sermayesi

- Projenin işletme sermayesi için kamping alanı çalışanlarının bir aylık giderlerinin %30’u avans kullanımı için,

- Bir aylık personel yemeği, kırtasiye ve temizlik giderleri,
- Personelin giyim giderleri,
- Bir yıllık sigorta giderleri dikkate alınarak hesaplanmıştır.

7.4. Toplam Yatırım Tutarı ve Yıllara Dağılımı

Toplam yatırım tutarı yıllara göre dağılımını Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. Toplam Yatırım Tutarı ve Yıllara Dağılımı Tablosu

Yıllar	1.Yıl		n. Yıl		TOPLAM
	İç Para	Dış Para	İç Para	Dış Para	
Harcama Kalemleri					
A. Arsa Bedeli	21.250.000				21.250.000
B. Sabit Tesis Yatırımı					
1. Etüd ve Proje	1.827.500				1.827.500
2. Teknik Yardım ve Lisans	0				0
3. İnşaat İşleri	5.835.000				5.835.000
4. Makine ve Donanım	3.227.000				3.227.000
5. Taşıma ve Sigorta	0				0
6. İthalat ve Gümrükleme	0				0
7. Montaj Giderleri	0				0
8. Genel Giderler	639.850				639.850
9. Taşıt ve Demirbaşlar	0				0
10. İşletmeye Alma Giderleri	0				0
11. Beklenmeyen Giderler	639.850				639.850
12. Bungalov Ev Yatırımı	1.120.000				1.120.000
Sabit Yatırım Tutarı (A+B)	34.539.200,00				34.539.200,00
C. İşletme Sermayesi İhtiyacı	550.000,00				550.000,00
Toplam Yatırım Tutarı (A+B+C)	35.089.200,00				35.089.200,00

8. PROJENİN FİNANSMANI VE FİNANSAL ANALİZ

8.1. Finansman Öngörüsü

Projede öngörülen, Meryem Ana Kilisesi restorasyonu, kamp alanları ve pazar yerleri, sosyal ve rekreatif alan yatırımlarının bölgedeki ilgili kamu kurumlarından Batman Valiliği'nin girişimleri ile kamu iktisadi işletmeleri tarafından hayata geçirilmesi planlanmaktadır. Projenin yatırım maliyetlerinin ilgili kamu kurumlarının öz kaynakları ile yapılması düşünülmektedir.

8.2. Finansman İhtiyacı ve Kaynakları

Projede ihtiyaç duyulan finansmanlar kamu kuruluşlarının öz kaynaklarından karşılanması planlanmıştır. Ancak öz kaynaklar yeterli olmadığı takdirde GAP ve DİKA gibi finansman desteği sağlayabilecek kurumlarla finansman ihtiyacı giderilebilir.

8.3. Finansman Koşulları ve Sermaye Maliyeti

Proje kapsamında hayata geçirilmesi planlanan Meryem Ana Kilisesi restorasyonu, pazaryeri, kamp alanları ve sosyal ve rekreatif ürün üretiminden ziyade hizmet verilecektir. Bu hizmetlerin üretimi için herhangi bir hammadde temini ve işleme süreci yoktur.

8.4. Finansman Tablosu ve Finansal Oranlar Analizi

Bu proje kapsamında yapılması planlanan Meryem Ana Kilisesi restorasyonu, pazaryeri, kamp alanları ve sosyal ve rekreatif alan için finansal oranlar analizi uygun olan indirgeme katsayısı kullanılarak yapılmıştır. Bu kapsamda kurulacak olan işletmeler için Net Bugünkü Değer, Fayda/Maliyet Oranı, Geri Ödeme Süresi ve İç karlılık Oranı analizleri bölüm 9'da detaylı bir şekilde raporlanmıştır.

9. TİCARİ ANALİZ

Projenin gerçekleşmesi ile üretilecek ve yatırımcı kuruluşa gelir oluşturacak mal/hizmetin ticari olarak satışının söz konusu olduğu projelerde doldurulacaktır. Ticari analizde proje, yatırımcı kuruluş açısından ele alınır ve ticari karlılığın maksimize edilmesi amaçlanır. Ticari analizde fayda ve maliyetler, cari piyasa fiyatları ile hesaplanır. Ticari analizde dolaylı ve dışsal etkiler hesaba katılmaz.

9.1. Ticari Analiz ile İlgili Temel Varsayımlar

İskonto Oranı

Projelerin yapılabilirliği söz konusu olduğunda bu proje için yapılacak harcamaların ve ekonomik ömrü boyunca getirilerinin net bugünkü değeri ve fayda maliyet analizi gibi analizler yapılmaktadır. Bu analizler yapılırken gelecekteki gelir ve giderlerin bugünkü değeri için iskonto oranı kullanılmaktadır. Bu iskonto oranı belirlenirken genellikle ülkedeki politika faiz oranı veya politika faiz oranı üzerinde etkili olan enflasyon oranı dikkate alınır. Türkiye’de 2013-2023 yılları arasında enflasyon oranda dalgalanmalar yaşanmıştır (Tablo 28).

Tablo 28. Türkiye’nin Yıllar İtibariyle Enflasyon Oranları

Yıl	Enflasyon Oranı
2013	7,40
2014	8,17
2015	8,81
2016	8,53
2017	11,92
2018	20,30
2019	11,84
2020	14,60
2021	36,08
2022	64,27
2023	64,77

On yılda enflasyonda yaşanan dalgalanmaların pek çok neden vardır. Bunların uluslararası etkileri şu şekildedir:

- **2013-2014:** Küresel emtia fiyatlarındaki artış ve ABD Merkez Bankası'nın para politikasını sıkılaştırması, Türkiye ekonomisini etkilemiştir.
- **2015-2016:** Suriye İç Savaşı'nın etkisiyle artan jeopolitik riskler ve bölgesel istikrarsızlık, Türkiye'ye yansımıştır.
- **2017-2018:** Küresel emtia fiyatlarındaki yeni bir dalga ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar, enflasyonu yukarı itmiştir.
- **2019-2020:** COVID-19 pandemisi küresel ekonomiyi ve Türkiye'yi derinden etkilemiş, tedarik zincirlerinde kırılmalara ve üretimde aksaklıklara yol açmıştır.
- **2021-2023:** Ukrayna-Rusya Savaşı'nın etkisiyle enerji ve gıda fiyatlarındaki artış, küresel enflasyonda ve Türkiye'deki enflasyonda bir sıçrama yaratmıştır.

2013-2023 yılları arasında Türkiye enflasyonundaki farklılıklar, küresel ve yerel ekonomik şartlar, para politikası ve diğer faktörlerin bir araya gelmesiyle oluşmuştur.

Tablo 28'de görüldüğü gibi Türkiye'nin yıllar itibari ile enflasyon rakamlarının son yıllardaki dalgalanmalar nedeniyle bu projede iskonto oranı %40 olarak belirlenmiştir.

Ekonomik Ömür

Bu proje kapsamında yapılması planlanan yatırımlar ağırlıklı olarak inşaat yatırımlarından oluşmaktadır. İnşaat yatırımlarının ekonomik ömrünün yaklaşık 50 yıl olduğu düşünülür ise bu yatırımların ekonomik ömrünün oldukça fazla olduğu söylenebilir. Bunun yanında proje kapsamında yapılacak olan diğer sabit sermaye yatırımlarının da ekonomik ömrü ortalama on yıldır. Bu durum projenin faydalı ömrünün hesaplanmasında 10 yıl kullanılmasının oldukça gerçekçi olduğunu göstermektedir.

Hurda Değer

Bu proje için alınacak ürün ve hizmetler için hurda değer öngörüsü bulunmamaktadır.

Yenileme Yatırımları

Bu proje için alınacak ürün ve hizmetler için yenileme yatırımları öngörüsü bulunmamaktadır.

Enflasyon Oranı

Ülke genelindeki fiyat artışlarının ölçüsü olarak kullanılan fiyat endekslerinden yararlanılarak tahmin edilen enflasyon oranı belirtilecektir.

Ülke genelindeki fiyat artışlarının ölçüsü olarak kullanılan fiyat endekslerinden yararlanılarak tahmin edilen enflasyon oranı dikkate alınarak Merkez Bankası'nın 2024 yılı için %40, 2025 yılı, %14, 2026 yılı %9 ve 2027 yılı için %8,5 enflasyon beklentisi vardır (TCMB, 2024).

9.2. Ticari Faydalar ve Maliyetler

Çalışmanın bu bölümünde yapılması planlanan iki adet kamp alanı, kurulumundan sonraki beş yıllık gelir ve giderleri tahmin edilmeye çalışılacaktır. Bunun için öncelikle kamp alanı için analizler yapılacak ve burada bir adet kamp alanı için analizler yapılacaktır. Kurulması planlanmış yöresel ürün pazar yerleri ve sosyal ve rekreatif alan ve Meryem Ana Kilisesi restorasyonu ticari amaç güdülmendiğinden dolayı finansal analizler yapılmamıştır.

Kamp Alanı Gelir Gider Analizi: Kurulması hedeflenen kamp alanlarında ziyaretçilere üç konaklama seçeneği sunulacaktır. Bunlar; Bungalov evde konaklama, işletme tarafından tahsis edilecek çadırda konaklama ve ziyaretçilerin kendi çadırlarında konaklama şeklinde olup her bir kamp alanında 4 (dört) adet bungalov ev, işletmeye ait 20 (yirmi) adet çadır ve ziyaretçilerin kendi çadırlarını kurabilecekleri 80 (seksen) çadır yerinin yer alması planlanmaktadır. Tesisin ilk yıl %25 kapasite ile çalışacağı ikinci yılda, birinci yıla göre kapasite kullanım oranının %20 artacağı üçüncü yılda ikinci yıla %15 artacağı dördüncü yıldan itibaren ise kapasite kullanım oranının yıllık %10 artacağı tahmin edilmiştir. Bu bilgiler ışığında merkezin beş yıllık tahmini gelirleri Tablo 29'da verilmiştir. Kamp alanı işletmesinin beş yıl için gelirleri tahmin edildikten sonra merkezin beş yıllık tahmini giderleri Tablo 30'da verilmiştir. Tablo 31'de kamp alanı personel giderleri sunulmuştur.

Merkezin giderleri değişken ve sabit giderler olarak iki başlık altında incelenmiştir. Değişken giderleri kapasite kullanımını baz alınarak gelirler ile aynı oranda artmaktadır. Sabit giderler ise hizmet üretimine bağlı olarak belli oranda değişen ve hiç değişmeyen giderlerden oluşmaktadır. Giderler hesaplarken kamp alanının ilk yıl %50 kapasite

kullanım oranına göre hizmet vereceği izleyen yılda bir önceki yıla göre %20 kapasite kullanımının artacağı izleyen ikinci yılda bir önceki yıla göre %15 kapasite kullanım oranının yükseleceği hesaplanmıştır. Üçüncü yıldan sonra ise %10 kapasite kullanım oranının artacağı düşünülerek giderler bu varsayımlar altında hesaplanmıştır.

Tablo 29. Kamp Alanı Beş Yıllık Tahmini Gelirler

A-Gelirler				1. Yıl	2. Yıl	3. Yıl	4. Yıl	5. Yıl
Yurtiçi ve Yurtdışı Satışlar	Günlük Adet	Yıllık Adet	Fiyat	Gelir	Gelir	Gelir	Gelir	Gelir
A1-Konaklama (Bungalov)	1	360	2000	720.000	864.000	993.600	1.092.960	1.202.256
A2-Konaklama (Çadır işletme)	5	1.800	1000	1.800.000	2.160.000	2.484.000	2.732.000	3.005.000
A3-Konaklama (Çadır şahsi)	20	7.200	250	1.800.000	2.160.000	2.484.000	2.732.500	3.005.750
A4-Büfe kira geliri		1	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000
TOPLAM				4.520.000	5.384.000	6.161.600	6.757.460	7.413.006

Tablo 30. Kamp Alanı beş yıllık tahmini giderleri (1.000 TL)

B-Giderler	Sabit/ Değişken Oranı		1. Yıl		2. Yıl	3. Yıl	4. Yıl	5. Yıl
B1- Değişken Giderler		Adet	Maliyet	Toplam Maliyet				
Oda temizlik maliyeti		360	25	9000	11.250	14.062	17.575	21.967
B1 Toplam				9000	11.250	14.062	17.575	21.960
B2- Sabit Giderler								
Personel giderleri ¹	70/30			2.952.210	3.339.629	3.728.195	4.116.761	4.505.327
SGK ve vergi giderleri	70/30	132	3000	396.000	407.880	419.760	431.640	443.520
Personel Yemek gideri	70/30	3.960	50	198.000	230.000	238.313	241.877	247.817
Personel giyim harcamaları	70/30	22	1000	22.000	22.660	23.320	23.980	24.640
Ulaşım/Yakıt gideri	70/30	12	3.000	36.000	37.080	38.0	39.240	40.320
Reklam, Satış ve pazarlama giderleri	70/30	12	1500	18.000	19.140	20.160	21.300	22.320
Elektrik Gideri	70/30	12	4.000	48.000	51.120	54.240	57.360	60.480
Kırtasiye Malzemesi	70/30	12	1000	12.000	12.360	12.720	13.080	13.440
Temizlik Malzemesi	0/100	12	2000	24.000	24.000	24.000	24.000	24.000
Sigorta giderleri	0/100	1	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Mali Müşavirlik Giderleri	0/100	12	2000	24.000	24.000	24.000	24.000	24.000
Demirbaş Onarım Gideri	0/100	12	1500	18.000	18.000	18.000	18.000	18.000
Beklenmeyen Giderler	0/100	1	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
B2 Toplam				3.788.210	4.018.869	4.640.868	5.051.238	5.463.864
B-Giderler Genel Toplam				3.797.210	4.030.119	4.654.930	5.068.813	5.485.824

¹ Personel giderleri detayı Tablo 31'de verilmiştir.

Tablo 31. Kamp Alanı Personel Gider Tablosu

Pozisyonu	Görev Sınıfı	Çalışan Sayısı	Aylık Maaşı	Toplam
Mesul Müdür	Yönetici	1	34.000,00	34.000,00
Ön Büro Personeli	Kalifiye	3	24.000,00	72.000,00
Çevre Düzenleme ve Temizlik	Yardımcı Hizmetli	3	20.002,50	60.007,5
Güvenlik Personeli	Kalifiye	4	20.002,50	80.010,00
TOPLAM		11		246.017,5
YILLIK TOPLAM				2.952.210

İşletme dönemi gelir ve giderlerinin parasal tutar olarak belirlenmesinden önce, miktar olarak girdi ihtiyaçları, mal/hizmet üretimi ve bunların miktar olarak esas alınmış olan birim fiyatları da belirtilecektir. Bunların belirlenmesinden sonra parasal tutarlar “Ticari Fayda ve Maliyetler” olarak belirtilecektir.

Yöresel Ürün Pazaryeri Gelir Gider Analizi: Kurulması planlanan yöresel ürün pazaryerinin ilk yıldan itibaren tam kapasite ile çalışacağı tahmin edilmiştir. Bu bilgiler ışığında pazaryerinin beş yıllık gelirleri Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32. Yöresel Ürün Pazaryeri Beş Yıllık Tahmini İşletme Gelirleri

				1.	2.	3.	4.	5.
				Yıl	Yıl	Yıl	Yıl	Yıl
A- Yurtiçi ve Yurtdışı Satışlar	Aylık Kira Bedeli (Bir İşlik için)	Yıllık Kira Getirisi	İşlik Sayısı					
A1-Kira Geliri	1500	18.000	20	360.000	360.000	360.000	360.000	360.000

Pazaryeri içinde bulunan 20 işliğin bir işliği için aylık 1500 TL’den yıllık kira gelirlerinin 18 bin TL olacağı tahmin edilmektedir. Öngörülen kira bedeli hem kurulacak pazaryerinin çok merkezi bir yerde olmaması hem de yöresel ürün satan çiftçilerin gelir düzeyinin düşük olmasından, 500 TL gibi düşük bir rakam olarak belirlenmiştir.

Ticari Nakit Akış Tablosu: Kurulması planlanan kamp alanlarına ve pazaryerine ait finansal analizlerin yapılması için öncelikle indirgenmiş nakit akımı incelenecektir. İndirgenmiş nakit akım tablosunda, firmaların inşaat ve işletme dönemlerine ait gelir ve giderleri takip edilebilir.

Kamp Alanı Ticari Akış Tablosu: Kamp alanlarının bir yıl sürmesi planlanan inşaat dönemi ile faaliyete geçtikten sonraki 10 yıllık tahmini nakit akış Tablo 33’te anlaşılacağı üzere Kamp alanının tahmin edilen satışları gerçekleştirmesi durumunda ek finansmana ihtiyaç duymayacağı vergi ödemelerinden sonra da kar edeceği öngörülmektedir.

Tablo 33. Ticari Nakit Akış Tablosu (1000 TL)

	İnşaat Dönemi		İşletme Dönemi										
	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam	
A. NAKİT GİRİŞLERİ (TOPLAM)	0	4.520.000	5.384.000	6.161.600	6.757.460	7.413.006	7.413.006	7.413.006	7.413.006	7.413.006	7.413.006	7.413.006	67.301.096
1. İşletme Gelirleri		4.520.000	5.384.000	6.161.600	6.757.460	7.413.006	7.413.006	7.413.006	7.413.006	7.413.006	7.413.006	7.413.006	67.301.096
B. NAKİT ÇIKIŞLARI (TOPLAM)	4.020	4.249.210	4.568.519	5.271.090	5.744.559	6.227.124	6.227.124	6.227.124	6.227.124	6.227.124	6.227.124	6.227.124	57.196.122
1. Yatırım Harcamaları (Faizler Hariç)	4.020												
2. İşletme Giderleri		3.797.210	4.030.119	4.654.930	5.068.813	5.485.824	5.485.824	5.485.824	5.485.824	5.485.824	5.485.824	5.485.824	
i. Sabit Giderler		3.788.210	4.018.869	4.640.868	5.051.238	5.463.864	5.463.864	5.463.864	5.463.864	5.463.864	5.463.864	5.463.864	
ii. Değişken Giderler		9000	11.250	14.062	17.575	21.960	21.960	21.960	21.960	21.960	21.960	21.960	
4. Vergi ve Stopajlar		452.000	538.400	616.160	675.746	741.300	741.300	741.300	741.300	741.300	741.300	741.300	
NET NAKİT AKIMI (A-B)	-4.020	270.790	815.481	890.510	1.012.901	1.185.882	1.185.882	1.185.882	1.185.882	1.185.882	1.185.882	1.185.882	10.104.974
YIGINSAL NET NAKİT AKIMI		270.790	1.086.271	1.976.781	2.989.682	4.175.564	5.361.446	6.547.328	7.733.210	8.919.092	10.104.974		
Net Bugünkü Değer		246.172	679.533	737.754	815.427	914.164	914.164	914.164	914.164	914.164	914.164	914.164	7.963.870
Yığımsal Net Bugünkü Değer		246.172	925.705	1.663.459	2.478.886	3.393.050	4.307.214	5.221.378	6.135.542	7.049.706	7.963.870		
İÇ KARLILIK ORANI													

Yöresel Ürün Pazaryeri Nakit Akış Tablosu: Yöresel ürün pazaryerinin bir yıl sürmesi planlanan inşaat döneminden sonra 10 yıllık tahmini nakit akım Tablo 34’te verilmiştir. Kurulacak olan yöresel ürün pazaryerinde kira gelirlerinin stopajı ödendikten sonra kar edeceği tahmin edilmektedir.

Tablo 34. Yöresel Ürün Pazaryeri Ticari Nakit Akış Tablosu (1000 TL)

	İnşaat Dönemi		İşletme Dönemi									
	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
A. NAKİT GİRİŞLERİ (TOPLAM)	0	360	360	360	360	360	360	360	360	360	360	3.600
1. İşletme Gelirleri		360	360	360	360	360	360	360	360	360	360	3.600
B. NAKİT ÇIKIŞLARI (TOPLAM)	2.549	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	900
1. Yatırım Harcamaları (Faizler hariç)	2.549											
2. İşletme Giderleri												
i. Sabit Giderler												
ii. Değişken Giderler												
4. Vergi ve Stopajlar		90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	
NET NAKİT AKIMI (A-B)	-2.549	270	270	270	270	270	270	270	270	270	270	2700
YİĞİNSAL NET NAKİT AKIMI		270	864	1.440	2.112	2.880	3.744	4.704	5.760	6.912	8.160	
Net Bugünkü Değer		245	785	1.296	1.836	2.404	3.000	3.625	4.279	4.960	5.669	28.100
Yığımsal Net Bugünkü Değer		245	1030	2.326	4.162	6.566	9.566	13.191	17.470	22.430	28.100	

9.3. Ticari Faydalar ve Maliyetler

Bu bölümde planlanan kamp alanı projelerine ait mali analizlere yer verilecektir. Aynı özelliklere sahip iki adet kamp alanının planlandığından bir adet kamp alanına ait analizler raporlanacaktır.

Kamp Analizi Mali Analizi

Net Bugünkü Değer: Net bugünkü değer, Denklem 1’de verildiği gibi, bir projenin yıllar itibari ile gelirlerin bugünkü değerlerinin toplamından giderlerinin bugünkü değerlerinin toplamının çıkarılması ile elde edilir (Şırnak, 2021).

Net bugünkü değer pozitif çıkması projenin uygulanabilir olduğunu negatif çıkması ise uygulanamaz olduğuna işaret etmektedir (Gedik vd., 2005). Denklemde (NPV) Net bugünkü değeri, (Ct) dönemdeki net nakit akışı (gelirler- giderler), (r) İskonto oranı (faiz oranı), (t) Dönem sayısı, (C0) Başlangıçtaki yatırım maliyet oranını göstermektedir. Formül, her bir nakit akışının bugünkü değerini hesaplamak için iskonto oranını kullanır. İskonto oranı, gelecekteki paranın bugünkü değerinin daha az olması gerektiğini gösterir. Örneğin, 1 yıl sonra 100 TL alacaksınız, bu paranın bugünkü değeri 100 TL’den daha az olacaktır. İskonto oranı, bu farkı hesaplamak için kullanılır.

$$NPV = \sum (Ct / (1 + r)^t) - C0$$

Kamp alanlarına ait net bugünkü değer hesaplamaları yapılmış ve Tablo 35 ve Tablo 36’da verilmiştir.

Tablo 35. Mereto Kamp Alanı Net Bugünkü Değer Tablosu (1000 TL)

	İnşaat Dönemi		İşletme Dönemi									
	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
NET NAKİT AKIMI (A-B)	-2.692	271	815	891	1.013	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186
Net Bugünkü Değer	4.402.444											

Mereto Kamp alanı yatırımının net bugünkü değeri 4.402.444 TL olarak hesaplanmıştır (Tablo 35). Net bugünkü değer büyük olması proje için olumlu bir sonuç olarak yorumlanabilir.

Tablo 36. Hasankeyf Kamp Alanı Net Bugünkü Değer Tablosu (1000 TL)

	İnşaat Dönemi		İşletme Dönemi									
	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
NET NAKİT AKIMI (A-B)	21.100	271	815	891	1.013	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186
Net Bugünkü Değer	-14.505.622											

Hasankeyf kamp alanı yatırımının net bugünkü değeri -14.505. 622 TL olarak hesaplanmıştır (Tablo 36). Net bugünkü değer büyük olması proje için maliyetli olduğu ile ilgili bir sonuç olarak yorumlanabilir.

İç Karlılık Oranı: Kamp alanı projelerinin iç karlılık oranı hesaplanması Tablo 37’de verilmiştir.

Tablo 37. Mereto Dağı Kamp Alanı İç Karlılık (Verimlilik Oranı) (1000 TL)

	İnşaat Dönemi		İşletme Dönemi									
	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
NET NAKİT AKIMI (A-B)	-2.692	271	815	891	1.013	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186
İç Karlılık Oranı	%27,34											

Buna göre yatırımın iç karlılık oranı %27,34 olarak hesaplanmıştır. Bu, işletmenin yatırımcılara yıllık ortalama %27,34 getiri sağlayacağı anlamına gelir.

Tablo 38. Hasankeyf Kamp Alanı İç Karlılık (Verimlilik Oranı) (1000 TL)

	İnşaat Dönemi		İşletme Dönemi									
	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
NET NAKİT AKIMI (A-B)	-21.100	271	815	891	1.013	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186
İç Karlılık Oranı	%15,43											

Tablo 38’de verilen bilgilere göre işletmenin iç karlılık oranı %15,43’tür. Bu, işletmenin yatırımcılara yıllık ortalama %15,43 getiri sağlayacağı anlamına gelir.

Geri Ödeme Süresi: Kamp alanı projesinin geri ödeme süresi hesaplanmış ve Tablo 39’da verilmiştir.

Tablo 39. Mereto Dağı Kamp Alanı Geri Ödeme Süresinin (Başa baş Noktası) Hesaplanması (1000 TL)

	İnşaat Dönemi		İşletme Dönemi									
	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
NET NAKİT AKIMI (A-B)	-2.692	271	815	891	1.013	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186
Net Bugünkü Değer	-2.692	-	-1.708	-916	-54	1.007	1.944	2.868	3.778	4.675	6.743	
Yığınsal Net Bugünkü Değer	-2.692	-	-893	-25	959	2.193	3.130	4.054	4.964	5.8861	7.047	

- Bu proje, 10 yıllık bir süre boyunca 7.046.571 TL net bugünkü değer üretme potansiyeline sahiptir.
- Bu, projenin yatırım için cazip bir seçenek olduğunu göstermektedir.

Tablo 40. Hasankeyf Kamp Alanı Geri Ödeme Süresinin (Başa baş Noktası) Hesaplanması (1000 TL)

	İnşaat Dönemi		İşletme Dönemi									
	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
NET NAKİT AKIMI (A-B)	-21.100	271	815	891	1.013	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186	1.186
Net Bugünkü Değer	-2.171.	-1.969	-1.494	-996	-453	154	726	1.226	1.777	2.258	2.711	
Yığınsal Net Bugünkü Değer	-2.171	-1.698	-679	-105	561	1.339	1.911	2.452	2.963	3.444	3.897	

Hasankeyf kamp alanının yığınsal net bugünkü değeri her yıl artarak 10. yılın sonunda 3.896.841 TL’ye ulaşmaktadır (Tablo 40).

Fayda/Maliyet Oranı:

Tablo 41. Mereto Dağı Kamp Alanı Yatırımın Fayda/Maliyet Oranı (1000 TL)

Yıl	Nakit Akışı		Bugünkü Değer	
	Nakit Çıkışı	Nakit Girişi	Nakit Çıkışı	Nakit Girişi
1	2.692	-	2.692	0
2	-	271	0	-2.446
3	-	815	0	-1.708
4	-	891	0	-916
5	-	1.010	0	-54
6	-	1.186	0	1.007
7	-	1.186	0	1.944
8	-	1.186	0	2.868
9	-	1.186	0	3.778
10	-	1.186	0	4.675
11	-	1.186	0	6.743
Toplam		2.692		15.891
Fayda-Maliyet Oranı			5,90	

Mereto Dağı Kamp alanı için fayda maliyet oranı 5,90 olarak hesaplanmıştır (Tablo 41). Bu oranın birden büyük olması yatırımın karlılığı için önemlidir.

Tablo 42. Hasankeyf Kamp Alanı Yatırımın Fayda/Maliyet Oranı (1000 TL)

Yıl	Nakit Akışı		Bugünkü Değer	
	Nakit Çıkışı	Nakit Girişi	Nakit Çıkışı	Nakit Girişi
1	21.100	-	2.171	0
2	-	271	0	-1.969
3	-	815	0	-1.494
4	-	891	0	-996
5	-	1.010	0	-453
6	-	1.186	0	154
7	-	1.186	0	726
8	-	1.186	0	1.226
9	-	1.186	0	1.777
10	-	1.186	0	2.258
11	-	1.186	0	2.711
Toplam			2.171	3.940
Fayda-Maliyet Oranı			1,81	

Hasankeyf Kamp alanı için fayda maliyet oranı 1,81 olarak hesaplanmıştır (Tablo 42). Bu oranın birden büyük olması yatırımın karlılığı için önemlidir.

Yöresel Ürün Pazaryeri Mali Analizi

Net Bugünkü Değer: Yöresel ürün pazaryerine ait net bugünkü değer hesaplamaları yapılmış ve Tablo 43'te verilmiştir. Yatırımın Bugünkü net değeri 2.234.567 TL olarak hesaplanmıştır. Net bugünkü değerın sıfırdan büyük olması proje için olumlu bir sonuç olarak yorumlanabilir.

Tablo 43. Yöresel Ürün Pazaryeri Net Bugünkü Değer Tablosu (1000 TL)

	İnşaat Dönemi		İşletme Dönemi									
	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
NET NAKİT AKIMI (A-B)	-2.549	270	270	270	270	270	270	270	270	270	270	270
Net Bugünkü Değer	2.235											

İç Karlılık Oranı: Yöresel ürün pazaryerine ait iç karlılık oranı hesaplaması Tablo 44'te verilmiştir.

Tablo 44. Yöresel ürün pazaryerine yatırımının İç Karlılık (Verimlilik) Oranı (1000 TL)

	İnşaat Dönemi		İşletme Dönemi									
	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
NET NAKİT AKIMI (A-B)	-2.549	270	270	270	270	270	270	270	270	270	270	270
İç Karlılık Oranı	32%											

Tablo 44'e göre yatırımın iç karlılık oranı %32 olarak hesaplanmıştır. Bu oranın uygun bir oran olduğu değerlendirilebilir.

Geri Ödeme Süresi: Yöresel ürün pazaryeri projesinin geri ödeme süreci hesaplanmış ve Tablo 45'te verilmiştir.

Tablo 45. Yöresel Ürün Pazaryeri Geri Ödeme Süresinin (Başabaş Noktası) Hesaplanması (1000 TL)

	İnşaat Dönemi		İşletme Dönemi									
	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
NET NAKİT AKIMI (A-B)	-2.549	270	270	270	270	270	270	270	270	270	270	270
Net Bugünkü Değer	-2.549	225	188	156	130	109	90	75	63	53	45	
Yığımsal Net Bugünkü Değer	-2.549	-2.324	-2.137	-1.980	-1.850	-1.741	-1.651	-1.576	-1.513	-1.460	-1.415	

Buna göre projenin geri ödeme süresi on yıldan fazla sürede gerçekleşecektir.

Fayda/Maliyet Oranı: Yöresel ürün pazaryeri projesi için fayda maliyet oranı Tablo 46'da verilmiştir.

Tablo 46. Yöresel Ürün Pazaryeri yatırımının Fayda/Maliyet Oranı (1000 TL)

Yıl	Nakit Akışı		Bugünkü değer	
	Nakit Çıkışı	Nakit Girişi	Nakit Çıkışı	Nakit Girişi
1	2.549	-	2.549	0
2	-	270	0	225
3	-	270	0	188
4	-	270	0	156
5	-	270	0	130
6	-	270	0	109
7	-	270	0	90
8	-	270	0	75
9	-	270	0	63
10	-	270	0	53
11	-	270	0	45
Toplam		2.549		1.134
Fayda-Maliyet Oranı				0,44

Bu proje için fayda maliyet oranı 0,44 olarak hesaplanmıştır (Tablo 46).

10. EKONOMİK ANALİZ

Bu projede yapılması hedeflenen faaliyetler turizm sektörünü pozitif olarak etkileyeceği gibi Batman'ın ekonomik gelişmesine de önemli katkılar sağlayacaktır. Bu kapsamda projenin ekonomik faydaları şu şekilde sıralanabilir.

GSYH değerine katkı: Kamp alanının ilk yıl yaklaşık 4,5 milyon TL değerinde hizmet üreteceği hesaplanmıştır. Toplamda iki kamp alanı yapılacaktır. Yapılan hizmet üretiminin çarpan etkisi yaklaşık 3 olarak düşünüldüğünde (Türkiye ekonomisi üzerinde yapılan çalışmalarda Türkiye ekonomisi için çarpanın ortalama olarak 3 olduğu kabul edilmektedir) bu rakamın 27 milyon TL olduğu yani projenin ekonomiye yaklaşık 27 milyonluk bir katkı sunacağı tahmin edilmektedir. Pazaryeri projesinin ise yaklaşık 360 bin TL değerinde hizmet üreteceği hesaplanmıştır. Yapılan hizmet satışının çarpan etkisi yaklaşık 3 olarak düşünüldüğünde bu rakamın 1 milyon 80 bin TL'lik bir ekonomik katkı sunacağı beklenmektedir. Her iki projenin ekonomiye toplam katkısının 28 Milyon TL olacağı beklenmektedir.

Doğrudan istihdam: Kamp alanının 11 kişilik bir doğrudan istihdam oluşturması beklenmektedir. Kapasite kullanım oranına bağlı olarak bu istihdam sayılarının artması beklenir.

Dolaylı istihdam: Türkiye'de 2022 yılında 30 milyon istihdam ile 15 trilyon 11 milyar 776 milyon TL'lik GSYH üretilmiştir. 2022 yılı ortalama üretim verisi 178 bin TL idi. Buna göre, 28.000.000 TL'lik bir yatırımın 157 yeni istihdam yaratması beklenebilir.

Bölgede turizm sektörünün gelişmesi: Batman ilinde turizm sektörünün gelişmesi sektör ile sektör ile bağlantılı birçok sektörün gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Çevresel faydalar: Temiz hava: Sürdürülebilir turizm rotaları sayesinde hava kirliliğinin azalması ve hava kalitesinin artması beklenmektedir. Bu durumun yıllık ekonomik faydası, hava kirliliği nedeniyle oluşan sağlık sorunlarının azalması ve tıbbi masrafların düşmesi gibi faktörler göz önünde bulundurularak hesaplanabilir. Yaklaşık Tahmin: 1.000.000 TL

Su kaynaklarının korunması: Sürdürülebilir turizm uygulamaları sayesinde su kaynaklarının kirlenmesinin ve israfının önlenmesi beklenmektedir. Bu durumun yıllık ekonomik faydası, su arıtma ve temin masraflarının düşmesi gibi faktörler göz önünde bulundurularak hesaplanabilir. Yaklaşık Tahmin: 500.000 TL

Eğitim ve farkındalık: Eğitim programları: Sürdürülebilir turizm hakkında eğitim programları düzenlenmesi ve ziyaretçi bilincinin artırılması beklenmektedir. Bu programların yıllık maliyeti hesaplanabilir ve bu programların uzun vadede sağlayacağı faydalar (turistlerin bilinçli davranması, çevreye daha az zarar vermesi vb.) tahmin edilebilir. Yaklaşık Tahmin: 500.000 TL

Marka imajı: Pazarlama ve tanıtım: Sürdürülebilir turizm uygulamalarının pazarlanması ve tanıtılması için yatırımlar yapılması beklenmektedir. Bu yatırımların yıllık maliyeti hesaplanabilir ve bu yatırımların uzun vadede sağlayacağı faydalar (turist sayısının artması, şehrin itibarının yükselmesi vb.) tahmin edilebilir. Yaklaşık Tahmin: 1.000.000 TL

Toplam: Yukarıdaki tahminlere göre “Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)” fizibilite projesinin 1. yılı için parasallaştırılmayan önemli faydaların toplam değeri yaklaşık 7.000.000 TL olarak hesaplanabilir.

10.1. Ekonomik Analiz ile İlgili Temel Varsayımlar

Ekonomik analiz başlığında bu gerekçeler ayrıntılı olarak verilmiştir.

10.2. Ekonomik Faydalar ve Maliyetler

Ekonomik faydalar ve maliyetler Tablo 47’de Ekonomik Net Akış Tablosunda verilmiştir. Bu tabloya göre projenin faydaları birinci yıldan itibaren projenin maliyetlerinden yüksektir.

Tablo 47. Ekonomik Net Akış Tablosu

(1000 TL)

Yıllar	1.Yıl	2.Yıl	3.Yıl	4.Yıl	5.Yıl
A. Projenin Faydaları					
Doğrudan Faydalar	9.360	10.296	11.334	12.477	13.733
Dolaylı Faydalar	28.080	31.366	34.878	38.629	42.689
Parasallaştırılmayan Önemli Faydalar	7.000	7.700	8.450	9.261	10.142
B. Projenin Maliyetleri					
Yatırım Harcamaları	34.539	-	-	-	-
İşletme Giderleri	7.954	8.350	8.765	9.202	9.660
Finansman Maliyeti	-	-	-	-	-
Olumsuz etkiler	-	-	-	-	-

11. FİNANSAL ANALİZ

Proje kapsamında finansal analiz gerçekleştirilmemiştir. Projenin net bugünkü değer analizi ve başabaş noktası analizi bölüm 9’da sunulmuştur.

12. RİSK ANALİZİ

Projede başarısızlığa yol açabilecek temel riskler ve bunların proje üzerinde oluşturacağı muhtemel etkilere bu bölümde yer verilecektir.

12.1. Duyarlılık Analizi

Duyarlılık analizi mevcut bazı risk ve belirsizliklerin proje çıktıları üzerindeki muhtemel etkileri ortaya koymak amacıyla yapılmaktadır. Birçok farklı unsuru barındıran Kamping Alan, Meryem Ana Kilisesi, Pazaryeri ve rekreatif alan için en önemli belirsizliklerden biri iskonto oranıdır. İskonto oranı yatırımın NBD (net bugünkü değer), iç karlılık oranı, fayda maliyet oranını ve geri ödeme süresini belirleyen bir değişkendir. İskonto oranının en temel belirleyicisi yatırım yapılacak ülkedeki faiz oranıdır. Faiz oranları, küresel ve ulusal finansal dalgalanmalardan etkilenen önemli bir ekonomik değişkendir. Son yıllarda küresel ölçekte yaşanan pandemi krizi,

Kahramanmaraş Depremi ve finansal dalgalanmalar, bölgede yaşanan savaşlar Türkiye’de faiz oranlarının artmasında doğrudan etkili olmuştur. Projelerin finansal analizlerinde faiz oranı ülkenin son 10 yıllık faiz oranları değerlendirilerek yüzde 40 alınmıştır. 2024 yılı şubat ayı itibariyle Merkez Bankası politika faizi yüzde 45 olarak belirlenmiştir. 2025 itibari ile faiz beklentilerinin düşeceği öngörülmektedir.

12.2. Proje ile İlgili Riskler ve Etkiler

Projenin uygulanacağı alan Batman il sınırları içindedir. Batman Irak ve Suriye bölgesine yakın bir konumdadır. Bu bölgelerde yaşanan olaylardan etkilenebilmektedir. Sınırdaki yaşanacak bir güvenlik sorununda projenin yürütülme riski görülmektedir.

12.3. Temel Risklerle İlgili Risk Azaltma Tedbirleri

Bu durumda projede süre uzatımına gidilecektir.

Tablo 48. Risk Analizi Tablosu

RİSK TANIMI	DÖNEM (UYGULAMA/İŞLETME)	OLASILIK (1-5 ARASI)	ETKİ DÜZEYİ (1-5 ARASI)	TEDBİR
Proje süresinin yetişmemesi	2024-2027 Dönemi	3	3	Proje süresini uzatma
Dolar kurunun yükselmesi	2024-2025	4	4	Proje süresini uzatma
Güvenlik riski	-	1	5	Projenin ileri dönemlere bırakılması

13. ÇEVRESEL ANALİZ

13.1. Çevresel Etkilerin Ön Değerlendirmesi

Çevresel etki değerlendirmesi için Batman İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü’ne başvuru yapılarak gerekli izinler alınacaktır. 2872 sayılı Çevre Kanunu ve 5491 sayılı Çevre Kanunu’nda değişiklik yapılmasına dair kanuna istinaden çıkarılan yönetmeliklerin ilgili hükümleri ve diğer mer’i mevzuat hükümleri gereğince alınması gereken izinler ve önlemler dikkate alınarak Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ile görüşülüp, değerlendirilmek sureti ile yerine getirilecektir.

Çevresel Etki Değerlendirmesinin (ÇED) olumlu kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) gerekli değildir kararı alınmadıkça projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez. Proje uygulama aşamasına geçildiğinde ÇED raporu hazırlanacaktır.

ÇED çevresel analizin tamamını karşılamaz. ÇED kapsamında olumlu bulunan bir projenin çevresel analiz kapsamında değerlendirildiğinde parasal olarak belirlenerek fayda maliyet analizine dâhil edilmesi gereken bazı etkileri halen bulunabilir. Çevresel analiz kapsamında parasal olarak ifade edilebilen etkileri, sayısal olarak ifade edilmekle birlikte parasal olarak ifade edilmeyen etkileri ve sadece niteliksel olarak tanımlanabilen etkileri değerlendirilir. Parasallaştırılabilen bütün çevresel etkiler fayda maliyet analizine dâhil edilecektir.

Çevresel analiz ile belirlenen olumsuz etkilerin yönetmeliklerle ve/veya bilimsel esaslara göre kabul edilebilir sınırlara uyararak önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi amacıyla alınabilecek alternatif önlemin maliyeti ile buna rağmen giderilemeyen etkilere ilişkin tüm maliyetler parasal olarak belirlenerek ekonomik analize dâhil edilir. Parasal olarak belirlenemeyen maliyetlere sosyal analizler bölümünde niteliksel olarak yer verilmiştir.

13.2. Çevresel Riskler ve Azaltma Tedbirleri

Projenin çevreye vereceği olumsuz etkilerin en aza indirilmesi için önerilen tedbirler bu bölümde belirtilecektir.

“Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)” projesinin çevreye vereceği olumsuz etkilerin en aza indirilmesi için önerilecek tedbirler ilgili çevre kanunlarıyla Bölüm 13.1’de verilmiştir.

14. SOSYAL ANALİZ

14.1. Projenin Sosyal Etkileri

“Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)”, beklenen sonuçları itibarıyla sosyal etkisi yüksek bir proje olarak değerlendirilmektedir. Projenin turizm hareketlerine yapacağı katkı, Batman il

merkezinde ve Hasankeyf, Kozluk ve Sason ilçelerinde yaşayan halkın sosyal yaşamına doğrudan etki edeceği düşünülmektedir. Proje kapsamında alanda uygulanan anket ve görüşmeler göz önünde bulundurularak projenin sosyal analizi yapılmıştır. Bu kapsamda ankete katılan bireyler, turizmin bölgede gelişmesiyle birlikte oluşacak turizm hareketlerinin sosyal ve ekonomik açıdan faydalı olacağını belirtmişlerdir. Ayrıca turizmin gelişmesine olan katkısı ile sosyal faaliyet ve etkinlikler artması ile Batman ili ve çevresinde yaşayan halkın da yararlanabileceği rekreasyon alanları oluşacaktır. Bu sayede bölge halkı için yeni sosyalleşme imkanları oluşacaktır (Şırnak, 2021). Bu proje, bölgedeki eğitim ve farkındalığın artmasına katkıda bulunacaktır. Ayrıca, çevre koruma ve sürdürülebilirlik konusunda da farkındalık çalışmaları yapılabilir. Bu proje, yerel toplulukların güçlenmesine katkıda bulunacaktır. Yerel halk, turistlere rehberlik, konaklama ve yiyecek-içecek hizmeti sunarak gelir elde edebileceklerdir. Bu sayede toplumun sosyal hayatında olumlu yönde bir etkisinin olacağı düşünülmektedir.

14.2. Projenin Toplumsal Gruplara Etkisi

Projenin toplumsal gruplara olumlu bir şekilde etki edeceği düşünülmektedir. Öncelikle yerel halk üzerinde ekonomik faydalar sağlayacaktır. Yerel halk, turistlere, konaklama ve yiyecek-içecek hizmeti sunarak gelir elde edebilecektir. Ayrıca, el sanatları ve hediyelik eşya satışı gibi girişimler de artıracaktır. Yerel halk üzerinde sosyal faydalar da sağlayacaktır. Proje, bölgedeki sosyal faaliyetlerin artmasına ve eğitim ve farkındalığın yükselmesine katkıda bulunacaktır. Ayrıca, yerel toplulukların güçlenmesine ve sosyal kapsayıcılığın artmasına da yardımcı olacaktır. Köy hayatı süren bireylerin bölgeye has tarım ürünlerine olan talebin artmasıyla birlikte tarımsal ürünlerin üretimine olumlu katkı sunacaktır.

Turistler ve ziyaretçiler açısından da bu proje, bölgenin zengin tarihi ve kültürel mirasını deneyimleme imkânı sunacaktır. Turistler, bölgenin doğal güzelliklerini keşfedecek ve trekking ve kelebek gözlemciliği gibi aktivitelere katılabilecektir. Aynı zamanda turistler, bölgeye ve halka saygılı bir şekilde seyahat ederek sürdürülebilir turizme katkıda bulunabilecektir. Batman Üniversitesi Turizm Fakültesi ve Hasankeyf Meslek Yüksekokulu öğrencilerine çalışma ve staj yapma imkânı sağlayacaktır.

15. PROJE YÖNETİMİ VE UYGULAMA PROGRAMI

15.1. Proje Yürütücüsü Kuruluş ve Teknik Kapasitesi

Projenin Batman Valiliği yürütücülüğünde olması düşünülmektedir. Çünkü proje bir bütün olarak farklı ilçelerde gerçekleşmektedir. Bunu koordine edebilecek en güçlü kurum Batman Valiliği'dir. Batman Valiliği'nin teknik kapasitesi ve mali gücü projeye yürütmek için yeterlidir. Finansman ihtiyacı için Batman Valiliği'nin yeterliliği vardır. Ancak proje başvuruları ile de önerilen yatırımlar gerçekleştirilebilir.

15.2. Proje Organizasyonu ve Yönetim

Kurulması hedeflenen kamp alanlarında da bir mesul müdür, üç ön büro personeli, üç çevre düzenleme ve temizlik görevlisi ile dört güvenlik görevlisinin istihdam edilmesi planlanmaktadır. İstihdam edilecek 11 personelin tahmini yıllık maliyetinin 2.952.210 TL olacağı düşünülmektedir.

15.3. Proje Uygulama Planı ve Projede Kritik Aşamalar

“Batman’ın Sürdürülebilir Tematik Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)” Fizibilitesi projesinin temel faaliyetleri ve proje kapsamında kurulacak tesisler projelendirilerek, inşa edilmesi ve hizmete girmesine ile ilişkin oluşturulan zaman planlaması aşağıda Tablo 50’te sunulmuştur. Hazırlanan uygulama planında, beş ana iş kalemi (1. Etüd ve Projelendirme; 2. İhale ve Sözleşme İşleri; 3. İnşaat İşleri, 4. Ekipman-Makine- Teçhizat İhale İşleri ve 5. Tesis Düzenleme Faaliyetleridir) ve belirlenen ana kalemlere ait alt iş kalemleri yer almaktadır. Proje planındaki tüm faaliyetlerin süresi, başlangıç ve bitiş tarihleri verilmiştir ve her bir tesisin (Meryem Ana Kilisesi, Yöresel Ürün Pazaryeri, Doğa Park ve Kamping, Rekreatif Alan) tamamlanması gereken sürenin yaklaşık 300 gün olarak öngörülmektedir.

Etüd ve Projelendirme: Bu iş paketindeki yürütülecek çalışmalar arasında projenin tatbik edileceği alanda gerçekleştirilecek etüd ve keşif çalışmaları, imar izinleri gibi işler tesise ait mimari, statik, mekanik ve elektrik projelerinin hazırlanması faaliyetleri yer almaktadır.

İhale ve Sözleşme İşleri: Projelendirme faaliyetlerinin tamamlanması ile projelerin uygunluğu işveren tarafından değerlendirilip onaylanacak ve projelerin uygulamaya

geçirilebilmesi için ihale sürecine geçilecektir. Bu dosyaları hazırlanması, ihale işlemleri, yüklenici seçimi ve sözleşme işlerinin tamamlanması için öngörülen süre 60 gündür.

İnşaat İşleri: Proje kapsamında Komk Manastırı restorasyonu, projenin ilk yılında inşa edilmesi için gerekli süre 210 gün olarak öngörülmüştür. İkinci yılda Doğa Park ve Kamping tesislerinin ikinci yılında inşa edilmesi için gerekli süre 210 gün ve üçüncü yılda Yöresel Ürün Pazaryeri alanlarının oluşturulması için gerekli süre 100 gün öngörülmüştür. Ayrıca rotaların tabela ve bilgilendirme levhalarının yapımı ve arazide kullanıma açılması 180 gün olarak belirlenmiştir. Bu ana paket tesisin kurulacağı arsa üzerinde aplikasyon işleri, kaba inşaat faaliyetleri, ince inşaat faaliyetleri, mekanik ve elektrik işlerini ve son olarak tesise ait çevre ve peyzaj düzenlemelerini kapsamaktadır.

Ekipman-Makine-Teçhizat İhale İşleri: Tüm tesislerin hizmete girmesi için gerekli olan ekipman, makine ve teçhizat temini için ihale öncesi çalışmaların yürütülmesinde, ihale işlemleri ve ekipman, makine ve teçhizat tedarik süreçlerinin ilgili yılda 60 gün içinde tamamlanması öngörülmektedir.

Tesis İşletme Faaliyetleri: Tesisin hizmete girmesi için gerekli olan süre 30 gün olarak öngörülmüştür. Bu süre zarfında, makine teçhizat kontrol işleri, mahallere ait tefrişat işleri ve işletmeye alma faaliyetlerinin yürütülmesinde planlanmıştır (Tablo 49).

Tablo 49. Batman'ın Sürdürülebilir Tematik Turizm Rotaları (Kültür, Trekking, Kelebek Gözlemciliği)

Proje Faaliyetleri		1. Yıl												2. Yıl												3. Yıl											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Proje Açılışı ve Lansmanı																																					
Faaliyet ve İş Planının Yapılması																																					
Meryem Ana Kilisesi Restorasyonu	Etüd ve Projelendirme																																				
	İhale ve Sözleşme																																				
	İnşaat İşleri																																				
	Ekipman Makine-Teçhizat Alımları																																				
	İşletmeye Alma																																				
Mereto Dağı ve Hasankeyf Kamp Alanı	Etüd ve Projelendirme																																				
	İhale ve Sözleşme																																				
	İnşaat İşleri																																				
	Ekipman Makine-Teçhizat Alımları																																				
	İşletmeye Alma																																				
Zore Vadisi Rekreatif Alan Tesisi	Etüd ve Projelendirme																																				
	İhale ve Sözleşme																																				
	İnşaat İşleri																																				
	Ekipman Makine-Teçhizat Alımları																																				
	İşletmeye Alma																																				
Yönlendirme Tabelası																																					
Gelişme ve Faaliyet Raporu Hazırlama																																					
Ara ve Nihai Raporlar																																					

16. SONUÇ

Projede yapılması önerilen kamp alanları, rekreatif alan, pazaryeri ile ilgili düzenlenen ticari ve ekonomik analiz sonuçları değerlendirildiğinde bütün projenin bölge ekonomisine yarattığı ekonomik katkı yapabileceği düşünülmektedir.

Projenin Batman Valiliği bünyesinde öz kaynaklarla yapılması düşünülmektedir. Ayrıca öz kaynak yetmediği takdirde, GAP, DİKA ve AB projeleri ile hibe bulunması için Batman Üniversitesi iş birliği ile proje hazırlanarak, bu projenin faaliyete geçirilmesi ve projenin de sürdürülebilmesi düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Anatolia Journal. (2021). *III. Akademik Turizm Eğitimi Arama Konferansı “Disiplin Olarak Turizmin Bilimsel Konumu”*, Sonuç Raporu. (21-24 Nisan 2011) <https://anatoliajournal.com/turizmkulliyati/aramakonferansi/aramak3.pdf> (Erişim Tarihi: 17.09.2021).

Astan, M., & Seven, E. (2023). An Analysis of Butterfly Diversity in Kozluk District (Batman) and Their Preferences for Habitat and Altitude, *Aksaray University Journal of Science and Engineering*, 7 (2), 67-76.

Astan, M., Seven, E. 2023. An Analysis of Butterfly Diversity in Kozluk District (Batman) and Their Preferences for Habitat and Altitude, *Aksaray University Journal of Science and Engineering*, 7 (2), 67-76.

Batman İl Kültür Turizm Müdürlüğü. (2023). <https://batman.ktb.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 5.12.2023).

Batman Kültürü Envanteri. (2023). <http://batmankulturenvanteri.org/Default.aspx> (Erişim Tarihi: 17.01.2024).

Batman Müze Müdürlüğü. (2023). <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-281298/batman-muze-mudurlugu.html>. (Erişim Tarihi: 20.12.2023).

Batman Valiliği. (2024). 2023 Batman Nufüsü. <http://www.batman.gov.tr/batman-nufus-2024> (Erişim Tarihi: 17.05.2024).

- BGUS, 2014. Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014-2023. Daha Dengeli, Topyekün Kalınma. Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü. s. 1-155. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/2014-2023_B%C3%B6lgesel_Geli%C5%9Fme_Ulusal_Stratejisi.pdf
- Carbonell, F. (2015). Un nouvel Agrodiaetus de Turquie (Lepidoptera, Lycaenidae). *Bulletin de la Société entomologique de France*, 120 (4), 463-464.
- Choudhury, K., Kakati, D., Ghosh, S., Singha, H., ve Kalitas, J. (2019). Status of Butterflies and Its Tourism Potential in Manas Biosphere Reserve. Biodiversity of Northeast India Status of Butterflies Proc. Nat. Sem, AVC Conferans Paper: India.
- Çalışkan, S., & Hasbenli, A., (2022). The first record of endangered *Lycaena helle* ([Denis & Schiffermuller], 1775) for Turkey (Lepidoptera: Lycaenidae). *SHILAP Revista de Lepidopterologia*, 50 (197), 51-55.
- Çed ve İzin Şube Müdürlüğü, 2023. Batman Valiliği, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, Batman İli 2022 Yılı Çevre Durum Raporu, s. 86. https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/batman_cdr2022-20230811092558.pdf Erişim tarihi: 22.11.2023)
- Çelik, S. (2019). Does tourism reduce social distance? A study on domestic tourists in Turkey. *Anatolia*, 30(1), 1. <https://doi.org/10.1080/13032917.2018.1517267>.
- Çelik, S. ve Rasoolimanesh, S. Mostafa (2021), Residents' Attitudes towards Tourism, Cost-Benefit Attitudes, and Support for Tourism: A Pre-development Perspective, *Tourism Planning & Development*, DOI: 10.1080/21568316.2021.1873836
- Çetin, İ., Yıldırım, T., (2023). Türkiye Turizm Zirvesi Çalıştay Raporları, 5. Doğal Varlıklar ve Çekicilikler, s. 51-63. (Editörler: Tuna, M., Diker, O., Çekiç, İ., Başoda, A., Daşçı, E., Özyurt, B.). Anadolu Üniversitesi Yayın No: 4319, Turizm Fakültesi Yayın No: 15.
- Demirsoy, A. (1997). *Yaşamın Temel Kuralları, Omurgasızlar/Böcekler*, Entomoloji Cilt-II/ Kısım-II, 5. Baskı. Meteksan A.Ş., Ankara, s. 941.
- Doğaner, S. (2013). *Türkiye Kültür Turizmi*. İstanbul: Doğu Kitabevi.

- Eryücel, Ö. (2018). Turizmde Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği: Kazdağı Türkmen Köyleri Örneği (*Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Eusébio, C., Vieira, A. L., ve Lima, S. (2018). Place attachment, host–tourist interactions, and residents’ attitudes towards tourism development: The case of Boa Vista Island in Cape Verde. *t*, 26(6), 890– 909. <https://doi.org/10.1080/09669582.2018.1425695>.
- GAP, (2024-2028). Türkiye Cumhuriyeti Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Güneydoğu Anadolu Projesi, Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Stratejik Planı 2024-2028. s. 1-90.
- Gedik, T., Akyüz, K. C., & Akyüz, İ. (2005). Yatırım Projelerinin Hazırlanması Ve Değerlendirilmesi (İç Karlılık Oranı ve Net Bugünkü Değer Yöntemlerinin İncelenmesi). *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 7(7), 51-61.
- Genc, V. ve Genc, S. G. (2021). COVID-19 effects on tourist psychology and purchasing behavior. In *COVID-19 and the Hospitality and Tourism Industry*. Edward Elgar Publishing.
- Genç, V. ve Seven, E. (2020). Kelebek Gözlemciliği ve Türkiye’nin Kelebek Turizm Potansiyeli, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3): 3064-3081.
- Gullan, P. J., ve Cranston, P. S. (2010). *The Insects: An outline of entomology*, 4th Edition. Wiley-Blackwell, p. 584.
- Hasankeyf Üçyol Ekolojik Köy Projesi, (2015). Hasankeyf Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği. s. 1-50. Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA). <https://www.dika.org.tr/assets/upload/dosyalar/ucyol-koyu-eko-turizm-projesi.pdf>
- Hesselbarth, G., Van Oorschot, H., ve Wagener, S. (1995). *Die Tagfalter der Türkei unter Berücksichtigung der angrenzenden Länder*. Verlag Goecke & Evers, Bochum, Vol. 1+2: 1-1354, Vol. 3: 1-847.
- John, E., Başbay, O., Seven, E., ve Kaymaz, N. (2020). *Pontia glaucanome* Klug, 1829 (Lepidoptera: Pieridae, Pierinae) in south-eastern Turkey: confirmation of breeding populations, with notes on the biology of early stages and on a species

- of the larval parasitoid *Hyposoter Förster*, 1869 (Hymenoptera: Ichneumonidae, Campopleginae). *Entomologist's Gazette*, 71(1), 27-44.
- John, E., Başbay, O., ve Seven, E. (2018). *Pontia glauconome* Klug, 1829 (Lepidoptera: Pieridae, Pierinae): a preliminary note on the species' first recorded presence in Turkey. *Entomologist's Gazette*, 69, 64.
- Kemal, M., Koçak, A. Ö., & Akın, K. (2008). Butterflies of Batman Province (East Turkey) (Lepidoptera). *Cesa News*, 17, 1-7.
- Kemal, M., ve Koçak, A. Ö. (2008a). Second attempt for determining the Lepidoptera fauna of Kozluk with notes on some other insects of the District (Batman Prov., East Turkey) – I. *Cesa News*, 20, 1-15; *ibid*, 21, 1-16; *ibid*, 22, 1-14.
- Kemal, M., ve Koçak, A. Ö. (2008b). Second attempt for determining the Lepidoptera fauna of Kozluk with notes on some other insects of the District (Batman Prov., East Turkey) – II. *Cesa News*, 23, 1-4.
- Koçak, A. Ö., ve Kemal, M. (2018). A synonymous and distributional list of the species of the Lepidoptera of Turkey. *Centre for Entomological Studies, Memoirs*, 8, 1-487.
- Kozbe, G. (2017). Batman Kültür Envanteri I-II-III Cilt, Batman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Batman
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2021). <https://www.ktb.gov.tr/TR-96695/istatistikler.html> (Erişim Tarihi: 17.09.2021).
- Lederer, J. (1865). Excursion Lepidopteroloquie en Anatolie. *Annales de la Société Entomologique de Belgique*, 9, 49-81.
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2023. Batman İlinin Genel İklimsel İstatistik Analizi. <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=BATMAN> (Erişim tarihi: 25.11.2023).
- New, T. R. (1997). *Butterfly Conservation* (2nd Edition). New York, NY: Oxford University Press.
- Oğuz, T., 2019. Batman İli Memeli Biyoçeşitliliği, Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Biyoloji anabilim Dalı, s.70.

- On İkinci Kalkınma Planı, (2024-2028). Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. s. 1-253.
- Öter, Z., Hazarhun, E., (2023). Türkiye Turizm Zirvesi Çalıştay Raporları, 11. Turizm Ürünleri ve Alternatif Turizm, s. 101-119. (Editörler: Tuna, M., Diker, O., Çekiç, İ., Başoda, A., Daşçı, E., Özyurt, B.). Anadolu Üniversitesi Yayın No: 4319, Turizm Fakültesi Yayın No: 15.
- Özel, Ç. H. (2012). Otelcilik Endüstrisi. M. Akoğlan Kozak (Editör), *Otel işletmeciliği* içinde. (ss.3-28). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Sage (2022). İlçelerin Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. Ankara.
- Salman, S. (2013). *Omurgasız Hayvanlar Biyolojisi*. Palma Yayıncılık, Ankara, s. 501.
- Seven, E., 2018. Batman İli Karasal Biyolojik Çeşitlilik ve İç Su ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme İşİ – Omurgasız Hayvanlar. Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi.
- Seven, S. (2014). A new species of blue from Turkey, *Neolycaena soezen* Seven, sp. n. (Lepidoptera: Lycaenidae). *SHILAP Revta. lepid.*, 42 (166), 311-317.
- Şırnak Üniversitesi. (2021). Şırnak'ta Sürdürülebilir Turizm Çeşitlendirmesi: Kültür ve Turizm Rotaları. Şırnak Üniversitesi ve Dicle Kalkınma Ajansı Fizibilite Destek Programı kapsamında hazırlanan fizibilite raporu.
- Tonbul, S., Sunkar, M., 2008. Batman Şehrinde Yer Seçiminin Jeomorfolojik Özellikler ve Doğal Risk Açısından Değerlendirilmesi. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu, 1-11.
- TRC3, (2014-2023). TRC3 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı. Mardin, Batman, Şırnak, Siirt. Cilt I Bölgeyi Anlamak. Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA). s. 1-249. <https://www.dika.org.tr/dokumanflipbook/trc3-bolgesi-2014-2023-bolge-plani/348/0>
- Tshikolovets, V. V. (2011). *Butterflies of Europe and the Mediterranean Area*. Pardubice: Tshikolovets Publications.

TUİK (2022) <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109>

Turizm-2030, (2023). 2030'a Doğru Turizmi Yeniden Tasarlamak. Stratejik Öngörü Risk Önleme ve Davranışsal Ekonomi Grubu, Eylül 2023. <https://turizm2030.org/surdurulebilirlik/> Erişim: 20.03.2024.

Turizm-2030, (2024). Turizm2030 Vizyonu. <https://turizm2030.org/hakkimizda/> Erişim: 20.03.2024.

TÜBİVES, 2023. Batman İlindeki Bitki Türleri. Türkiye Bitkileri Veri Servisi. <http://194.27.225.161/yasin/tubives/index.php?sayfa=210&name=72&endemik=0> (Erişim tarihi: 25.11.2023).

Türkiye Kamp ve Karavan Derneği (2021). Modern kamplar için örnek proje girişimcilerimizle el ele, <https://www.kampkaravan.org.tr/arsiv.html>.

Türsab, (2020). <https://www.tursab.org.tr/assets/assets/uploads/ticaret-odasi/batman.pdf>

UNWTO (2024). International Tourism Highlights. <https://www.unwto.org/> Erişim Tarihi: 13.11.2023.

Yakut, M. E., 2022. Batman İlinin İdari Coğrafya Özellikleri. Uluslararası Batman Sempozyumu, 381-396.